Nova & accurata methodus cognoscendi simplicia vegetabilia juxta triplicem cognitionem. I. Grammaticam. 2. Philosophicam. 3. Medicam. Galenicam. & chemicam. Neotericorum philosophorum & medicorum propriisque principiis superstructa, & curiosè adornata / Autore Johanne Ludovico Hannemann.

Contributors

Hannemann, Johann Ludwig, 1640-1724.

Publication/Creation

Kiloni: Literis & sumptibus Joach. Reumanni, 1677.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/j93qkj7k

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection 183 Euston Road London NW1 2BE UK T +44 (0)20 7611 8722 E library@wellcomecollection.org https://wellcomecollection.org Nova & Accurata

METHODUS

Cognoscendi simplicia Vegetabilia juxta triplicem cognitionem

I. GRAMMATICAM.

2. PHILOSOPHICAM.

3. MEDICAM. Galenicam. & Chemicam.

Neotericorum Philosophorum & Medicorum propriisque principiis superstructa, & curiose adornata.

Autore

JOHANNE LUDOVICO HANNE-

MANN, Med. D. & Philosophiæ Naturalis Prof. Publ.
Ordinar. in Alma CHRIS TIAN - ALBER TINA.
S. R. I. A. N. C. Collega.

Die rechte Hand dest Höchsten kan alles endren. Psal, LXXVII. Vers. XI.

KILONI,

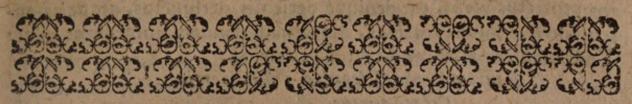
Literis & Sumptibus Joach. Reumanni, Acad. Typogr. 1677.

D. D. Samuel Pufendorfius, 1.1.de offic.homi.&CivisCap.IV.

Ilm pro cujusque capacitate & Fortuna aliquid addiscendum, ne quis inutile terrapondus sit, sibi inutilis, aliis molestus. Sed & tempestive eligendum honestum vita genus, prout impulsus ingenii; corporis atque ingenii habilitas, natalium conditio, fortunabona, parentum autoritas, imperantium civilium jussa, occasio, aut necessitas fert. S. 2. p. 48-

Cum etiam inordinati & vehementes affectus non solum ad perturbandum Societatem stimulos moveant, sed & ipsi homini plurimum noceant: inde danda opera, ut quis affectus suos, quantum sieri potest, compescat. S. 3. p. 49.

Nobilissime, Amplissime Excellentissime & Experientissime Vir, Collega & Domine plurimum colendo.

Dmodum egregiè pro more suo loco quodam cecinit Ovidius
Tabida consumit ferrum lapidesque vetustas,
Nullaque res majus tempore robur babet,
Scripta ferunt annos, scriptis Agamemnona nosti,
Et quisquis contra vel simul arma tulit.
Fit vivax scriptis virtus expersque sepulchri

Notitiam sera posteritatis babet.

Quibus versibus indicatur, cum omnium humanorum operum cone fectrix sit vetustas, cum oppida, respulicas, regna evertat; ferrum denique, lapides, atque aded ipsum adamantem, quem durissimum perhibent, & in quo fatalia Parcarum decreta, propter summum rigorem ejus, incila elle perhibent poêtæ, consumat; solam tamen eruditionum, omnium annorum ac Libitina domitricem effe immortalem. Quod quam verum fir, re autore patebit. Nonne septem illa miracula, & siqua his mirabiliora sequentium annorum extrusit ambitio, solo æquata sunt? nonne tam mortalia fuerunt, quam ii qui ea fecerunt? Negari certe non potest, quin etiam memoria corum penitus ex animis deleta fuillet, si per scripta, humanarum actionum, &' omnium seculorum conservatricia, licuislet. Illa ipsa terrarum Dea gentiumque Roma, & falso æterna urbs, ubi est? obruta, diruta, incensa, & ambitiose hodie quæritur, nec invenitur in suo solo, solum autem nomen & majestatem suam in solis scriptis tuetur. His veteris Egypti Thebas, his centum Creta urbes cognoscimus. Quis, ut Theorritus inquit, unquam optimates Lyciorum, quis Priami filios, aut Cycnum novisset, nisi superiora bella cecinissent Poeta. Neque verò Uly ses post errores decem annorum, per omnium fere hominum urbes vagatus, etiam ad inferos prosectus vivus, tot denique periculis persunctus, atque ex antro Cyclopis salvus reversus, diuturnam laudem consecutus esset: Tum subulcus Eumaus silentio præteritus.

Paulum (enim) sepultæ distat inertiæ Celata virtus.

Literæ Themistoclem, qui de brevitate vitæ conquerebatur, literæ Alexandrum immortalitate donârunt, aliquando alioqui perituros, nisi istæ samæ & æternitatis artes obstitissent. Sic vivitur ingenio. Nam, ut Pindarus inquit, sermo sactis diutius vivit, quem cum Gratiis volentibus lingua extulerit è profunda mente. Quamobrem Eudamidas rogatus à quodam, quam ob causam Lacedamonii, priusquam in prælium irent, Musis immolarent, cum nihil Musis cum Marte esse commercii videretur; ut rebus, inquit, fortiter ge-

stis contingat honesta commemoratio. Enim vero,

Non incisa notis marmora publicis, Per que spiritus & vita redit bonis Post mortem Ducibus: non celeres fuge Rejectaque retrorsum Hannibalis mina, Non incendia Carthaginis impia, Ejus, qui domita nomen ab Africa Lucratus rediit, clarius indicant Laudes, quam Calabra Pieriaes; neque Si charta sileant, quod benè feceris, Mercedem tuleris. Quid foret Ilia Mavortisque puer, si taciturnitas Obstaret meritis invida Romuli? Erepeum ftygii fluctibus Aacum Virtus, & favor. & lingua potentium Vatum divitibus consecrat insulis. Dignum laude virum Musa vetat mori, Cælo Musa beat.

Quod & Pindarus egregiè, Nem. Carm. Septimo hoc modo innuit; magnæ corporis vires magnæque animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelictæ, densis tenebris circumfunduntur. Unicum est autem rerum sortiter gestarum speculum, quo videlicet illæ posteritati prodantur atque immortalitati commendentur & conse-

crentur,

erentur, carmen à docto aliquo Poéta conscriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur. Idcircò elatè & magnificè, sed tamen verè, hic idem Poëta, Statuarium se esse negat, qui mutas tantum statuas edolet, una desixas in basi, sed quos ipse cantibus suis celebrer, eorum samam terrà marique spargi, ac disseminari.

Quem referent Musa, vivet, dum robora tellus, Dum celum stellas, dum vebet amnis aquas.

Sic videmus se merito jactitantem Ovidium in fine Metamorphoseos, & Horatium in Odis,

Exegi monimentum ære perennius, Regalique fitu Pyramidum altius; Quod non imber edax, aut Aquilo impotens Possit diruere, aut innumerabilis Annorum feries, & fuga temporum. Non omnis moriar, multaque pars mei Vitabit Libitinam ; usque ego postera Crescam laude recens dum Capitolium Scandet cum tacica Virgine Pontifex Dicar quò violens obstrepit Ausidus, Et, qua pauper aqua Daunus agrestium Regnator populorum, ex bumili potens Princeps Æolium carmen ad Italos Deduxisse modos; sume saperbiam Quasitam meritis, & mibi Delphica Lauro cinge volens Melpomene comam.

Quid ego, Vir Amplissime, de Te dicam. Ingenium Tuum sagacissimum, scientia Tua incomparabilis, artes Tuæ, nunquam satis memorandæ, Te jam dudum constituerunt celebrem universoque terrarum orbi notum, Nomen Tuum samosissimum jam æternæ memoriæ libro inscripserunt. Libri Tui docto ac polito calamo conscripti hoc comprobant consirmantque, & adhuc magis comprobabit consirmabit que Methodus Tua aurea maximeq; egregia Cognoscendi Simplicia Vegetabilia; in quo Tractatu curioso admodum nervose subtiliterque Reipublicæ Medicæ triplex vegetabilium scrutinium, Grammaticum nimirum, Philosophicum & Medicum protinium, Grammaticum nimirum, Philosophicum & Medicum pro-

ponis, atque in eo tales solvere nodos conaris, quales à nemine (quamvis multi hujusmodi materiam primo digiti apice jam attigerint) solutos memini. Hac in re corpuscularis Philosophia multum auxilii Tibi suppeditavit. Perge, Vir Excellentissime, hoc modo nostram augere Rempublicam Medicam; vives tum ingenio Tuo; vives doctissimis Tuis Scriptis, & Nomen tuum æternie tati magis magisque consecrabitur. Nam

Regna cadunt, urbes pereunt, nec que fuit olim Roma manet, prater nomen inane, nibil. Sola tamen rerum, doctis questa libellis.

Effugiunt structos Fama decusque rogos.

Tuo ergò perspicacissimo ingenio & præstantissimà doctrinà commotus, Personam Tuam in me diligo, meam in Te amo, laudo
Te in arte, artem in Te probo, in natura Te veneror, naturam in
Te miror, eruditionem Tuam suscipio, amplector, amo. Vale
ergò, Suavissime Collega, & ea perge, qua instituisti via, ut editis egregiis hisce lucubrationibus Tuis, & Tibi gloriam sempiternam parias, & omnibus mortalibus ægris vitam salutemque concilies.

Virtutis, doctrine & gloriosissime fame Tue cultor maxime strenuus.

Matthias Tilingius, Med. D.

Dabam Rin. thelii die, 17 Julii. 1677.

PORTERS 1.

Ejusdemque Facultatis in Universitase Hasso-Schamburgica Professor Primarius, Archiater Hassiacus & Sacri Romani Imperii Academiæ Naturæ Curiosorum Collega, Zephyrus dietus.

pralog:

Nobilissime, Excellentissime & Experientissime

Domine Doctor, Amice,

Fautor & Collega plurimum honorande.

Etustissimum omnique seculo notissimum suit proverbium: Ardua quæ pulchra. Plinius lib. 13. histor. nat. cap. 4. & Aul. Gellius Noct. Attic. lib. 3. cap. 6. palmam arborem esse scribunt terentem dulcissimos fructus; hos, quia admodum cultellato cortice est, difficile est contingere. Comparatur huic virtus, ad quam, ut Silius Italicus lib. 15. de aello civili cecinit,

Arduo saxoso perducit semita clivo, Aspera principio (neq; enim mihi fallere fas est) Prosequitur labor, adnitendumintrare volenti.

Sed ____ Mox celsus ab alto

Infra te cernes hominum genus.

Et Ovidius lib. 2. de arte amandi, item lib. 2. de ponto 7. virtutis viam arduam esse, id est, virtutem amplecti difficile esse censuit.

Ardua molimur, sed nulla nisi ardua vincunt:

Difficilis nostra poscitur arte labor.

Sed tendit in ardua virtus.

Innocentius VIII. Pontisex Romanus, ut Jacocus Typotius in Symbol.

Symbol. Divin. & Human. Pontific. Imperator. Reg . pag. 75. meminit, hoc Symbolum habuit: Ardua virtutum. Hesiodus loco impedito pluribus verbis collocat virtutem. A verbis ad jcona. Olea & palma virtutis præmia sunt.

Haud levis adscensu palma est, sed vertice fructus Pramia perpessi grata laboris habet: Ardua virtutis prima est via, qui pede forti

Pergit, is in blando suscipitur gremio. Extat etiam apud Platonem, in Hippia majore, in calce Dialogi, proverbium elegans: χαλεπά τὰ καλά, ideft, Diffici. lia quæ pulchra. Cui dicto omnes humani actus fidem adstruunt. Quam amarèserit agricola quod prædulciter metit? Quanto sudore miles, quam immeuso sanguine quernam illam coronam, cum militari fremitu, & incondita cantiuncula adipiscitur? Quanto vitæ discrimine Mercator & nauta pontum trajiciunt, merces exoticas petituri? Quam indefesso ac plane adamantino sudore dulcissimum illud scire consequimur? Testis Demosthenes, quo, sicut Plutarchus refert, nemo unquam laboriosior, nemo per plures obluctantis naturæ difficultates in altum reptavit, qui plus olei quam vini consumpsisse dicitur, & omnes opifices antelucana vicisse industria. Hic tandem in dulcissimum Musarum, excelso colle habitantium, familiaritatem receptus, id consequutus est, ut Oratorum princeps diceretur, ut Casaribus, Regibus & Imperatoribus charus & individuus comes effet. Atque hæc omnia labore & industria, sine quibus nulla in hoc mundo gloria. Rebus enim maximis difficultatem proposuit natura. Laudis Herculea fundamentum labor fuit. Nulla re magis Ulysses quam labore cognoscitur, quantalibet prudentia fingatur, si otiosus suisset, latuisset. Labor Romuleos Duces, Scipiades, Camillum, Fabios, Curios, Fabricios, Metellos, Pompejum, Julium Casarem aliaque periculis nota nomina, in excelsum Famæ theatrum extulit,

Et mox aternos animas collegit in orbes.

Latuissent hi, nisi tristem materiam suis virtutibus implevissent.

Hectora quis nosset felix si Troja fuisset?

Publica virtutis per mala facta via est.

Devoranda hæc sunt iis, qui ad honorem aspirant, alioqui quod in adagio est: μήτε μήλι, μήτε μέλισσας, id est, neque mel, neque apes. Verè Plautus in Asiwar. dixit:

Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum. Quid aliud Homerum innuisse putabimus per herbam Moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, quam radicis nigræ symbolo, laboris molestiam significare, qua pervenitur ad florem lecteum, id est, ad floridam illam animi tranquillitatem, virtutis absolutæ jucundissimum præmium? Tentanda ergò est via. Sic ad astra. Labor improbus omnia vincit. Quid non vincit ille? domat ferrum, emollit æs, aurum insubtilissimas ducit laminas, & durissimum incidit adamantem. Mollis funis motus diuturnitate marmoream etiam putei marginem sensim atterit; qua consideratione S. Isidorus, cum literis daret operam, ingenii sui tarditatem superavit. Quod unquam munimentum excogitavit defensionis amor, quod obsirmata pertinacianon expugnet? Murosetiam densissimos validissimosque subruit obstinatus impetus ferratæ trabis, quam arietem antiqui nuncupabant, à forma nimirum arietini capitis, quam referabat. Castrum sulmineo glandium imbre munitum, septum muris, propugnaculis & fossis, palæ tandem ac ligoni cedit. Animum constantem

tem nulla moratur difficultas. Templum gloriæ non in amoëna valle situm est, neque in delitiosa aliqua planitie, sed in vertice montis, quò subeundum per asperas semitas, vepres inter & spinas. Non producit palmas solum molle ac tenerum. Templa Minervæ, Marti & Herculi (Dis ob virtutem suam gloriosis) consecrata, non opere Corinthio seu topiario, variis & elegantibus cælaturis insigni, constructa erant, sicut dedicata Floræ & Veneri; sed opere Dorico impolito ac rudi absque ullo oculorum oblectamento: nec aliud corundem coronides testabantur ac Zophori, quàm à labore illa suisse ædificia, non à deliciis aut otio Argos navisinter sidera translata non suit, quamdiu inter navalia conclusa substitit; sed postquam Ventis & sluctibus sese objiciens, tempestates ac pericula eventu felici sustinuit.

At contrà compendiaria res est improbitas, sitq;, nescio, quâ naturæ corruptione, ut, quæ turpia sunt, vel siolodidano, protinus arripiamus. Nam, testante Virgilio, est

Facilis descensus Auerni,

Sed revocare gradum superasque evadere ad auras Hoc opus, hic labor est. Pauci quos aquus amavit Juppiter, aut ardens evexit ad athera virtus.

Omne tempus (inquit Seneca epistol. 97.) Clodios, non omne Catones fert. Ad deteriora faciles sumus, quia nec dux, nec comes deesse potest: & res etiam ipsa sine duce, sine comite procedit; non pronum iter tantum ad vitia est, sed etiam præceps. Egregias quasdam antitheses ponit virtutis & voluptatis idem ille Philosophus: Altum quiddam est virtus, excelsum & regale, invictum & insatigabile. Voluptas quiddam humile, servile, imbecillum, caducum, cujus statio & domicilium fornices & popinæ sunt.

sunt. Virtutem in templo invenies, in foro, in curia, promæris stantem, pulverulentam, coloratam, callosas habentem manus. Voluptatam latitantem sæpius ac tenebras captantem, circa balnea & sudatoria, mollem, enervem, mero arque unguento madentem. Hæ verò dux Divx sic comptx, olim Herculi dum in fluxu & lubrico ætatis estet, apparuerunt, sed laboriosam virtutis viam elegit, perquam postea in cœlum ascendit. Cum contrà Hannibalem voluptatibus sese devoventem, vitia hyberna solverint, & indomitum illum nivibus atque Alpibus virum, exterminaverint. Hâc ergò aurea gemma hæc consigno; Quià voluptate incipiunt, in laborem & dolorem desinunt: contrà qui ab amaro principio auspicantur, dulci fine clauduntur. Quoniam, ut Gellius ait, si quid per laborem rectè seceris, labor citò perit, benefactum autem nunquam recedit, sed siquid per voluptatem nequiter egeris, voluptas abit, nequiter factum perpetuò mauet.

Non solum autem virtus, sed quæcunque alia, quæ pulchritudinem certam, sirmam constantemque præ se serunt, ardua & dissicilia sunt. Materia, Amplissime Domine Collega, quam de Athiopibus & eorum nigredinis causa in hoc Tractatu ventilas dilucidasque, pulchra quidem est, ast suis non caret etiam difficultatibus. Ejusmodi autem difficultates in eo potissimum consistunt, quòd de Athiopum origine, ipsorum natura, de Athiopia ipsa, ejus magnitudine, mensura, situ, quamdiu illa suerit clara, de monstris in ea repertis, de bellis cum Agyptiis gessis, an pro miraculo quoque habiti, cum primi visi sunt, quodnam eorum sit emporium, quinam lapides pretiosi & non pretiosi in ea regione inveniantur, de Athiopici maris

maris insulis ac de similibus aliis non una eademque omnium Historicorum mens sit. Res difficilis redditur, quando variè de Æthiopum republica, religione & corum Medicina scribitur; nec facilior evadit, cum de eorum nigredinis causa physice non uno modo disseritur. Plures quidem difficultates possem adducere easque etiam resolvere, si labores mei cum publici tum privati, quibus maxime hodie distineor, id ipsum permitterent. Plinius lib. 6. histor. nat. cap. 29.36.31. ac in aliis etiam libris & capitibus histor. sua nat. Ptolemaus lib. 4. cap. 7. Ludovicus Calius Rhodiginus lect. antiq. lib. 16. cap. 15. & lib. 30. cap. 25. Ambrosius de parad. Stephanus in Lexic. Latin. Alexander Ross in Speculo Religion. mundi, Phil. Cluverus in Introduct. in univers. geograph. lib. 6. cap. 6. & alii de his omnibus prolixè quidem, verum non sine difficultatibus scripserunt. Ex istis omnibus ego saltem has duas in medium produco. Prima est: Æthiops primus, qui à se Æthiopiam denominavit, non fuit Vulcani filius, vel ut alii volunt, Tubalcainus; hic enim à Caino natus postea in diluvio vitam amisit, sed ego primum Ethiopem fuisse puto Cus filium Cham; Cus enim in Hebraica lingua Æthiopem denotat. Cham autem & Cus non a Caino, sed à Moha, tanquam ex diversa generis linea, proveniunt. Cus ergò nihil commercii habet cum Tubalcaino, nec hic primus Æthiops dici potest. Secundum etymologiam suam à nigro vultus corporisque colore Æthiops non immerito ita dicitur; ai doy quippe signi. ficat nigrum. Veldici potest à Graco à θω ardeo, cremo, & öψ aspectus, facies; nam solis vicinitate, ex directa nimirum continuaque radiorum solis in hanc regionem reflexione torret; est enim ibi jugis æstus. Altera est: Æthiopum nigritiem multi omninò exustioni & superficiali calori,

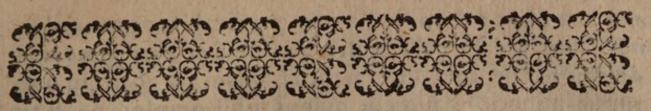
lori, qui non in corde resideat, sed in extremis supernatet, putant adscribendam. Ego hac in parte ad philoso. phiam corpuscularem potius esse confugiendum censeo. Nigrities enim ista non exustioni alicui externæ & superficiali calori, sed particulis sanguinis sulphureis & salinis adustis attribuenda venit; quæ adustio tamen ad massam sanguineam naturaliter ita accommodata est, ut illi ac universo corpori nullum damnum inferat; hinc etiam parentibus illis nigris infantes non albi sed nigri nascuntur; quod non fieret, si exustio talis partes tantum superficiales corriperer. Sed quid diutius hisce immoror, Tractatus Tuus perpolitus, quem de Athiopibus eorumque nigredinis causa conscripsisti, satis superque hoc ipsum testabitur. In ejus lectione cormeum quasi prægaudio exultabit, & quidem merito; gazophylacium enim in eo eruditionis Tux præstantis adinveniam. Altissimus de cœlo, infinitæ suæ divinitatis clementia & gratia, Excell. Domini Collegæ conatibus egregiis in ipsius laudem, & Reipubl. Medicæ utilitatem infignem vergentibus, adfit, florentemque adhuc ætatem ad Nestoreos perducat annos. Vale ad votuni, lumen & decus Medicorum.

> Illustris Tua fama eruditionisque profunda Cultor indefessus

Dabam Rinthelii die 17. Julii 1677. Matthias Tilingius, M. D.
ejusdemque Facultatis in UnivertateHasio-Schaumburgica Professor
Primarius: Archiater Hassiacus &
SacriRomani Imperii Academiæ Naturæ Curiosorum Collega, Zephyrus dictus,

Alloquium ad L.B.

Istimus tibi nunc L. B. Æthiopem, ac in eo colorem ejus nigrum examinavimus ac undè ille derivandus sit varias causas hyperphysicas adduximus, deque qualibet causa judicium nostrum subnectere placuit, præprimis vero, ut nunc nil de causa hyperphysica dicamus, quamvis eam penitus excludendam non censeamus, causa physica à nobis deducitur ex philosophiæ corpuscularis oraculo, colores quippe aliter à Neotericis, quam Aristotelicis consideranturistis sunt certæ particularum modificationes, illis verò sunt nudæ qualitates.i.e. non entia; nam hoc certum est per Modernorum Philosophorum dogmata, colores dependere à diversa particularum modificatione, E. g. quare aqua & nix albæ fint, ita philosophatur Hobbes: Sunt enim corporum diaphanorum minutissimorum congeries; nimirum bullulæ, ex quarum singularum superficiebus convexis singula perreflexionem fiunt lucidi totius phantasmata confusa, i. e. albedo; unde ergo nigrities oriatur facillime conjicitur; in superficiem enim alba partes extantes gibbolæ funt, ut bullulæ, & propterea radii lucis in eas decidentes reflectuntur, itaque ut à corpore reflectente undequaque recedant; sed in superficie nigra ubi extantes particulæ erectiores fiunt. Tantum L. B. vale & fruere nostro labore: Brevi Deo volente, Commentarium nostrum de Fermento, er Fermentatione ex unico principio Nitro deductum videbis, & hic fuit noster labor hisce diebus canicularibus, in quibus leges à publicis feriari permittunt, ne in otio laberentur dies, & hunctractatum conscripsimus aliis feriis omnibus feriis meditabimur aliquid ad publicum. Fave L. B.!

S. 1.

You omnis fert omnia tellus: dictum est verissimum veterum, quod nunc hac Docta Mundi senecta, qua cuncta Ad Experienitiæ trutinam magnis ingeniorum moliminibus ab Eruditis revocantur, probatur, illudiplum evicimus alias, verum id iplum patet ad oculum in Animalium familia, quod quælibet terræ regio singularia animalia proferat, sic nostra Germania Leones, Leopardos, Elephantes, Rhinocerotes ignorat, & quicquid de iis nobis constat, solum fando ab aliis accepimus vel quando forte ista Bellua spectatum ad nos traducuntur, ut nihil de vegetabilibus hicinseramus, sic in tota India non est Oleum olivarum quod à Lusitanis affertur. Hic autem ita cum Natura comparatum est, non aliter ac cum aliquo Magno Theatro, quod quolibet die novis imaginibus exornatur, sic quoque Deus homines ad sui notitiam & reverentiam devotam alliciendo sue omnipotentie specimina edit, dum ea ad Nostram cognitionem pervenire sinat, que & ultima Thule fert ut exinde discamus opera Dei magis magisque admirari devotissime, constetque huic universo nihil deesse, quod ad ejus complementum & per pulcherrimum ornatum spectas quam multa nunc præsens dies de quibus antiqui nefando quidem audiverunt, detexit, & quis novit, quidserus adhuc manisestaverit Hesperus, terræaustralis plagas humana industria nondum detexit, nobis nullum omnino dubium, quin adhuc nepotes nostri terram cam aliquando ingressuri sint, ubi tune novum omnipotentia Dei Theatrum aperietur aperietur, quod & mille linguis prædicabitur, quam bonus Deus sit! Et quid multis quid nostra ætas nunc non deregit inistis paucis lineamentis humani corporis, in quo multa nunc nobis nota de quibus nihil omnino constitic veceribus, è sexcentis loquatur laudem suæ inventionis sanguis peridromus, credimus tamen id circulationis sanguinis inventum adhuc majus aliquod arcanum in se includere, quod forte seculum subsequens in scenam protrahet, noveque Lampadis in hoc Microcosmico Theatre incendenda, quoad sanguinem ex caligine emicantes scintillulas nos previdere, fateri cogimur; quippe certum est, Euripum sanguinis nondum iis argumentis, ut revera circulationem aliquam præ se ferat, astructum esse à quoquam mortalium, si enim agrumenta, quibus Medicorum Vulgus sanguinem peridromum afferit, perpendamus, scopa dissolutæ sunt, & validiori nervo eliduntur, quam constructa sunt; minimè iis triariis quibus olim Magni nostræ artis Asclepiadeæ Achilles id inventum labefactare conati sunt, oppugrabimus, sed alii adsunt arietes, quibus si Levissimè hane arcem arietemus, concidit, veruntamen ita, nt ex suis cineribus Nova resurgat lucis phænix artem nostram majoribus radiis illustratura: quod hic admonere volumus ut posteritatem non lateat nobis & aliis ex tenebris Novum artis Medicæ solem orientem per lucis stricturas innotuise, verum nobis idem adhuc accidit, quod illis qui summo mane discum folis per terræ nebulas intuentur, non invidemus posteritati tam Nobile cimmelium, & hoc obiter. Qando nunc hi ordinarii divinæ omnipotentiæ præcones non audiuntur, tunc solet Altissimus Deus scelerum vindex justissimus suæ iræ præcones alios ablegare, & hi funt vel monstra vel cometa in calo accensi,

accensi, uterq; præconoster Alemanniæ concionatur pænitentiam hisce diebus; Monstrorum frequetia maxima est, & contigit nobis hisce diebus monstrum aliqued ovinum hic loci & ad nos transmissum videre, de quo suo loco; Cometam & rursum in calo spectamus, hac Natura insolita phænomena ex causis merè physicis velle derivare piaculum est, & quamvis causis secundis in productione Monstrorum aliquid deferendum esse arbitremur; Cometarum tamen Genesis à causarum physicarum serie, quicquid hic etiam scribillent alii, quorum argumenta nobis non ignota, minime dependet, distinguendum quippe inter veros Cometas & alia phanomena ignita forte in calo adspectabilia, alii distinguunt inter sublunares & siderios, sublunares dependentex causarum secundarum serie, siderei sunt æterna sidera in primordio cum reliquo pulcherrimo stellarum exercitu facta, modo oriuntur modo iterum se abscondunt, ut æternus jubet creator, eorum vero locus, in quolatent & evocantur per Dei justum specialem, est via lactea, vel Jacobea &c: vide nostr: philos: saerā: Sed Revertimur ad propositum; Ut nunc nihil dicamus de diversiorum animorum hominum moribus, vel dotibus, ibi enim quælibet Regio peculiare aliquid ostendit, possunt hic videri Nobilissimi Barclai jcon animorum, & Huarti scrutinium ingeniorum; sic Gracipueri semper estis, nec quisquam è Gracia senex apud Platonem in Timao ex Sacerdotibus quidam Natugrandis ad Solonem dixit. Ita Ægyptië etiam in scriptura sacra propter sapientiam laudantur. Chaldei præprimis superstitiosi &c. Hac Nostra ætate & præpsertim Nostri Europæi præqrimis Germani Artis & Martis palmam omnibus gentibus, ne aliis nationibus debitam laudem nunc detrahamus, faciunt dubiam;

2 2

unicam gentem, quam vulgus à Cham Noæ silio impio derivat, paucis examinaturi sumus, nimirum Æthiopicam, sed siet id admodum contractis velis. Sed obvius Æthiops apertè serale signum suit teste Floro. Nimirum abominabantur Æthiopem propter colorem nigrum, qui sunebris; sed non est L. B. nostros Æthiopes ita proferali signo accipias; qui saltem in in Chartis depicti sunt.

Eupolemi apud Eusebium 1: 9: præparationis insigne fragmentum de Generationibus Chami ex Babyloniorum monimentis depromptum exstat. Verba sunt: Babylonies dicere primum fuisse Belum que Saturnum (ie. Noam) ex illo autem natum esse Belum & Chamum; (Belum ie. Nimrodum, conditorem suæ gentis) Hunc autem (Chamum) genuisse Chanaanem patrem phænicum. Ejusdem etiam filium Chum (Chus) Athiopum patrem quem Græci Asbolon dicunt & fratrem Met fraimi patris Ægyptiorum: Hinc etiam Chus patrem Æthiopum facit Celeberrimus Theologus Fridlibius in sua Theologia Exegetica p: 46. & in idem ante eum statuerunt Septuaginta, Hieroxymus, Josephus, Isidorus & alii. Et noster Lutherus in suo commentario in Genesin Tom. 1. Nam Chus sunt Æhtio. pes, inquit, quos hodie vocamus, tenent non solum Mediterranea austri, sed etiam maritima &c. Ethac in sententia quoque nos acquiescimus: Alii & ex Cethure posteris quosdam Æthiopes descendere volunt, quos circumcifis annumerat Herodotus, Hemeritas illos vocat Epiphanius de hac re vide SxxIv sunt itaque Ethiopes Chami posteri. In hoc videmus Celebriores consentire: sic enim de iis loquitur Magnus Conringius apud Celeberrimum Oldenburgerum Thesauri R. P. Tom: 1. Titul: x111. p. 287. potiorem

potiorem & latiorem Africæ partem tenent Bthiopes qui dicuntur sua lingua Chossii quod nati una eademque origine à Chus filio Cham. Quos Ludaos esse satis viriliter evincit Clariss: Bochartus in sua Chanaan 1: 1. c: xxvi. p: 299 usque ad 3, 11. p: sicque per Ludim in scriptura intelligi Athiopes, sicque Jud esse Athiopiam, hujusque asserti argumenta habet decem partim ex scriptura ut Esajæ 66. 19. Gen: IV. 13. Ezech: 30. 5. partim ex Etymologia vocis, partim ex Antiquitatum oraculis, (ut quorum erat Summus Mysta incomparabilis Bochartus) petita. Idque potissimum argumentum abarcuum & sagittarum armatura desumptum videtur, quo armaturæ genere reliquis omnibus populis superiores erant. sic Jerem. 46. 9. Et Ludai tractantes & tendentes arcum. Hodie verò Abyssini maximam eorum partem constituunt. Tantum de origine Æthiopum, possemus plura ex Antiquitatibus annectere, sed contrahimus velum.

S. III. Et quemadmodum à scriptura depinguntur, fuit gens Athiopum Bellicosissima & populosissima, cujus arma fuerunt arcus & sagittæ Esaie 66. 19. Ferem. 46. 9. Et vetus author apud Suidam de Semiramide narrat & in singulos Camelos duos imposuit Æthiopes, qui sagittas & jacula mitterent. Strabo de Maurusiis & Nigretibus 1: 17. Arcu utuntut instar Athiopum Heliodorus 1. 9. a quodam Athiope arcu trans fixus Neque illi arcus è vulgo fuere, sed vasti admodum. Agatarchides utunturautem Æthiopes in bellicis periculis Magnis arcubus. Proinde licet etiam arcus persici prægrandes fuerint, quod disertè scribit Xenophon 1. 3. anabas: tamen Æthiopum arcus persicis erant majores. Unde est quod apud Herodotum l. 1. c. 7. de Mari rubro Rex Athiopum Macrobiorum arcum suum Cambysis legatis 23

legatis ostentans, ipsique adeo Cambysi dono mittens; Arcum hunc, inquit, illi offerentes hæc dicite Rex Athiopum Regi persarum author est ut tum demum In Athiopes Maerobios bellum moveat, cum persatam facile trahent arcus tante Magnitudinis. Nempe Carduchorum arcus quos Xenophon è persis rediens describit tanquam maximos, trium ad summum cubitorum fuerunt : optimi, inquit, erant sagittarii, habebant autem arcus ferè tricubitales. At Æthiopum arcus integro cubito longiores, ie, quatuor cubitorum fuerunt. Herodotus 1. 7. Arcus ex palmarum spahis gerebant, quatuor non minus cubitis longos. Strabo: 1. 17. Utuntur etiam Æthiopes quatuor cubitorum arcubus è ligno præusto. Heliodorus 1: 3. Armantur arcubus ligneis quadri cubitalibus, quibus pede admotis jaculantur. De Sagittis idem Herodotus Arcus habebant &c. Quatuor non minus cubitis longos, parvas item ex arundine sagittas, quibus pro serro lapis erat acuminatus, quo sigilla sculpunt. Agatarchides: utuntur Ethiopes Magnis arcubus, brevibus autem sagittis: In extrema porro arundine pro ferro funibus constrictus sirmatur lapis forma oblongus acutus supra modum; Fuit Gens præterea Crudelissima & terribilissima & in Æthiopum jaculatione nihil fuit tam terribile, quam quod mors ex vulnere præsentissima sequebatur, nempe acutus ille lapis, quod in sagitta præstabat ferri vices, erat venenis Lethiseris tinctus. Quod præter Agatarchidem & Theophrastum 1: 9. e: 15. hist: plantar: etiam Cyrillus refert his verbis, venene autem perniciosissimo eas (sagittas) inungentes, in hostes ejaculantur, atque eos si tetigerint, qui per cussus est omnino moritur, & perinde ac qui morsus est à vipera repente concedit: Hinc Claudianus Stilicon: l: 1. panegyr. ÆthioVulnera

Draconum scilicet Venenum in eum usum adhibebatur. Heliodorus: parvis quidem sagittis, sed veneno Draconum infectis jaculantes, acerbum & præceps mortis genus inserebant. Silius l. 1.

Aut hydro imbutas, bis noxia tela, Sagittas.

Plinius 1.29. c. 4. Aetius Tetrab. 4. Serm. 1. c. 34. & alii Draconem Venenum habere negant. Unde est quod noxias herbas ideò leguntur edere ut morsu suo plus periculi creent. Alianus: cum homini aut seræ cuipiam moliuntur insidias, mortiseras radices edunt; Sed ut ut de Græciæ Draconibus ita scribatut, tamen Africæ Draconibus virus inesse lethiserum scribit Leo Africanus: proinde Moses in cantico Venenum Draconum vinum eorum. Et Poeta Lucanus Eleganter ut solet 1.9.

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris, Scriptis aurato nitidi fulgore Dracones, Pestiferos audens facit Africa.

nobis tamen verisimiliter videtur Sententia Theophrasti: in Athiopia, qua Sagittas jungunt, radix quædam mortisera est. Plin. 1.6.29. 21. Arabes Asútæ appellati piraticam exercent sagittis venenatis. Morem illum necdum exsolescere apud Indos (qui ab uno & proavo Cham originem trahunt) argumento est, quod Pontanus Amstelodamensis 2. 24. scribit Anno Christi 1595. Batavis ad Bantam accidisse nostrorum haud pauci Sagittis illis venenatis isti, nisi carne & cute, in totum excisa, curari potuerunt. Et mox ubi de Bali insula: Armigeros regios prælongas hastas pugionesque slammisormes inauratos habuisse; & cannas, ex quibus sagittas estarent cuspide venenatas. Item de armis

Bantensium, Arma sua poliunt toxicoque plerumque in hunc finem inficiunt, ut vulnera letalia percussis inferant. Apud Reineccium in hist. Henric. Leonis ex supplemento Arnoldi c. 4. Servi tela habent toxicata & quicquid vulneraverunt, mortem evadere non potest. Adde Alian. 9.15.9. Leonis Tactica c. 18. tmemate 108 de Slavis: Sagittas habent veneno imbutas efficacissimo. Nisienim, qui plagam accepit, vel theriacam bibat, vel aliud aliquod falutare præsidium, vel statim plagam omnem præcidat, ne latius serpat, universum corpus pereat necesse est. Christianos Principes hoc non abstinuisse artificio intoxicandi arma exemplum præbet infelix Johannes Comenus, qui cum Aprum recto venabulo percussum, sustinere non posset, de sua sibi pharetra procedente Sagitta vulneratus interiit, uti narrat Nicatas Choniates. Occidentales etiam gentes hac immanitate usas docet Sulpitius Alexander de Francis scribens: Romani, Quintino duce, ingressi saltus pervagati sunt. Tandem cum ingentibus septis omnia à solido clausa invenissent, in palustres campos prorumpere molientibus, hostium rari apparuere, qui conjunetis arborum, truncis, vel concidibus superstantes, velut è fastigiis turrium sagittas tormentorum ritu effundere, illiras herbarum venenis, ut summæ cuti nec lethalibus inflicta locis vulnera, haud dubie mortes sequerentur. Et recentior ætas exemplis hujus immanitatis non caret, quamvis Christicolæ audire velint; quæ crudelitas contra jus Gentium: de qua ita Hugo Grotius de J. B. & P.l. 3. c. Iv. S. xvi. Sed hoc quoque contra Jus est Gentium, inquit, non universale sed Gentium Europæarum, & si quæ ad Euro. pæ melioris cultum accedunt, quod recte à Salisberiensiob. servatum est, cujus hæc sunt verba: nec veneni, licet vide-

am ab infidelibus aliquando usurpatam, ullo unquam jure indultam lego licentiam. Ideo ferrum infamare veneno dixit Silius. Accedit & apud alias gentes Barbaras hunc morem infamandi ferrum fuisse usitatum. De Getis tradit Ovidius, de Scythis Plinius l. x1. 53. Scytha sagittas tingunt viperina sanie & humano sanguine: irremediabile id scelus mortem ilico adfert Levi tactu. Philostratus 1.6.c. 12. & in phot. 1015. Nosamones verò & Anthropophagi, & Pygmæi, & Sciapodes, sunt & ipsi gentes Æthiopum, pertinent autem ad Oceanum Æthiopicum. Sic in Plinii loco de vario victu Æthiopum, post Agriophagos & pamphagos, recensentur Anthropophagi humana carne vescentes. In Solino item: Antropophagi quorum mores vocamen sonat. Sed & Ptolomaus expresse, ubi de Sinu inter Africam & Memithiam (hodie S. Laurent. Insulam vel Madagascar) hunc porrò Sinum circumhabitant Æthiopes Anthropophagi: Ita etiam Marcianus p. 42. Tantum etiam de moribus Æ. thiopum juxta veterum historiam.

S.IV. Athiopia hodie duplex est Africana, & Asiatitica: vel etiam dividitur in interiorem & exteriorem: interior Athiopia est Vastum illud Imperium Habassenum. Athiopia exterior est, quæ ad Oceanum in extrema Africa ustra lineam æquinoctialem posita, regna hodie præcipua Congi, Monomotapam, Zangiber & Ajan habet: interior, quæ cum Habasseno à Septentrionibus Ægyptum habet, à meridie Athiopia exteriore, & lunæ montibus est munita, atque ab ortu sinu Arabico, ab occasu verò Nigritarum regione terminatur. Athiopia Asiatica, ut in qua parte mundi quoque vivunt Athiopes: Sed illieo sunt delati, ut præstent serviria. Namque solent mancipiorum more iterum vendi. De Americanis Æthiopibus sic loquimore iterum vendi. De Americanis Æthiopibus sic loquim

tur

in Azam Regem Judeæ adduxit decies centena millia militum Chronic: xLv. 9. Alter Tirhaka, qui Senacheribum in Judea adortus fuit. 11 Reg. xix, 9. Hujus Strabo 1. & xv Georg: & Megasthene meminit eumque superatis Herculeis columnis Europæ victricia intulisse armatradit, id quod in credibile videri non debet. Cum enim Arabia, Agyptum & Æthiopiam tenuerit, æque ipsi facile fuit, emensa Africa per fretum Gaditarum in Hispaniam irrumpere, ac postea Saraceni in Syria, Arabia & Ægypto regnantes fecerunt. Praterea de priscis Æthiopum regnis nihil fere constat, nisiquæ de Rege Macrobiorum Æthiopum apud Herodotum exstant. Idem tradit Sabaconem Ethiopum Regem Ægyptum occupatam quinquaginta annis tenuisse. Diodorus Actisanem Æthiopum Regem Ægyptum sibi subjecisse. Abyssini evulgarunt catalogum Regum Æthiopum inde usque à Chuso,, sed qui ut fabulosus, rejicitur. Neque certioris fidei sunt quæ de Moss in Æthiopiam expeditione ex Artapano & Hellenistarum Lacunis Josephus refert, ita judicante Bocharto. Iv. phaleg. 25. Et præterea de Moss Expeditione in Æthiopiam, & quod Æthiopum copiæ ad internecionem fint datæ, quandam adhuc traditionem & historiam apud se servari tradunt abessini.

S. VI. Sed ad Abyssinos revertimur: de quibus hæc pauca ex Nobiliss: Oldenburgero p: 1: Thes: R. p. p: 790. afferimus: incolæ hujus Regionis Nigri sunt, & omnis doctrinæ rudes (contrarium tamen nos hic legisse recordamur) Habitus illorum ex pellibus aut panno gossipino est; ditiores pelles ovium; Magnates Nobiliores exuvias Leonum & tygridum gestant. Ædes humiles inhabitant, quæ exigui prætii sunt. Portas illarum semper habent apertas, sed nemo in alterius ades ingreditur. Multi Crudam boum

Carnem

Carnem comedunt: (Et hie non consentimus, usum sanguinis horrent) Monetæ usum ignorant, pro quo certo pondere aurum dant. Ingenio præditi sunt summe lento & tardo; & apud se provenientes res in nullum usum convertere norunt. Potentiores miseram plebem cum magna habent severitate. Characteribus inscriptura utuntur multo pulchrioribus, quam Arabes aut Turcæ Nunquam nisi per Regis vitam, jurant. Nigrum vestitum nisi in luctu, nunquam induunt. Mortuos per quadraginta dies deplorant. Ætatem nimium seram non attingunt, quæ ipsis intra 40. annum finitur: Et hic Contraria novimus exempla. Facinora gravissime puniunt, præprimis adulteria, Mechos in utroque-sexu de arboribus suspendunt capitibus terram versus foco sub-Aructo, inque horum criminum coercitione nullam personarum prærogativam agnoscunt. Quotannis Muha medani vel Turci partim ob Christianæ religionis, quam Abyssini profitentur, odium, partim spe lucri exteriora hujus Regni territoria depopulantur, munitas urbes vel arces præsidio murorum sirmatas, præter unicam, ad quam Regis & Magnatum liberi ut illic in Theologia sua, Mathematicis & politicis disciplinis Erudiantur, neque prius exinde, quam quando sceptris vel Regimini sint maturi, evocantur, mittuntur, ad quam etiam quotannis Semel Praster Chan, hocnomine illorum Rex venit, proficiscitur: non habent. Et preter illas depopulationes Turcarum proximis annis à Rege Adela, seditioso illo & perfido maxima imperii parte spoliati sunt; Vicinorum injuriis non adeo forent obnoxii, si muris & propugnaculis urbes suas cingerent; & non obstat quod ille politicorum Hæreticus Machi avellus 1: 2. Dissert: politic:

b 3

c: 24. neget cui calculum suum apponit Jacobus Martini Cent: 2. Disp: 5. q. 9. Cæteroquin suos proreges Despotico imperio regit, & satis absolute Prate - Chan Dominatur juxta populorum orientalium morem, qui non aliter assveti; quod omnium optime Describit politicorum Aristoteles Arniseus sux patrix Halberstadii Decus, & Academia julia stella corusca c: 3. De Republic: sect: 5. S. 22. Abyssinorum Rex inquit, non minori in suos utitur autoritate, quippe à quibus colitur, tanquam divinum quoddam numen, sat Beatos se judicantibus, modo pedem Regis dimotis plagulis, contuendi copiam habeant. Flagellati gratias agunt, quasi beneficio affecti: bona omnia fiduciæ nomine à manu principis recipiunt precaria, & quotannis juramentum fidelitatis repetunt: Subditos nemini habere licet præter Regem : Ex singulis familiis tertium quemque filium debent satellitio Regi, seu militiæ S. Antonii &c p. 571 Atque adeo dominatus pervagatus est universum orientem; hosq; fulmen maledictionis Canaan & Cham factæ premit; & bis etiam repetitur maledictio fervitutis in sacro textu, simile exemplum non habemus in Scriptura, quodest evidens testimonium Cham & Canaan posteros orientem tenere. Ex Cham sunt illi fusci, quales Combayenses, & Indi Septentrionales qui littora habitant. Et Flavii sunt Decanenses, & Canara, qui mediterranea tenent. Et Buxii Nigrita præprimis Abessini sunt ex Canaan. Adde, inquit Grotius de J.B. & P.1.1. c. 3. S. vIII. Quod sicut Aristoteles dixit, quosdam homines natura esse servos, i. e. ad servitutem aptos; ita & populi quidam eo sunt ingenio; ut regi quam regere norint rectius. Sic Philostratus, vita Apollonii stultum esle ait, Thraces, Mysos, Getas in libertatem vindicare, qua non gaudent;

Et sic cum'Abyssinis & omnibus nigritis comparatum est: fulmen illud maledictionis, quo in servitutem sunt damnati; omnes tangit in mille Generationes etc. & immerito Aristoteles vapulat statuens dari servos natura: tales sunt revera Abessini & Nigrita, ut alias latius probaturi sumus. Apud Livium Syri & Asiatici genera hominum servituti nata à quo non discrepat illud Apellonis apud philostratum Affines Assyri & eandem Dominationem etiam adorant. Euripides in Helena.

Sunt præter unum Sacra cuncta in Barbaros.

Tantum heic: plura in nostris politicis exercitationibus.

S. VII. Abessini Maximam partem sunt Christiani: Cophita & Abessini in Doctrina, cerimoniisque plane consentiunt, ac utrique sunt Jacobita. Quare hodie quidem non nisi tres præcipuæ orientalium sectæ à Græcis diversæ fuerint. Una Nestorianorum, qui, sub patriarcha suo in urbe Muesal residente, per Babyloniam, Mesopotaniam, Assyriam, Parthiam, Mediam totamque Cathajam latissime diffosi ese dicuntur. (Etsi horum quoque pars, sed exigua Romanum Pontisicem agnoscant seque subjiciant) altera Jacobitarum, (quos nonnulli, sed perperam vocant, cum Eutychem diserte damnent) pariter in Mesopotamia (ubi in urbe Ceramit patriarcha ipsorum residet) itemque in Babylonia & palæstina (ubi patriarcham Hierosolymis, sed Caramitensi, qui se Antiochenum vocat, subjectum habent) insulaque Cypro: & sub nomine Cophitarum in Agypto (ubi in urbe Cairo patriarcha ipsorum Alexandrinus habitat) sub Abessinorum denique nomine in utraque Æthiopia (ubi & ipsi suum patriarcham habent, quem Abuna vocant, quoque à jacobitis quidem, Monachis 5. Antonii Hierosolymæ degentibus, eligi, a patripatriarcha verò Jacobitaru Antiocheno confirmari solet;) viventium. Tertia denique Armeniorum, quorum etsi propria sedes utraque Armenia (ubi suos Patriarchas habent) cum Cilicia sit; passim tamen per orientem, magnamque occidentis partem sparsi reperiuntur, Mercaturam exercentes; adeo ut etiam Patriarcham quendam Hierosolymis, & alium prope Aleppum habeant. Ita. Abyssini sunt Christiani, taleque regimen Ecclesiasticum habent: Prastar-Chan (quod alii vertunt Rex mancipiorum) Abyssinorum ille Imperator Episcopatus, & beneficia Ecclesiastica, non Patriarcha confert; & mortuo Patriarcha, omnes ejus proventus, bonaque ad se rapit. Patriarcha solum Ecclesiastica curat, templis maximum præstant honorem, in qu'æ nullum canem, nullum Turcam admittunt, neque etiam in iis oris narium que sordes projicere licet, eaque diviserunt in sanctum sanctorum, cui velum prætensum, hocq; singulis annis aperitur Sanctum; & illi velum prætenfum, hoc diebus facris patet, & atrium; Stantes templis intersunt &c. Plura de horum Religione videri potest apud Damianum à Goes Equitem Lusita. num, qui confessionem fidei æthiopum, factam à Legato Imper. Æthiopum Davidis ad Johannem III. Portugallia Regem, Christophoro Licanaro, patria lingua dicto Zaga Zabo Anno clolo exxxiv. Edoardum Brerewodum in Scrutinio Religionom c.xiv. qui pro certo affirmat, Abyssinos Jacobitas Religione esse. Johannem Hornbeck in summa Controvers. 1. x1. sub titulo De Græcis p. 956. 957. 958. 960. 961. Matthaum Dresserum Lipsiensem, de Ecclesia Æthiopica. Bernhard: Varenium, libello de diversis Gentium religionibus. Et loco cautelæ ex eodem Hoornbeek apponimus d. l. p. 958 Neque est, inquit, quod in illorum cognoseendis sen. tentiis

zentiis doctrinisque Pontificios scriptores, Alphonsum Castrensem dico, Prateolum, aliosque borum sectatores cœcos, inter quos & Bzovius, tuto consulas vel sequaris, nisiin iis que con. tra ipsos, solitos omnia explacito papatus sui astimare, & pro hujus genio ac indole hareses interpretari, non ex veritate. Sed & hinc fui carcinomatis curam palliativam quarunt: Pontificios odio habent, & ut refert Johannes Maffaus hist, indic. 1. ultimo sub finem, quod quando jussu Regis Abyssinorum Patriarcha disputaturus esfet cum Jesuita Rhoterigio, id non folum abnuerit, dicens nullum sibi cum hareticis commercium sermonis esse, sed Regi etiam graviter interminatus suerit, si legere illorum scripta pergeret. Religionem Christianam amplexi sunt sub Justiniano I. Imperatore tumque illorum Rex Æthiopum Axunitarum fuit Adad seu David ad fidem conversus: â quo tempore illa Æthiopia inter medias Mahumedismi & Gentilismi religionem Christianam professi sunt. Cateroquin se per Eunuchum, cujus cap. 8. Act: mentio fit, Reginæ Candacis Thefaur arium vel Camerarium potius, â Philippo Baptizatum, Christianam religionem primitus inter eos offe plantatam, gloriantur Abysfini.

gnum satis exiguum & paupertate splendidum, quorum Rexaliquando ad Magnum Mogol legatos misit, qui loco doni cornu aliqod grande Tauri odoriferis impletum, & equi exuvias in mollitie serici æmulas obtulerunt, splendidum munus Regium; & pro pecunia ipsis à Mogol allata indusia pro suo Rege, Regina, & juniore principe emerunt. Hique Æthiopes ad Turcicam Religionem inclinant, & à Magno Mogol qui & Erasmi Turcarum religionem sequitur dono libros Turcicos acceperunt.

S.X.In

g. ix. In Regno Manomotapa danturetiam Æthiopes, non sunt idololatræ; sed unum Deum venerantur, quem Mozimo Vocant, Mahometis vero secta illas etiam pervasit oras, quæ iuductos Christianos & patrem Consalvum occidere jussit. Principi nunquamnisi in genua procumbentes serviunt; in conspectu illius sedere, non nisi præcipuis integrum est. Celeres cursusunt, adeo ut equos cursu vincant, polygamiam cum orientalibus populis habent communem. Hic Monarcha retinet apud se omnium Vasallorum suorum hæredes, ut ipsi eo magis sidi sint. Nulli hic reperiuntur carceres; quod causæ in instanti pro commissa culpa per testimonium decidantur. Nullum verò crimen atrocius castigatur, quam venesicium, furtum & adulterium.

S. IX. Regio Congo etiam Nigros fert incolas, quamvis Nonnullæ fæminæ lutei sint Coloris; Magnam Regi suo exhibent Reverentiam, viasque, per quas incedere debet, omnes magna sollicitudine verrunt. Multi Magnates hic current, sed Regem pro absoluto omnium, que possident Domino agnoscunt. Nemo toto reperitur regno, qui aliquid proprii possideat, aut de ulla re in favorem suorum disponere queat, cum omnia Regis sint, qui pro arbitrio ea dat ac adimit, cui vult, eique legi etiam liberi Regii parere coguntur. Victus illorum ex variis fructibus, piscibus & carne est; præcipui inter eos soli, in stragulis cibum capiunt, excrementa nunquam interram projiciunt, (id grande peccatum existimant:) sed in foramen sat largum in terra factum. Omnes diversarum virtutum herbas optime norunt, ac sibi quisque Medicus & Chirurgus est. Quanquam scintilla Christianæ Religionis in his etiam oris gliscat, multis tamen

men idololatriis repleta quorum quidam solem tanquam lunæ maritum pro supremo Deo colunt, lunam ut uxorem ejus secundo loco venerantur. Quidam Animalia similia Draconibus adorant, aliiterram ut matrem ac Nutricem omnium rerum: Verbo tam stolidis erroribus imbuti sunt, ut nesciant, quid credant. Accepit verò Regnum Congo religionem Christianam opera Johannis

Secundi Regis Portugallia.

S. x. Omnium Æthiopum Regna vel Insulas prosegui non patitur ratio instituti, solum de Insula Madagascar dicimus & illic nasci Æthiopes, sunt Mahumedani, nullum habentes Regem, sed quatuor Senioribus per totam insulam parent, insula hæc inter Majores & ditiores Mundi computatur insulas, ita ut continere dicat in Gyro quatuor millia milliarium. Incolæ vescuntur Carne Camelorum; quidam & Locustis, hinc etiam ex horum cadaveribus locustas renasci constans fama est. De Reliquis Æthiopibus consule M. Pauli Veneti Itinerarium, in quo multa lectu jucundissima inveniuntur. Quoniam hic locustarum injicitur mentio, quæ etiam dicuntur alimentum præbuisse Johanni Baptistæ Christi Anteambuloni; Et hoc multis videtur absurdum, locustas comedise Johannem, (ut sacer Textus habet Matth: c. 3. vers. 4.) igitur varias loci hujus, quem corruptum putabant, medelas quæsiverunt. Strigelius in hypomnemate ad h. l. axeides interpretatur cancros, quos piscatores in ripa jordanis abjicerent in esum appetitos à Johanne. Sed multa obstant huic Sententiæ, quam & Philippus Melanchton in expositione h. l. secutus est. Nam (1) Græci nullum genus cancrorum axeidas vocant.(2) cancri non innascuntur fluvio, qualis jordan erat sed pisces marini sunt; Altera sententia

est Cujacii Jeti in observationibus, qui axeadas legi vult, ut notentur mora sylvestria. Verum corruptionem istamadmissam esse dicere, verant omnes Codices Græci, qui summo Consensu aneides legunt, Tertia Sententia est Isi. dori Pelusiota, qui emendat angenovas 1. 1. Epist. quomodo nominantur summæ partes olerum. Sed quod antea dicebamus, non est licitum corruptionis dicam scribere originali textui, qui in omnibus exemplaribus Græcis sibi constat. Retinenda est igitur significatio nsitata, de locustis, quas in esum acceptas Johanni fuisse nemo admirabitur, qui cogitaverit, esculentas suisse bestiales illas, ut in Levitico scriptum est c.x1. 22. Adhuc hodie in locis multis Africa locusta sumo indurata comeduntur, ut Cleonhardus in Epistolis Belgicis docet, testis oculatus. Dioscorides Locusta Afros uti ait qui ad Leptin colunt 1. 2. c. 57. Inter Recentiores Leo Africanus postquam multis disseruit, quanto agmine Africam plerumque invadant, ut volantes instar nebula solis radios operiant, arbores iplas pariter cum frondibus ac fœtu absumant tandem; verum Arabia desertum & Cylia populi adventum eorum pro felici habent omine, inquit: Nam vel elixas, vel ad folem desiccatas, (sic Johannes iis vesci solitus) in farinam tundunt, atque comedunt. Vide plura hac de re apud Lutherum Tom. 3. Jenens. Germ. p. 313. Camerarium in horis succisivis Cent. I. c. 13. Drusium in praterit. adh. l. & Johannem Dietericum in antiquitatibus Bibliois quibus & consentit Friedlibius, Et quid miramur id adeò, quod toto die palam est, quomodo nunc homines non locustis solum in Orientalibus plagis, sed & occidentalibus ranis vescuntur, ut nihil de aliis dicam, quales sunt, cochlee quædam, quas delitiis annumerant, Tinca avidissime à quibusda comeditur

tur, quæ tamen merus limus Lentore obductins, ut lubricitate captantium eludat manus, excrementitius valde, nec succi habet bonitatem, neque ulsam in edendo voluptatem, ideoque ab ægrorum mensis damnanda teste Godefrido Steegbio I. 11. Medic. Theoretic. c. x1x. p. 56. De Anguillis quoque nihil addimus, quæ habent Magnam (excepto veneno) affinitatem cum serpentibus, & cum eis coeunt, harumque usu tradunt homines esse exstinctos, cujus rei historias aliquot adduximus in nostro Anthropogenia Prodromo ante biennium & quod excurrit pu-

blici juris facto Stadæ.

S. XI. Athiopum colorem & quidem nigrum, cujus gratiæ telam hanc exorsi sumus, nunc examinaturi, Æthiopum nomine verò generatim complectimur quicquid populorum subnigricante colore sive susco quales sunt Arabes & Mauri, quos nos Witte Mooren, & atros, Carbonum instar (hos in scenam specialiter producimus, de quibus & nos intelligi volumus in iis locis, ubi apertè non fit mentio) quales Afri inferiores à Nigir fluvio ex Ginea ulque ad caput bonæ spei & extremos Æthiopum, qui nautis Batavis Strontlopers & Hotetot à Glocitante sermone vocantur. Indiutriusque coloris fusci & atri sunt; communi nomine vocatur à colore incolarum Nigritania, quoniam ejus incolæ Nigritani sive Nigrita à colore atro sive carbonaceo, in Genere verò Æthiopes ut dictum in coloribus variant, & confer: §. vII. Variorum colorum etiam inter Æthiopes conspicuorum recensu prolixo nune supersedemus, fiet alias; solum Nigritas contemplaturi: Alii quippe prorsus atri sunt, & hi sunt verè Nigrita: Alii habent colorem inter fulvum & nigrum. De Judæis dicitur in Glossa Misna tractatu Sanhedrin fol: 18. sunt ut bu-

CZ

xus (tradimus latina juxta versionem Bocharti) nec nigri nec albi. Et Martialis ita deridet Maximina vetula dentes buxeo concolores.

Et Tres sunt tibi Maximina dentes,

Sed plane piceique buxeique.

De incolis Provinciæ Thoma M. Paulus Venetus 1. '2. c. XLVIII p. 106. M. Viri & mulieres ejus sunt Elegantis formæ: tametsi bruno sint colore. Et quemadmodum Germani pro singulari pulchritudine habent, quo vultus quam maxime albescant, & fæminæ præcipue virgines variis pigmentis vultus colorare imo adulterare solent, ut videantur Candidæ, inque eum finem cretam & alia & sæpius cum maximo valetudinis dispendio edunt, oleum Talci terra stella maximum cosmeticum censetur; in eodem pretio & honore apud Æthiopes est color ater, & qui quam maxime atri sunt, ut fere nigredine sua splendeant, habentur formosissimi: Nigerque color & apud Ebræos fuisse in maximo non incongruè colligitur exsponfæ verbis in cantico. c.l. s. Nigra sum &c: ut tentoria Kedar. An hæc sponsa formæ suæ præstantiam å nigredine hic commendet, vel an potius suas miserias & calamitates, quibus cruciatur, hoc Theosophis Definiendum relinquimus. Nigra sum sed formosa, filia Jerusalem, sicut tabernacula Cedar; Sicut aulaa Salomonis. h. e. Nigrasum sicut tabernacula Cedar simul tamen formosa sum sicut aulæa Salomonis vermiculata & Regia: pulchrè & nervosè id Explicat ut solet Celeberr. Friedl. in sna Theol: Exegetic: Class. 7. Quaft. 5. p. 747. Summatim Color niger est Color constans, alii colores cito mutantur, hic non ita.

S. XI. Cutis hujus Æthiopum nigredinis causarum satis amœnum jucundum, & curiosum, sed tamen laborio-

sum serutinium instituere possemo, si omnia hue trahere esset cupido, aut quæda voluptas exscribendi juxta quorundam morem invasisset (sunt vero duplicis generis illi literarum plagium committentes, alii aperte tam belli belle bella exscribunt, ut & cuilibet plagium istud in oculos incurrat: Alii hic aliud artificium callent ea, quæ in suam transferunt supellectilem, (1) adulterant (2) verba autorum transmutant, (3) alia phrasiologia, quam autores, quorum plagium committunt, ulurpant, utuntur; sicque sæpius pulcherrimos ingenii fatus purpura splendore ami-Etos, suis squalidis involvunt Vestibus, hic tunc ferè quilibet illorum hominum admiratur bellas elegantias, res scriptas, verum si quilibet repetat soum, satis caro pretio chartam emit lector, & hæc est non minima litteratorum in Germania pestis, de qua quædam scripsimus in Nostra Mantissa Antihoffmanniana ante quadriennium Brema typis exscripta) posset quidem videri hic labor Domitiana quæstio; Et ut dicamus quod res est, libentissimè hoc labore super sederemus, nisi Magnus quidam patronus mentem nostram hac de resciscitatus esset, cujut morem geramus, placuit paucis hujus nigredinis scutari causas juxta nostri ingenii modulum.

S. XIIV. Causa vero hujus atri in Æthiopibus coloris sunt partim Theologica, vel hyperphysica, partim physica. Et hæ sunt duplices vel ab astris petitæ, denique loci, vel å cutis pororumque & particularum dispositione: Hyperphysica causa creditur maledictio impio Noa silio Cham sacta. Causa physica prima & communis statuitur adustio solis, (2) Genius g. loci, (3) peculiare sermentum nigricans (4) cutis pororum particularumque dispositio, (5) imaginatio, (6) semen; hæ sunt causæ principaliores: sunt & aliæ, quas

non huc adducimus, de iis omnibus, quantum sieri potest hic brevissime discurremus, Epicrisin nostram tribus verbis indicabimus, L. B. ad Nostram philosopham Sacram remit-

tentes, ubi ex professo de Nigredine Æthiopum.

S. XIV. A causa hyperphysica ordiri hanc telam placet: Scriptura sacra Gen: c. 1x. 22.23. 24. 25. 26. 27. Quod cum vidisset cham pater chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nunciavit duobus fratribus foras (23) At vero Sem & Japhet pallium, imposuerunt humeris suis, & inceden. tes retrorsum, operuerunt verenda patris sui, faciesque corum aversa erant, & patris virilia non viderunt. (24) Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset que fecerat ei filius suus minor. (25) Ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. (26) Dixitque Benedictus Dominus Deus Sem sit Chanaan servus Ejus (27) Dilatet Dens Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, sit Chanaan servus ejus. Ex hujus Scripturæ Sacræ textu patet crimen, quod Lutherus satanicum & acerbissimum contra patrem suisse statuit: contemptor Dei, inquit Lutherus ad h. l. verbi, & ordinis divinitus instituti, non solum patrem veste sua non tegit, sed etiam Ludos ex eo facit & ita nudum relinquit quod & facinus horribile summe detestatus est, ut nomen ejus exprimere horruerit, sed maledicitur in filio Chanaan, qui juxta quosdam fuit ipsius Cham quartus filius; Nunc Noah in oculis filii stultus, delirus & ridiculus Senex, prodit in Majestate prophetica ac prædicat filiis revelationem divinam de futuris eventibus. Ibi dirum maledictionis sulmen serit Cham & ejus posteros, & quamvis Cham non fiat mentio, minimè tamen expers fuit hujus maledictionis fulminis; maledictio filii redundat in patrem, qui meruit &c. fuit enim homo omnium viventium

tium nequissimus, & abominanda Magia Damoniaca inventor, quam & ante diluvium omnino calluisse volunt non nulli, tradit Cassianus collat: 8. c. 21. (citante Excellentissimo. D. D. Frommann in suo Pererudito opere de Fascinatione l. III. p. III. Sect: II. c. 2. pag. 506) Sciens (Cham) nullum se posse super his memorialem librum in arcam prorsus inferre, in quam erat und cum patre justo ac sanctis fratribus ingressurus; scelestas artes ac profana commenta diversorum metallorum Laminis, quæ scilicet aquarum inundatione Corrumpi non possent, & durissimis lapidibus inscripsit, quæ diluvio peracto, eadem, qua celaverat, curiositate perquirens, sacrilegiorum & perpetuæ nequitiæ seminarium trans misit in posteros. Prælaudatus: Frommann Saxoniæ Eruditorum Virorum Decus: a. l. S. 6. Ita degener Patriarcha optimi Noa filius Cham, magica spurcitie infectus, filium suum Mifraim eadem quoque infecit, qui strenuus patris æmulus, positis ab eo illicitarum artium fundamentis, plura indies instinctu ducis infernalis superstruxit, ut tandem Magicæ sodalitatis membra in Agypto & Perside in immensum creverint &c. Incomparabilis Bochartus I. IV. C: I. p. 232. ita de Chamo loquitur: Chamum quidem (inquit) pravi contortique ingenii fuisse oportet, cum non modo expii patris dedecore voluptatem fecerit, sed eum traduxerit apud fratres: At non sequitur eundem fuisse Magum, aut eundem cum Zoroastre; Certè tempora non conveniunt: Chamenim multis sæculis recentiorem esse. Constat Magum illum Zoroastrem, cujus oracula Græcè edita cum Pfelli & Spethonlis Scholiis circumferuntur. Pene tamen Bactris regnasse Magum Zoroastrem, quid hoc ad Chamum Noæ filium, cui Ba-Etriana non obtigit, sed Africa & Asia portio, in Africa finibus à Bactris remotissima? itaque à Zoroastre Oxyartes, ita Cham ab utroque plane fuit diversus. Et Magiam â Chamo tam falsnm est post diluvium suisse invectam, quam ab angelis ante diluvium. Nonnulli etiam Chemiam vel Alchemiam à Cham deducunt de ea vide pralaudat: Bochart.a.l. p.234.235.236 quæ, quoniam huc non spectant, non adducuntur. Quicquid tamen sit cum Bocharto facile diversum credimus fuisse Cham ab utroque, licet contrarium opero. se adstruat Senatus Mystarum Naturæ Dictator Kircherus in suo Oedipo. A Magiæ vero crimine non possumus nos absolvere Cham: Et credibile est Cham conspectis sui pii parentis membris virilibus magica carmina murmurafle, nam propter nudum aspectum tam acerbo maledictionis anathemate in omnem posteritatem vigente non fuisset perculsus. Æque grande, si non grandius crimen commisit Ruben: (Gen: XLIX vers. 3. 4.) Qui ascendisticubilia patris tui, tunc Maculasti siratum meum ascendendo. Concubuerat enim cum Noverca Bala; sicque incestum atrocem commisit (conspurcasti incestuscelerato lectum meum conjugalem habet in paraphrasi Osiander) ad h. l. & (Gen. 35) tamen similis Maledictio non fuitipsi insinuata (Gen: XLIX. vers. 7.) oportet ergo aliquid atrocius comiserit Cham; Nam simplex intuitus verendorum, in quæ & forte casu incidit, vel irriso tam atrocem maledictionem & quidem triplicem non meruit; sed quicquid sit Deus novit, nos hic nihil temere afferere, vel curiose scrutari volumus: Magum tamen fuisse credimus &c. Triplici maledictionis fulmine suit percussus uti ex Textu rectissime colligit Lutherus a. l. Hac triplici maledictione color ille ater ipsum ejusque posteros loco pænæ invasit extrinsecus. Et parentis fædissimis coloribus, inquit Lutherus a. l. depictus: Huc

Huc procul dubio Lutherus respexit. Hinc etiam Antiqui populos in Scythas, Ethiopes, Indos, & Celtas diviserunt, teste Strabone. Scytha & Celta sunt qui à Japhet, Æthiopes qui â Cham (potius Canaan) & Chus Indi, qui â Sem proficiscuntur. India enim late sumpta omnem Asiam superiorem, etiam Phaniciam & Arabiam complectebatur, teste Vossio 1. de Idolol: 26. 30. Alias pro colorum diversitate commode quoque distinguuntur posteri Noachi in Albos qui sunt Scytha & Japhetæi, nigros, qui sunt Æthiopes & Chamæi, flavos qui sunt Indi & Semai. Ita judæi in Glossa Misnæ tract: Sanhedrinf. 18. dicuntur ut buxus, nec nigri nec albi, quales ferè sunt omnes à Semo orti. Hocque tum respicitur ad cutis, non capillorum colorem. Nam respectu capillorum Galli dicuntur flavæ gentes ab Urlicio in Tacticis. Pirke R. Elieser C: xxiv. filii Semi fusci & pulchri; Chami nigri instar corvi; Japheti albi & formosi. Id hodieque in more positum orientalibus, ut populos & regiones per album & nigrum, rubrum & viride aliosque colores distinguant. Ita Russia Nigra & Alba. Endsafea sive India Alba, i. e. Kilan persiæ, teste Texeira, & India Nigra. Tartaria Nigra (i. e. deserta) & Alba, Karacojoulu & Arcojontu, Mare Nigrum (i.e. pontus Euxinus) & Album Mediterraneum. Hæc est prima sententia cum suis rationibus, quibus aliquot addemus in Epicrisi.

g. xv. Pervenimus nunc ad causarum physicarum scrutinium: Hicque (1) accusant adustionem Solis: patrocinium hujus sententiæ desumitur à TP à quo Kedareni Arabes, (cedrei Plinio, Et Uranio Ke Gegnita) qui pars erant Saracenorum. NamHebraicè verbum TP significat obtenebrare, & nigrorem contrahere propriè à sole (2) Huic asserte lucem accendit Jobi querela e: 30. vers: 28.

ater ambulavietiam fine fole.i. e. etiam fi sol me non infuscaverit, tamen mæror, quo conficior, me totum decoloravit : Quod Biblia wimariensia Germanice ita reddunt : ich gebe schwarn einher / und brennet mich doch feine Sonne nicht. (Job. 30. vers. 28.) Et Osiander ad h. l. Niger incedo, quanquam me sol non exusserit. Kedar igitur id ipsum, quod Gallis hale, qui solis ardore perustus est arque infuscatus. Cujusmodi fuisse Kedare nos constat vel ex Sponsæ verbis in Cantico Salomonis C. 1. vers: 5. (S. xiv.) adductis i. e. juxta Chaldaum interpretem 77P ut filii Chus, qui habitant in tentoriis Kedar. Apprime hic convenit istud Jeremia C. 13. vers: 23. Nunequid mutabit Chuseus pellem suam. In Textu Teutonico. fan auch ein Mohr sein Haut wandelen (3) Hebræis DIT Cham, Calidum, & DIT nigrum fonat: ita Cha. mi nomen vel à colore vel à Nigredine factum. Neque ut videtur fine numine, cum quæ Chamo contigit Africa, (sunt verba Bocharti) immodico æstu laboret, ejusque posteri ferè omnes vicini sideris ardore sint exusti, atque infuscati. Quodipsum pono in parte maledictionis; Quamvis in Africa loca sint, quæ nulli parti terrarum fertilitate cedunt. Ethacest secunda sententia.

s. xvi. Genius loci accusatur: Nam inter Noachi silios primus vel nativitate vel imperio suit Cham, qui in illa mundi primæva divisione Arabiam, Syriam, Egyptum & universam Africam obtinuit. Proprium enim Afrorum & Arabum est colore nigro sive noctis tinctum esse & æstuosissimo colore torreri, unde a Græcis Æthiopes vocantur, unde etiam Arabia deserta & Ægyptus terra Cham appellantur 1. paral. iv. 40. Psal: Lxxviii. 51. cv. 23. 27. ex vi 22. Sic quoque Æthiopia sub Ægyto ubi Nilus maxime tortuo-

tortuosus est. Nilus itaque duplex est Æthiopicus & Ægyptius. Æthiopicum sic distinguit Strabo: Æthiopiam quidem neque totam permeat Nilus, neque solus neque in redum: Agyptum verò & solus, & totam & in rectum. Hæcque regio dicitur Lud i. e. fluminis flexus, quoniam Nilus alibi rectus tam insigniter flectitur; sic Cham venit in Ægyptum; unde terra Cham in scriptura passim audit, loca adduximus. Hinc illi etiam Ægyptii & Æthiopes tam vicini sunt, ut de limitibus concertaverint. Aristides in oratione Egyptiaca: Philas enim cataractas dico esse, confinium Ægypti & Æthiopiæ. Et aliquanto ante: Conscenso portu, qui primus est supra cataractas, in philas trajecisse, que insula Ægypti & Æthiopiæ confinis est, tantæ Magnitudinis, quantæ est ejus oppidum. Illam autem circumfluit Nilus, faciens sui præcisè medium. Strabo l. I. qui ad Syenem, & Philas, quorum illa Ægypti &, Phile autem communis habitatio Æthiopum & Ægyptiorum. Et 1. 17. paulo supra: Cataractas philas communem Æthiopibus & Ægyptiis habitationem esse contingit. He-Liodorus l. 8. Urbs enim Phile ad Nilum sita est paulo supra minores cataractas: à Syene autem & Elephantina centum circiter stadiis distat. Hanc Exules Ægyptii quondam cum occupassent, & inhabitassent. Ambiguam fecerunt inter Æthiopes & Ægyptios; illis quidem Æthiopiæ fines ad cataractas promoventibus; Ægyptiis verò etiam Phylas, ut quas sui exules incoluissent tanquam bello partas sibi vindicare volentibus. Hieroglyphicæ literæ tam erant in Æthiopia, quam in Ægypto receptæ, atque eadem pingebantur figura Gen. 10. vers. 13. Et Misraim Genuit Ludim, quasi diceret Ægyptiorum colonas esse Æthiopes: cognatos esse populos Diodorus 1.3. Herodot: 1. 20

1. 2. c. 102. plin: 1. 6. C: 29. Strabo C. 17. Et ex iis Bochartus 1. 4. C. xxvi. p. 307. probat: Quid quotam Ægyptii quam Æthiopes describuntur atri coloris & crispi capilli. Herodot in Musa secunda. Itaque nullum dubium quin utrique populo communis fuerit origo. Hæc terra Cham five Ægyptus tam Æthiopibus quam Ægyptiis patria nomen partim accepit à primo suo possessore Cham (2) partim quoniam terra atra. (3) quoniam sol infuscat illic incolas, est ergo Genius loci quodammodo causa nigredinis juxta quosdam; sic quoque Sol & terra hanc nigredinem foventin suis incolis; non obstat dari & illicanimalia alba, dantur apud nos albos animalia nigra: Homo verò fruitur optimis terræ nigræ fructibus, hinc quoque color se magis in hominibus probat; quippe terra nigra sive cujuscunque coloris suam indolem & dotes magis communicat optimis fructibus; neque homines vivunt tam simplici victu, ut animalia, sic etiam occasio major in hominibus vim illam nigricantem exserendi, quam in animalibus. Sed properamus ad causam quartam, physicam tertiam.

§. xvii. Medicis Neotericis, & illis, qui basi Monarchiæ Aristotelicæ jam jam vacillantis & ad interitum inclinantis sulcrum novum non substernunt, nil frequentius in ore quam Fermentatio & Fermentum, nilque etiam proprius ad veritatem accedit, aut magis fores ad solidam cognitionem Philosophiæ & Medicinæ pandit, quam hoc ipsum. Sic quoque non multis parasangis ab æde veritatis distat, si asseratur peculiare fermentum nigricans dari in Æthiopum ventriculis: Illud autem nostro arbitratu constat ex particulis mollibus, unctuosis & viscidis, illudque ipsum cum chylo rapitur, & per copu-

lam sanguini unitur, verum cum sanguine in unam mas sam coire non potest, ideirco natura vel cruor ipse à se sequestrat hoc sermentum molle, unctuosum, viscidum ad circumserentiam corporis, imbibitur tamen à cute extremo tegumento substrata, quoniam illa admodum mollis est unctuosa & viscida, & ea resplendet per extremum tegumentum corporis pellucidum vel diaphanum.

S.xvIII. Corpora vel admittunt lucem, vel refrangunt (philosophamur hic cum Neotericis philosophis, nullo habito respectu adautoritatem) quæadmittunt lucem sunt porosa, quæ refrangunt, sunt solida (ea quoq; refractio du plexest, vel sit ut lux in refractione multas sphærulas faciat, unde albedo, quemadmodum videre licet in liquoribus, si sibi invicem affundantur forti nisu, vel statim poris suis egreditur, nullum sux præsentix vestigium edens, vel admodum exiguum, quemadmodum in oleis, ut dicemus postea) (in poris & particulis sana philosophia consistit, non qualita tibus) porosa velhabent porosrectos vel rectis æqui valentes, & hæc sunt diaphana & pellucida, quia radii lucis totum corpus pervadunt, & nuspiam refranguntur, vel habent poros irregulares & obliquos, & hæc funt nigra (nam illi pori obliqui & irregulares non tam prompte suscipiunt particulas primi elementi) quia radios lucis tortuosi illi pori receptos absorbent, neque reflectunt ob partium corporis mollitiem. Duo sunt, quæ corpus aliquod reddunt alteri corpori penetrabile, Cavitas, sive pori, & mollities, sive humiditas. Igitur siccitas, durities, soliditas corpora reddunt inpenetrabilia, vel minus penetrabilia, ita corpus diaphanum si conprimatur, ut aqua in glaciem densata, reslectit lumen, quodante compressionem transmittebat & album magis evadit, è contrario mollities, unctuounctuolitas, visciditas nigredinem augent, quia lux facile subit poros molles, & in iis velut inviscatur, ut non possit regredi. Corpora sive superficies mollis & porosa absorbendæ luci aptissima, unde nigredo. Nam lux dum incidit in superficiem mollem & porosam, facile eam subit, intrat, arque ibi absorbetur & occultatur in cavernis porosis, neque ob mollitiem reslectitur versus oculos nostros. Hinc Æthiopum cutis mollis & porosa, quia sol absumpsit particulas rigidas; & fermentum nigricans molle unctuosum, Visci dum extremo tegumento substratum ita absorbet particulas primi clementi, ut non reflectatur, & licet posset aliquatenus dici reflecti, illam tamen reflexionem nulla sphærularum extensio vel excavatio subsequitur, & ea re non succedente hinc nigredo: Cutis Æthiopum ut & cuticula unchuosa & viscida materia semper madent. Si nunc perpendamus genesin cuticulæ (quæ & pellicula tenuis, densa & insensilis, cuti instrata, eique sirmiter adhærens, ut non nisignis vi excitatis vesiculis ab ea separata demonstrari potest) quæ fit à subditæ cutis madore (juxta quosdam) ambientis aeris siccitate densato, tum facile patet ratio nigredinis in Æthiopibus, nam ille mador, qui ex cute exhalat non resolvitur in sphærulas cavas, sed ut est unchuosus, & viscidus, sic semper particulas primi elementi absorbet.

S. xix. Supersunt dua causa, imaginatio & Semen. Nil aliud vident illi homines, quam hos atros; sieri ergo non potest, quin & similes proferant sœtus: quid enim possit imaginatio in opere Genesis, probant mille experimenta, & de ea sorte à nobis agetur alias: Scimus ex side historiarum ab Æthiopibus albos, ab albis Æthiopes vi phantasiæ esse genitos: Augustinus Torniellus in annal:

Sacr:

Sacr: T. 1 p. 133. concludit demum esse ab aspectu nigræ rei, quam Chusi, à quo Æthiopes orti sunt, mater gra. vida per imaginationem firmam apprehenderit, quomodo oves positis baculis contraxerunt pelles maculosas Gen: xxx. 37. Semen de hoc audiamus ipsum incomparabilem polyhistorem DD. Conringium apud Nobilist: Oldenburgerum Thes: Rerp: p. I. Titul: I. S. I. p: 787. Qua causa quod nigri illi sint, nemo facile perscrutare potest. Ego de hoc de Germann: corpor: habitus causis, ubi ostendi deberi hunc colorem naturali virtuti seminis Æthiopici; qua ratione verò illi primi nigri fuerint nescio: ita Conringius. Et hæc sententia revera, quæ hanc colorationem semini & vi plasticæ tribuit, non susque deque habenda. Huic asserto accedit fulcrum ex ipsis Magni Diemerbrokii Academiæ Trajectinæ, dum viveret, fulgentis sideris verbis, quibus negat cuticulæ genesin ex subditæ cutis madore, ambientis aeris siccitate densato. Sed malè, inquit, C. 3. l. 1. Anatomes p: 14. Cum principium seminale non minus habeat, quam cutis aliæque partes solidæ, &c. Et hoc forte multi cum ipso asserent.

g. xx. Hactenus diversas sententias, earundemque rationes recensuimus, quibus sorte hoc placitum adjici posset: Cham, cum significet nigrum, calidum & Exustum vide (s. xv) annon ille sorte ab utero suerit Æthiops, sicque cum eo demum cæpit Æthiopum gens, & omnes ejus posteri nigri, sed dubium annon ante diuvium exsti-

terint Æthiopes? Sed de hoc dicemus postea.

certo respectu serè possunt considere, non tamen credibile est propter maledictionem Canaan, sactam, Cham posteros omnes esse nigros, ve sentit Wilhelmus postellus 1.

de Concord: Orbis: injuria tamen fit Wilhelmo postello: Dum nonnemo, (cui hoc in more positum, magnos viros injuria lacessere, ac in corum scripta loliginis atri succum spargere, hominis istius nominis meminisse non placer;) scribat. Fabulis simillimum est, quod Wilhelmus postellus 1: de Concordia Orbis scribit, à diris Noacht, quibus ille filium suum Cham oneravit, in Nepotem Chusum nigredinem eam derivatam esfe. Quare enim non ob similem causam nigredo in Caino & filiis ante diluvium effecta est, & ob similes diras? imo quasi Chusi unius posteritas â diris illis contraxit nigredinem, & non perinde alii posteri Chami? Respondemus huic homini, cui cum Rhino. cerote robur in nalo est. (1) quamvis ipsi hanc sententiam pro sola causa nigredinis non cognoscamus, cum Æthiopes ante diluvium fuerint æque ac albi & candidi,ut & nunc (2) Cham fuit Nigricante colore præditus, (3) illa maledictio non tam facta est Cham, quam Canaan (adde S. xiv) hujusque posteri reverailli sunt, qui verè Nigritæ audiunt. (4) Quis scit annon Cain niger factus fuerit istis diris, cum scriptura dicat notanter Gen: 4. Et pofuit Dominus signum in Cain. &c. Quale hoc signum fuerit, à nemine mortalium hactenus definitum, neque à quoquam mortalium definietur. Eodem argumento posset dici, svisse Nigredinem, quo nonnulli tremorem suisse autumani. (5) Tantis diris suisse oneratum Cain, quantis Canaan in Scriptura non exstat. (6) posteros Cham confundit cum posteris Canaan: Cham quippe quatuor filios Scriptura tribuit, Chus & Mesraim & Phut & Cannan (Gen: x. 6) Mesraim genuit Ludim (Gen. x. 13) Ethi â Bocharto nunquam sine præfamine honoris nominando, pro Ethiopibus habentur. Canaam autem genuit Sidonem (Gen. x. 15.16.

25. 16. 17. 18. 19. 20.) Harum gentium quasdam in Ægyptum introivisse à vero non est absonum, sicque Nigritarum partem aliquam constituisse, maximam verò partem Æthiopum Ludim esse credimus cum prælaudato Bocharto (1. 2. c. xii. l. 4. c. xxvi. p: 299. & a. l. c. 1. p. 230) Agyptus est vagina gentium Æthiopicarum (relege xxv) Misraim non est nomen hominis, id non patitur forma dualis; itaque cum in Canaan filius secundus censetur Misraim, nomine Misraim intellige patrem incolarum terræ Misraim i. e. Ægypti vide Bochartum (l. 4. c. xxiv. p. 292. 293.) Ex his pater non solum posteros Cham, sed & posteros Canaan distinguendos, & illi posteri Canaan, qui Misraim vel Ægyptum ingressi, sunt Nigrita, ex quo loco transierunt longius in Asiam, Africam, & Americam; quomodo in Americam venerint, nunc non disceptabimus, & tantum pro Wilhelmo Postello adferre placet, ut pateat hanc sententiam non esse adeo absurdam, sed recte explicatam tolerari posse, (7) tum hanc sententiam Postelli confirmare valet, quod Æthiopes maximam partem sint servi: hinc Imperator Abissinorum se nominat Dominum Mancipiorum, quod absolute imperet, quemadmodum etiam audivimus de Regno Congo (§. 1x.) de Regno Monomotapa, ut exinde non immeritò colligatur hos esse posteros Canaan, præprimis illi, qui verè Nigritæ dicuntur, verum per omnia regna Orientis imperatores ac Reges absolute imperant, ac subditi non aliter considerantur ac mancipia, & hi omnes maximam partem sunt posteri Cham; sed quoniam non omnes nigri, cadit assertum de Chami nigredine connata, non tamen absolvimus ipsum à colore nigricante, suit enim suis fratribus omnino nigrior, quod nomen evincit, si perpendamus morem, e 2 CHIESTING

rem, quem secuti fuerint patriarchæ in imponendis nominibus suis filiis, sic & iple Adam, quoniam ex rubra terra, sic Esau & Edom, magis confirmatur nostra sententia; & ea tinctura nigricans sese magis manifestavit in Canaan posteris, ut quem, maledictio præcipuè tangit. Et ita non omnes Chami posteri sunt Æthiopes, sed tamen omnes nigricantes, buxei vel flavi &c. in toto enim Oriente nullus homo reperitur, cujus facies vel vultus coloris sit albi, nisi forte vi phantasiæ immutatus, vel Europæis parentibus satus. Verum huic asserto, ne adeo liquidum sit, remoram ponit, quod etiam ex Cethure posteris descendant Æthiopes, quos circumcisis annumerat Herodotus; Homeritas vocat Epiphanius: sed huic argumento nullum robur inest ad infringendam nostram affertionem. Quippe Homerita Epiphanii sunt Meroita, quos genuit Misraim scilicet Agyptus: Ethic Meroita i. e. Meroes incolæ, quæ est insula Æthiopica; medio Nilo lata mille stadiis, triplo longior, Elephantis, frumento, vino præstantissimo, palmis. Ebeno, ferro, ære, argento, auro, & gemmis plena & ferax, confule Diodor: 1. 1. p. 201. Strabonem 1. xvi, Heliodor. 1. 12. Salmaf. in Solin. p. 381. &c. Atque ita erit verissimum Meroitas populos esse in regione Prestegiani. i. e. Regis Abissinorum. Et hi Abyssini jactant se olim esse prosligatos, illorum copias fusas, & ita in eam terram, quam none incolunt, incidise: Quare nihil minus. Quam ex Kethuræ posteris sunt hi populi, sed ex Canaan, quod ptobant multa. (1) præprimis color (3) servitus, sunt enim servi servorum, mancipia, quod & omnibus Æthiopibus commune jugum est, sic omnes Æthiopes Canaan posteri, sicque etiam maledictio non excludenda secundum quid ex causarum nigredinis serie; dummo.

dummodo illud non extendatur ad omnes posteros Chami, cum omnes non sint nigri, sed Buxe, Flavi, Brunni,

Ipla scriptura restringit ad Ganaan.

S. xxII. Solis exustioni tam splendidam nigredinem tribuere non possumus, licet adurat corpora, flavum colorem vel buxeum inferre concedimus; & aliter etiam dicta scripturæ non explicanda veniunt, quam saltem de tali colore, qui præternaturalis, & aliquatenus morbosus; & Loquitur sponsa in Cantico methaphorice, quod videlicet nigra sit calamitatum pressura, confer commentatores, quod & confirmat Locus Jobi adductus; ex (S. xv.) patet Ægyptum ese commmunem patriam Æthiopibus & Ægyptiis.adde locum Prosperi in Plalm.c.iv. Quodest Ifrael, hoc est Jacob, & quod est Ægpptus, hoc est terra Cham. De semine enim Cham filii Nox exorta est gens Æpyptiorum apud quos peregrinati sunt Israelitæ. Oriundi â Mesie filio Chami, non admodum vitiata appellatione, quando Ægyptum Meroem, Ægyptios Mesorxos sua etiam Ætate à Judæis dictos scribat Josephus 1. 1. Archæolog. 2. vii. De Ægypto autem communis Geographorum consensus est, quod Ægyptiis aer quam saluberrimus (Zarharias Mitilenaus I. de Mundo) immutatilis quippeturbinibus nimborum (Herodot. l. 2.) sunt alioquin Æpyptii omnium hominum, secundum Lybias maxime salubri corpore, tempestatis, meo arbitrio, beneficio, que nunquam immutatur &c. Et (Justinus 1. 2. Ex Trogo) Agyptum ita temperatam este semper, ut neque hyberna frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus premerent (Ammianus 1. xxII) Alexandria auræ salubriter spirantes, aër tranquillus & clemens, utque periculum docuit varias collectum Ætates, nullo pene die incolentes civis e 3 tatem

fertum de ardore solis, quodque restringimus ad slavos, & colorem buxeum. Et tamen Ægyptii sunt Nigri licet temperatum aërem habeant, Audiamus Plautum in panulo.

Jam pol ego illam pugnis totam faciam, ut sit Merula Itaque replebo, atritare, atrior multo ut siet,

Quam Egyptii, qui cortinam ludis per circum ferunt. Est itaque Ægyptus unica illa regio & patria imo vagina Æthiopum, quæ Cham contigit, hinc in varils scripturæ locis dicicitur terra Cham, & omnes Æthiopes Canaan posteri, partim per maledictionem atrati, sed non solum ut videbimus mox. Caditque eodem modo argumentam de Genio loci petitum, Neque plus tribuimus causis reliquis physicis, quicquid etiam alii argutentur: sed causam (præsuppositis iis dictis & dicendis) cum Conringio, semini & facultati plasticæ tribuimus: minimè verò hoc ridiculum dogma fovemus Æthiopum semen esse nigrum juxta Herodotum, quod & optime confutavit Aristoteles 1. 2. de Generat: Animal: c. 2. Et probat experientia alba nigra, & nigra alba habere effluvia. Suntque rationes, que nos movent, ut credamus ante diluvium Æthiopes fuisse, post diluvium D. T. O. Mundum non immutavit, multo minus tantam coloris mutationem hominibus, quæ per tot hominum Myriades & gentes usque permearet, induxit; alias rationes servamus in alium locum; sicque pororum & particularum dispositio vel figura, quamvis id plausibiliter dicatur, non absolvunt negotium, & nihil omnino obstabit, quin cutis nostri corporis pori perfundantur materia unctuosa, viscida, & hæc cum in Æthiopibus copiosior, quam in nobis, hinc cutis illorum mollior, nullum verò in hoc præsidium 17 9163 habet

habet color niger Æthiopicus. Hoe tamen lubenter concedimus, si purè physicè loquamur nullo habito respectu ad Scripturam, allatæ causæ belle explicant negotium; nam color dependet à superficie corporis prout hæc magis vel minus apta reflectendæ luci, ita colores variant. Superficies verò corporis variat juxta exhalationem materiæ unchuosæ, viscidæ, & hæc disponit poros, & cutem vel indurat, vel emollit. Sicque Cham habuit colorem nigricantem vel Characterem tenebrarum quemadmodum alii characterem lucis. Scimus quidem Genium loci aliquid conferre, sic Gronlandia ursos albos, Corvos albos &c. profert. Sæpius etiam species apud nos ab ingenito speciebus colore abeunt, niveos mures narravit nostris Curiosis Nobiliss: & curiosis D.D. Lachmundt Hildesiæ Æsculapius; glirem candidum aluit hic Kiliæ quidam Mercator per aliquot dies.

6. XXIII. Athiopum corpora maximi roboris fuisse communiter colligere licet ex (§. 111. a. 3.) præsertim illi Macrobii: id autem omnibus Æthiopibus commune est cum aliis gentibus, ut corpora eorum alia aliis sint robustiora, & robustos habeant lacertos, quemadmodum Germanorum corpora, quam maximè interse rationeroboris & magnitudinis variant, Macrobios præprimis gigantei roboris fuisse evincit ista stupenda arcuum magnitudo, quos tamen commodissime & satis feliciter usurparunt: Æthiopes Americani tenuioris subtiliorisque contexturæ videntur esse, in Africa & Asia majorum virium sunt, quanam in mundi parte Macrobii habitarint, vix definiri potest, regno vel imperio eorum destructo per varias regiones sunt dispersi, incolæ Madagascar sunt Macrobiorum originis. Cateroquip membrorum va-

rietas, robur, membrorum figuræ inter hos Canaan nepotes tot modis variant, quot modis apud nos Europæos corpora, & hic subsistimus Deo gratias agentes, qui Spiritum suum Sanctum nobis elargitus est, hic porro nostro conatui, quo publico prodesse annitimur, adsit.

Soli Deo Gloria. FINIS.

Errata quæ fortè à nobis non notata, B. L. suo candore corrigat,

PARTITION OF STREET OF STREET

N Nomine Domini Nostri JESU CHRISTI adomnia consilia, omnesque actus feliciter progredimur. l.2. in princip. c. de off praf. prato: Africa: omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in Nomine Domini nostri JESU CHRISTI, gratias agentes DEO & patri per ipsum ad Coloss. v. 17. Et certè cujusque rei potissima pars principium est l. 1. ff. de origin. jur. potissima autem pars, & bene geruntur & competenter, si principium fiat decens & amabile DEO Novell. 6. præfat. Et Plato in Timæo: Deum igitur etiam nunc, inquit, Disputationis Servatorem imprimis oremus, ut nos ex admirabili & insolita expositione ad verisimilem doctrinam traducat, atque ita instituti disputationem exordiamur. Ethorum vestigiis insistentes, DEO Duce, hanc sequentem telam pertexere ordimur, & hic nobis adsit, ut quemadmodum in ejus nomine subque ejus præsidio inchoamus, eodem modo sub ejus auxilio tandemoperi finem imponamus, O DEUS juva!

VETERES Mundum hunc aspectabilem Magnis encomiis exornarunt: sic Ciceroni de legibus l. 1, Mundus eivitas Deorum & hominum : Senece ingens Dei templum. Et Christiani olim, qui cum ab Ethnicis calumniatoribus traducerentur, quod Deo suo consecratum templum non haberent: Dei templum eorum, responderunt, Universum hoc, quiquid cernitur. Et Stoicus Philosophus apud Laertium: Mundo nihil neque Majus, neque ornatius rerum Natura genuit. Interroga, inquit Augustin: Serm: 149. pulchritudinem Maris?interroga pulchritudinem dilatati? & diffusi aeris interroga pulchritudinem cæli?interroga ordinem siderum? interroga solem fulgore suo diem clarificantem? interroga Lunam splendore suo sequentis noctis tenebras temperantem? interroga Animalia, quæ moventur in aquis, in terris, quæ volitant in aere? latentes animas: perspicua corpora: visibilia regenda: invisibiles regentes: interroga ista? respondebunt tibi omnia: Ecce, vide pulchra sumus! pulchritudo eorum, confessio corum. Et ut nunc nihil dicamus de pulcherrimo siderum Exercitu, de quo discurrendi occasio sese offeret in nostra Philosophia Sacra. Ad sublunarium systemanos nunc Deo Duce convertimus; Et unicum saltem ramum ex hac Tricorporea arbore decerpere jam placet, & de eo paucis discurrere, quoniam est pars objecti Philoso. phie Naturalis, & Materiæ Medicæ promptuarium ditis.

§. 2. Communiter Hanc Tricorpoream sublunarium arborem dividunt in Tria vulgo dicta regna (Tricorpoream indigitamus arborem hoc sublunarium systema, quoniam instar Arboris uni Radici innititur, quam in

aëre radicavit. Arbor dicitur, quoniam cuncta instar arboris viridis & perpetuo florentis crescunt, ac nihil in illis interit, & quod maxime interire vel mori videtur, illud novam vitam assumit, & ille species, que hac in arbore jam folia sunt, mox in fructus abeunt, & qua nunc fructus haud diu post istius arboris lignum, corticem, medullam, idq; genus constituunt: in hac Arbore lignum & corticem faciunt mineralia; fructus animalia, hicenim altimus Naturæfinis; Folia vegetabilia. Hæcque rerum circulatio à vita Nobiliori ad ignobiliorem, ab ignobiliori rursum ad nobiliorem stato ordine perennat, ita ut id quod maxime mori videatur, novem vitam induat, novisque dotibus exornetur, quibus rursum superbiat, & omnipotentem suum creatorem Laudet: sicque sine ulla interruptione Rerum naturalium Resurrectio nostræ resurrectioni futuræ testimonium perhibet: Hæcque arbor sublunarium est phanix ex cineribus suis quolibet momento reviviscens, Hæc est illa Metempsychosis pythagorica adeo decantata, & aliter illud dogma pythagora non explicandum est; quicquid etiam ipsi affingatur. Ab hac arbore Largiente Deo, homo decerpit quod ipsum nutrit & vestit, quôque sese pulcherrime exornat; Utinam non ad luxum fieret!

§. 3. Omnes hujus arboris partes suas dotes in hominem quasi in unicum Universi centrum Largissimè essundunt, ut exinde redundent laudes in D. T. O. M. rerum omnium Creatorem, (sed heu quanta ingratitudo hominum Pectora occacavit, Ut cum Epicuro mentem suam à Lucida Mundi scena ejusque Auctore ad obscurum convertant canum; cum tamen memores deberent esse

B 2

finis propter quem Deus hominem fecerit, illudque Las Stantii l. 7. de divin. præm. e. 5. continuo in animo volverent: Scilicet ut esset qui opera ejus intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem faciendi, virtutem consummandi, & sensu admirari, & voce eloqui posset. quorum omnium fummahæcest: ut Deum colat: is enim colit, qui hæc intelligit: is artificem rerum omnium, is werum patrem luum debita veneratione prosequitur, qui virtutem Majestatis ejus de suorum operum inventione, inceptione, perfectione metitur!) imo certatim do. tes suas sundunt in hominem tam Largiter, quasi de præmio aliquo concertarent, & aliæ aliis plus dando homini gloriam quærerent; imo non aliter ac si præmium esset constitutum, quod aliqua ex illis familiis esset reportatura que in hominem plus contulisset. Omnibusque Deus T.O. T. M. par jus fecit ad hujus arboris fructus accipiendos, nisi quis se indignum tanto beneficio fecerit, culpa nostra est, quod non æque omnes participemur, non Dei, quare illud Lactantii nobis esto recommendatum; tunc nulli accessus, quem Deus per jus naturæ omnibus parem & communem dictitat, præcludetur!

S. 4. Quis non Miratur illas ingentes divitiarum copias illos inexhaustos gemmarum Thesauros, quos terra exfamilia mineralium quotidiè promit nosque Mortales ditat! De Isaacio Angelo imperatore Græco, Nicetas scribit suisse convivium ejus collem panum, saltum ferarum, mare piscium, & vini oceanum; Longe verius de hac arbore sublunarium hoc dixeris. Quam deus homini quotidie novis dotibus ornat, ut prabeat auri oceanum, panum montes, animalium maria, vegetabilium magnificum Theatrum; Scriptura Sacra

15

Sacra I. 1. Reg. c. x. Omnia denique pocula Regis Salomonis aurea erant, sic & cuncta vasa domus saltus Libani ex auro erant puro, nam temporibus Salomonis non erat argentum quippe nihili pensum, si quidem classis marina regi eratin Mari, Classe Hiram: ternis cum annis semel veniebat classis in Mari ferens aurum, argent um, Ebur, simias, pavones. l. 2. paralipomenon c. l. Advexit itaque Rex argentum & aurum in Jerusalem, quasi lapides Et quemadmodum Bochartus 1. 2- Geogr, facr. vel phaleg. c. xxvII. p. 157. de Ophir in Arabia scribit: Agatarchides: aurum qui effodiunt, reperiunt Magna copia in Latis terræ cuniculis, quasi terra sponte dehiscente, ut Latentes in visceribus suis Thesauros metallariis retegat. Unicam porro Indiæ partem ad testimonium heiccitamus cujus Rex Attabalipa à Carolo V. armis olim subactus pro libertate sua, Lxx Milliones aureorum carolinorum, intra Dies Lxx numerandos obtulit. Eidem Carolo pro legis cujusdam abrogatione xxi auri milliones Indi promiferunt. Surio si credimus Lxx auri milliones exindiis in Hispaniam jam olim sunt delati: at confessus fuit Philippus II paulo ante obitum se intra annos non adeo multos, Milliones 5504, inutiliter prodegisse, Et nullum exinde operæ pretium tulisse. Teste Adamo pisesekii à Kranichfeld in Tractatu aureo juridico politico e. i. p. si. imò in Monasterium S. Laurentii Philippus II. Hispaniarum Rex xx Milliones auri insumpsit. De subditis Ducis Florentiæ scribit politicorum & juris publici Scriptorum Coryphaus Philippus Andreas Oldenburger part. 2. Rerumpublic. Titul. XXII. S. LXXV. p. 9 43. Hic princeps, inquit adeo opibus potentes habet subditos, ut unus: X. tonnas auri, quidam 200. 400

400. 600.1000 millia coronatorum in bonis possideant Ut nihil nunc dicam de gemmis & pretiosis lapidibus, qui ex terræ antris eruuntur, Serenissimus Elector Brandenburgensis ex succina, quod juxta Celeberr. Hevelium in Actis philos. societ. Reg. Anglican. de Mens. Novembr. Anni 1666, saltem species quædam picis fossilis sive bituminis est, quod Mare Balticum evolvit, percipit quotannis Decem Rheannorum florenorum millia. Attestante Infigniss. Funccio Tom. 2, orbis imperant: cap. 3. S. XXIIX. XXIX. pag. 67. & Lucas de linda in Descript: orb: & Rerp: de Boruss: tantas dotes mineralia in hominem derivant illa, quæ hic adducimus de quorundam potentissimorum Regum immensa auri copia, ea propriè huc non spectant, nisi ut saltem indicemus hujus mineralium regni cornu copia, exque ejus collatione & comparatione cum aliis rerum familiis pateat, cuinam familiæ sublunarium prærogativa sit concedenda, si modo aliqua prærogativæ attributio hic locum aliquem sortiatur; quare si B. L. nostrum propositum perceperit, facillime hoc extravagantiæ crimen ignoscet, idcirco, plura de usu Mineralium in medium adferemus in Dissertatione de Mineralium familia, de Animalibus & nunc quoque nihiladdimus vide Dissertationem de Animalium familia. Interim si alicui familiæ prærogativa propter ulum, quem hominibus præstant, sit deserenda, vegetabilibus, si eximamus hominem, primas deferimus, non tamen adeo absolute cum hæ tres rerum familiæ, ut antea dictum; aliter non debeant a nobis considerari, quam tot Altissimi Dei beneficiorum immensa æraria, & revera quælibet familia sublunarium immensæ Dei liberalitatis aliquod cornu copiæ est, sed ob sequen7

sequentes rationes paulisper à parte vegetabilium stamus; Homines antediluviani & quidem patriarchæiis vescebantur & non fuit minima causaphysica tantæ longævitatis in patriarchis (2) Unica saltem arbor in paradiso primis protoplastis legitur prohibita, acpostea nullum vegetabile amplius prohibitum; (3) omnia necessaria ad vietum & amictum affatim supeditat, etc: (4) Home sine animalibus & mineralibus solum vegetabilibus posset vivere; (5) Christus sese sæpius cum vegetabilibus comparat, rarò cum animalibus, rarius cum mineralibus. (6) Materia Medica maximam partem constat ex vegetabilium familia; (7) Et quamvis omnia à Deo creata absolutæ fint necessitatis, maxime tamen tantæ necessitatis sunt vegetabilia, (8) plures res animatæ fruuntur vegetabilibus, paucæ animalibus, paucissimæ mineralibus vivunt. etc. Et plures forte rationes possemus adjicere, si id nunc ageremus ex professo, tumque præterea malumus in his subsistere, ne videamur id mordicus sentire & aliis credendum persuadere, quod & forteeodem argumentorum robore poslet facilius infringi, quo asseritur; nos utique agnoscimus D. T. O. M. rerum omnium sapientissimum dispensatorem, qui cum sua natura inque ea nihil frustra, nihil inutiliter, nihil perfunctoriè, sed sapientissimè omnia ad usum aliquem, utilitatem præstandam, hymnum ipsidicendum facit, imo quotidie magis creat.

S. 5. Sed quid Multis qualibet familia vel hujus tricorporez arboris pars suam laudem meretur, & hominis gratia facta est, dummodo caveamus (ut loquitur Magnus Cartesius Part: 3. princip: S. 11. 111. p: 44.) ne nimis superbè de nobis ipsis sentiamus, quod sieret non modo.

modo, si quos limites, nobis nulla cognitos ratione, nec divina revelatione, mundo vellemus affingere, tanquam fi vis nostræ cogitationis ultraid, quod à Deo revera factum & ferri posset; sed etiam maxime si res omnes propter nos solos ab illo creatas esse singeremus, veltantum, si fines, quos sibi proposuit in creando universo, ingenii nostri vi comprehendi posse putaremus. Quamvis enim in Ethicis sit pium, dicere, omnia à Deo propter nos facta esse, ut nempe tanto magis adagendas eigratias impellamur, ejusque amore incendamur: ac quamvis etiam suo sensu sit verum quatenus scilicet rebus omnibus uti possimus aliquo modo; saltem ad ingenium nostrum in iis considerandis exercendum Deumque ob admiranda ejus opera suspiciendum. Nequaquam tamen est verisimile, sic omnia propter nos facta esse, ut nullus sit eorum usus. Essetque plane ridiculum & ineptum, id in physica consideratione supponere, quia non dubitamus quin multa exsistant, vel olim exstiterint, jamque esse desierint, quæ nunquam ab ullo homine visa sunt aut intellecta, nunquam ullum usum ulli præbuerunt. D. T. O. M. operum suorum à se creatorum finem novit, quem temere non scrutabimur, solum contenti omnibus in altissimi sui nominis gloriam utamur. Concludimus discursum de fine verbis Celeberrimi DD. Jungii part. 2. sect. 1. c. 10. ass. vii Doxoscop; Quod consilium naturæ Auctor in fingulis universi speciebus instituendis habuerit, homunculi divinare non possumus.

6. 6. Cognitio rerum simplicium naturalium ut & herbarum non est uniusmodi: licet enim circa plantas varia cognoscere & variis quidem modis. In universum autem

autem omnia æstimantibus videtur triplicem potissimum esse plantarum historiæ notitiam; quarum prior Grammatica, altera Philosophica, tertia propriè Medica potest dici: hæc autem duplex Galenica, & chemica.

§. 7. Gramma ticam plantarum cognitionem dixeris meritò illam notitiam plantarum, quæ absolvitur cujuslibet plantæ nomenclatura. Etsi enim amplissima sit & difficillima hæc plantarm notitia, tamen in se considerata verè intra nominum seu verborum notitiæ ambitum consistit: sunt autem nomina plantarum alia vetera, quæ reperiuntur inscriptis antiquorum autorum, partim Græcorum, partim Latinorum, partim denique Arabum, qui cum alias disciplinas, tum herbarum quoque olim excoluerunt. (De Arabibus scribit Bochartus l: 1: Phaleg c. xv. p: 66. Ex eadem lingua scientiis omnibus, Medicinæ præsertim & Geographiæ & Mathesi, multum lucis accederet, si ederentur libri Arabici qui passim in toto oriente habentur manuscripti. Notum enim & apud Arabes artes & scientias floruisse per annos fere sexcentos, cum regnaret apud nos fada barbaries & literatura omnis esset prorsus exstincta) Cateroquin in una Bibliotheca Fesana triginta duo Millia voluminum Arabicorum fuisse, Erpenius, ex testibus oculatis & fide dignissimis, retulit, in orat de lingua Arabica. Uti in secunda oratione, apud Arabes multa reperiri, qua nos desider amus scriptorum monumenta; Titit Livii libros omnes, Pappi Alexandrini Mathematici, Hippocratis, Galeni multa, atque aliorum. Alia sunt à Nostri temporis præclaris Botanicis imposita, cognitio diffusa prosecto est, neque adeo facilis. Scilicet ex quo avorum ætate res herbaria quidem excoli cæpit, cum ab aliis, tum præcipuè in Italia ab Hermolas

molao Barbaro, Aloysio Anguillara, I.uca chino, Petro Andra Matthiolo, Melchiore Guilandino, Andrea Casalpino, Joanne Pona, Uly fe Aldravando; in Gallia à Johanne Ruellio, & Jacobo Dalechampio, tum in Germania à Conrado Gesnero, Leonbardo Fuchsio, Hieronymo Trago hujusque discipulo Jacobo Theo. doro Tabernemontano, Valerio & Auricio Cordis, Joachimo Camerario: in Belgio denique à Corolo Clusio, Matthia Lobelio & Remberto Dodoneo ab hinc, inquam, exdem plantæ variis nominibus à Doctissimus illis scriptoribus caperunt ulurpari, ita ut unum qui legit, alterumtamen scriptorem vix intelligat, quod quantum obstaculum cognitioni rei herbariæ ponat, quamque remoretur Medicinæ studiosos haud facile est dictu: Major Difficultas est circa notitiam nominum priscorum qua tamen Ars Medica minime etiam carere potest, ceu infra apparebit ; scilicet accepit Respublica Medica laudes virtutes que multorum simplicium â Galeno, Dioscoride, Theophrasto, Græcis; â Plinio, Cornelio Celfo, aliis, Latinis; à Serapione, Avicenna, ac similibus, Arabibus scriptoribus. Verum Valde difficile est cognitu, quænam illa sint veteribus ita laudata, & quibusnam plantis inter manus nostras versa tibus antiqua illa nomenclatura & laudes conveniant. Neque vero negari potest ab officinis multa non olim tantum, verum & nune falso vendi antiquis illis nominibus, quod sane arti nostræ, Medicæ Magnum detrimentum parit, ne nunc dicamus veterum scripta non posse intelligi multis in locis, nisiad unguem calleas antiqua illa nomina iis, quæ nunc quoque supersunt, plantis indere. Cum autem, ut ante diximus, veterum plantarum nomenclaturam nobis summe necessariam sit optandum! nobis aliquis Hercules

eules oriatur, qui vetustos Medicos, qua Arabes, Gracos, qua Latinos, in unum corpus compingat, scholiis illustret, antiqua illa nomina explicet; huicque labori præprimis aptus esset illud incomparabile Germaniæ noftræ Decus Hieronimus Velschius, ut quo, in linguarum orientalium studio, Sol Eruditiorem nunc non asspicit, estque præterea antiquitatatum Medicarum hujus seculi scientissimus, aut si forte non esset unius hominis, possent ipsi adiungiex Senatu Curiosorum Germaniæ, aut etiam aliqui ex Belgio, aliisque terris, & iis, qui hunc Atlantem suis humeris imponipaterentur, alii Magni viriomnino sua ope succurrerent; ut quod olim celeberrimus Goldasstus ad Græcorum Medicorum monumenta perlustranda (Erit forassis in Bibliotheca Mea, inquit, quibus institutum hujusmodi non parum adjuvari poterit) in Epistola quadam Hoffmanno pollicitus est. Exque suis Bibliotheeis affatim promerent, sic aurum à scoriis purgatum acciperemus: Talem Herculem in Salmafio virorum criticorum principe Respublica nostra Medica habere potuisset, ut de quo Celeberrimus Gronovius tale judicium fert: Ego sæpissime in ceteris ingenuositatem & judicium acerrimum viri illius Miror: adeo acute inquirit in singula, estque in Magno illo opere (plinium intelligit,) vix pagina, in qua vel non à Scaligero vel à Casaubono in diversum abit, nec sine ratione, hie Triumviratus hoc negotium facillimè expedivisset. Sed Regeret forte aliquis, hunc laborem non adeo utilem futurum, cum veteribus commodènunc carere possimus: Resp: Magni facimus hujus seeuti experimenta, non tamen ubique aurum Apyrum præse ferunt, quod est tale aurum, quod nullam alienæ materiæ

teriæ ambiguitatem in se habet, sed quam primum apparet, solo adspectu sidem facit se probum esse & ab omnis æris aut alterius metalli cujuscunque permixtione purum ut nulla coctione sit opus ad illud expurgandum. Veterum quippe monumenta nostris inventis sæpius Lampada accendunt.

6 8. Redditur porro hæc plantarum, ut ita loquar, Grammatica cognitio haud parum difficilis (1) propter Arabica lingua ignorantiam, quam merito quilibet Medicinæ Rudiosus addiscet, Cleonardum certe adeo Arabicorum amantem fuiffe legimus, ut sæpe auditus fuerit dixiffe: malle se frustum panis edere apud librum Arabicum, quam in magno hominum strepitu multum verfari: Hornbeck Summ: controvers: 1: 11. 80. inque hujus linguæ cognitione prælaudatus Hieronymus Velschius parem non videt, & multorum orientalium Profesorum cognitio in Arabicis ultra Grammatices cognitionem le non extendit, & vix eam absolverunt, quin statim etiam volunt videri linguarű Reformatores, novig; institutionistæ. (z) propter plantarum infinitam multitudinem, quis etenim tam divini ingenii, ut solum nomina plantarum recensere valeat, Et huie difficultati est remedium, si aliquis Eruditus vir Lexicon poliglotton universale omnium plantarum concinnarer, quemadmodum Nobiliss. Georgius Naumburgensis Medicus Lexicon vegetabilium usualium nobis dedit; Et Magnus AMMANNUS suam supellectilem Botanicam, de quo viro præclara multa nostræ Reipublicæ promitto; sunt Multi Botanices professores, qui ultra usuales vix ullam plantam cognoscunt: sed forte aliquis dicetusuales sufficere! Respondemus minime gentium (1) Reliqua frustranon sunt, condita

condita (2) multas plantas præter usuales scimus, quarum usum in multis morbis debellandis sæpius proficuum experti sumus cum alixnos fine solatio relinquerent; Nobis cognita herba quædam, quæ in nullis officinis usualis, quæque ieterum aliosque morbos desperatos selicissimè curat, An moxa usualis? Quæest decentatissimum Remedium contra podagram; Notum quid Geitfusius in Erudita Disputatione de hac Lana exotica scripserit; Et minimè dubium talem moxam quoque inveniri in nostris terris: sed ultra usuales nihil scire conducit! proh! Utinam aliquis plantas in Sinarum terra crescentes una cum Methodo illic usitata nos doceret, quam cognitionem quoque inter Medicinæ desiderata ponit Medicorum Augustanorum Phæbus Hieronymus Velschius: Et ita cuilibet civitatis physico injungeretur, supellectilem Botanicam circa ea loca in montibus, collibus, vallibus, aquis crescentem annotaret, sicque brevi Europæarum plantarum Lexicon adornare liceret: Et idem studium tunc adhiberetur in reliquis mundi paribus, quid obstaret, quod non aliquod Lexicon universale omnium plantarum in Mundo accessibili & detecto crescentium posset conscribi: Batavi, Britanni, Galli, Hispani in remotissimas terras navigationes suas instituunt; Dolemus hodiernæ ætatis vicem, quæ solum in Alcali & Acido, & succo pancreatico vult consenescere, vel solum ex Helmontio, Sylvio & Willisso amant sapere, quos Triumviros Magnifacimus, sed homagium iis cum quibusdam umbratilibus & cini flonibus non præstitimus, debetur illis suus honos ob exantlatos magnos Labores, sed & nobis Laborandum, non semper cum is loquendum, aut ubi tacent, tacendum; Medieus est Na-

turæ Mysta, hine Naturam scrutabitur, nulliusque antoritatis Vasallus erit, ne quid durius dicamus; multi enim non verentur integras paginas ex Willisio suis discipulis recitare, ita ut etiam hoc plagium Discipulis non ignotum sit; hique nihilominus præ aliis sapiunt etc. Quique sorte hac servitute fungi detrectant, illos peponem pro cerebro habere oportet (3) Difficultatem cam adauget, quod czdem plantæ faciem suam immutent pro diversa ratione ætatis, & soli vel loci, in quo proveniunt. Huicque Difficultati facillime obviam itur: Et quidem ut memoria quis teneat figuras singularum plantarum, faciendum id est (1) quod in aliis rebus mamoriæ mendandisest observandum, nempe ut plantæ vel ipfæ vel certè earum figuræ & effigies diligenter & cum industria quadam tractentur: Et quidem ne fallat varia illarum plantarum facies, quam ætas efficit, observandum diligenter erit, quomodo plantæ singulis ætatibus suis sele habeant. Hinc patet; in illum finem perreptandos esse montes, sylvas, convalles, scrutandos porro lacus & stagna, atqueita hine inde plantas varii generis colligendas, artificiosè inter chartam bibulam ex siccandas vel torculari exprimendas, quod, tamen posterius genus non adeoprobamus, genuinam enim faciem melius plantæservant siserosim in charta bibula exficcentur; Quin&jam peregrinis in locis comparandas esse varias plantas, inprimis verò sectanda sunt illa loca, quæ vario plantarum proventu fæcunda funt: etsi enim nulla fere terra suas plantas non habeat, attamen non omnis fert omnia tellus, Et sunt nonnulla loca fæcunditate plantarum præ aliis infignia: funt autem illarum alia arte in id exculta, alia verò nativa dote instructa: prioris ordinis

dinis sunt cum alii horti, tum cumprimis huic usui addi-&i : scilicet avorum ætate cum Res Botanica cæpit ex veterno resurgere restorescereque, egregio prosecto & nunquam satis laudabili consilio caperunt nonnulli Mazimis sumptibus hortos struere, copioso herbarum proventu nobiles. Ac primo quidem omnium impensis Senatus Venetus, urgente negotium Fransisco Bona file & Danicle Barbaro aquilegiensi patriarcha constructus & ejusmodi hortus patavi, eique præsectus ipse ille Bonasides, cui successit Aloysius Mundella, antchac Botanicus Romanus, qui iterum nactus est successorem Aloysium Anguillaram, Luca Gbini discipulum, & huic quarto loco Melchior Guilan. dinus ratione Borussus, quem quinto secutus est Jacobus Antonius Cortusus, uti hunc Sexto Prosper Alpinus, ut alios nunc prætereamus, omnes singulari herbarum peritia admirandi & editis scriptis Clarissimi: Exemplo patavino incitatus similem hortum construi curavit Cosmus Medices Magnus Dux Florentiæ, Heros ingenii & virtutis splendore non minus quam Celsitudine conspicuus, (quidve hi Celfissimi Duces ad artis nostræ incrementum contulering vide in Nostro Orbe Medico) eique præfecit Andraam Casalpinum, cujus de plantis opus exstat præclarissimum. In Gallia quoque in Monspeliensi urbe longe majoribus sumptibus hortus constructus est, quem deinde per obsidionem urbis corruptum Henricus IV Rex donatis 18000 florenis fecit mirifice reparari; Ante aliquot lustra adhuc majore sumptu & cura capit construi Parisiis hortus longe Amplissimus, rivis, collibus, stagnis, & convallibus variis in-Aructus studio Claudii de Labresse adeo ingenti liberalitate Ludovici xiv Regis. Jacet Antiquitas Alexandri Magni Munifi-

Munificentiam & Liberalitatem, Alexandrum Magnum in hoc Gloriosissimo Rege Renatum Stupet orbis etc.) ut tradatur donatus hortus reditu annuo 20000 Francorum, præsecto curæ hortensi Joanne Robino Botanico celeberrimo. Angli quoque confimilem hortum mirificis impensis caperunt struere Oxonii. Ne Germania quoque No-Aræ artium & scientiarum paradiso de esset, Cautum & Amplissimi Senatus Noribergensis cura per Ludovicum Jungermannum virum herbariæ rei peritissimum, horto instructo Amplissimo Altorffii. Quod exemplum secuta Academia jenensis. Insignem verò famam meruit similis hortus lugduni in Batavis studio Petri Pavii adornamis: cujus herbarum catalogum adjecit alteri horto illi post Pavium præfectus Adolphus Vorstius. Hicque Ducatus noster Cimbriæ quoque optimis hortis Munificentia SER Enissimorum principum Holfatiæ, Etjam Regentis SERE: Ducis HolsatiæDomini Nostri Clement: (in quem D.T.O. M. divinarum beuedictionum Cornucopia effundat, quemque Deus omni beneficiornm genere una cum Serenissimis istius Celsissima arboris surculis beet ut omnia vestigia Dei benedictionem stillent) exstructis gauder, ita ut & nulli in Germania cedat loco, longeque meliora nobis pollicemur, si Deus terris pacem restituat! pacem Te poscimus omnes! sed quid multis hoc bellonæ tempore, & horti suum fatum experiuntur! ejusque census etiam est hortus Nienburgensis in Comitatu Oldenburgensi, cui & vix Delmenhorstanus cedit; Fridericopolitanus in Eiderstadia est quoque Maximæ amplitudinis & capacitatis; etsi eandem cum reliquis laudem non mereatur; Fere hortum florenissimum uberrimumque Berolinensem tam proventu plantarum, quam CeleCeleberrimi, & incomparabilis viri. D.D: Sigismundi Elshottzii præsecti Meritissimi sama recommendatissimum
(qui & horticulturam Eruditissime conscripsit, cui junge
Laurenbergii horticulturam) præteriissemus. Hortus Lipsiensis & nulli horto postponendus, de quo egregium
testimonium tulit celeberrimus D. D. Ammannus ejusque

dignissimus præsectus est.

6. 9. Diutius hortorum recensui immorari nolumus. Sicque nunc Horti ita & quidem Academici appararentur, ut in duas partes Generales essent divisi, prior pars in areas distinctus usuales plantas proferret; Altera pars etiam rursum in duas, quarum prior circa loca illa crescentes plantas silvestres foveret, altera exoticas, multa enim exotica vegetabilium genera in diversis hortis provenire vidimus, tum revera huic difficultati optimum remedium esset inventum. De hortorum vero structura etiam hoc monere operæ pretium est, illi adornentur in talibus locis ubi colles, minores Montes, Lacus, & palustria loca simul includantur quos & rivi perfluant & rivi irrigent ; Batavi videntur in cultu hortorum omnes pene populos vincere (antea omninò dictum est de horto Medico Leidensi, cui nunc præsectus est ille Floræ Apollo Nobiliss. Arnoldus Syen (Quantum ad hortos inquit Nobilissimus Funccius in suo orbis imperantis Breviario quadripartito part. 4. cap. vii §. cxLiv. p. 374. 375. 386. (hujus magni viri Laborem studiosis recommendamus qui desiderant omnium Rerumpublicarum notitiam in aliquo compendio, quas nemo compendio commodiori fine omni dispendio conscripsit, quamhic Funccius, in istis compendiis habent studiosi, quodquærunt: utinam Vir Celeberrimus

rimus, omnes Ducatus ea Methodo nobis dedisset) etc, plurimi omino in sæderatis provinciis inveniuntur. Ecce enim & ipsi privati homines perHollandiam ac Zœlandiam Hortos ostentant, qui ferunt, quicquid herbarum, florum, seminum, bulborum edulium & non edulium, arborum, fruticum, & vitium, totus orbis suppeditare potest præ cæteris vero multos admodum flores juvant, ut non sine ratione aliquis existimer, ipsam Floram inter Reipublicæ hujus fines sedes suas constituisse. Integri hinc indices Tuliparum atque hortensium Cariophyllorum, fecundum diversa nomina Belgica distinctorum exstant: unde facile studium Belgarum circa storum culturam cognoscere licet. Meretur in ipsis notari (inquit prælaudatus Funccius S. cxLv.) infignis illa Tulipomania: quæ ab anno 1635. ceu Epidemicus quidam morbus omnis ordinis homines, iplos cerdones & textores quoque per fœderatas provincias ita occupaverat, ut in variis urbibus, Alemariæ maxime Harlemi, Goudæ, Medioburgi, Ultracti, Cauponæ quædam, ceu Mercatoriæ bursæ constitutæ hahaberentur, in quas lepidæ hujus infaniæ Mystæ convenirent, floremque anno demum subsequenti nasciturum ratione etiam ponderis habita, ingenti pretio venderent, uno elegantiorum florum bulbo duobus aut tribus florenorum millibus æstimari solito; (cxLv1) Julipa nominis est Turcici. E Turcia enim hic flos allatus gentis nomen retinuit: quod & pileum notat Turcicum, & hunc florem, qui pileum Turcicum, Tulipanum Turcis dictum, refert. Uti verò flos, qui in Thracia maximè proprias habuit sedes, & à Turcis ipsis studiosè cultus pretioque æstimatus apud Busbequium Epist, 1 legat : Turcic : legitur, à simitudilitudine pili Turcici. Quicquid sit: nec tamen sine ratione nonnemo Eruditorum dicit: Fortè & nomen Tulipame.
habere ab antiqua Belgica Tulpa aut Tulpisch: quomodo
vocatur homo stolidus & bardus. Facta etiam Tulipa, est, quum modus non servatus in ejus cultura suerit,
in Belgio herba stultitia. Hac quasi in parenthesi occasionaliter, & incidenter adduximus ex seleberrimo Funccio.

S. 10. Præter hortos hos sunt alicubi & loca quædam plantarum omnis generis fæcunda, quæ hortorum inopiæ & plantarum in iis crescentium paupertati succurrere possunt, sapius enim illi horti tale judicium merentur quale aliquando quidam Magnus vir de sujusdam horti miserrima cultura tulit videlicet caprumillic esse hortulanum; &c. Et quidem hoc nomine jam tum passim locorum quædam præ aliis inclaruerunt, Sic in Italia insigni sama est Mons Baldus in agro veronensi, cujus plantas omnes singulari libello enumeravit post Fransiscum Caleolum Joan. nes pona pharmacopæus Veronensis Doctissimus, quod opusculum Carolus Clusius tam dignum censuit ut suis voluminibus insereret, est autem 2da editione Basileæ & auctius & emendatius exscriptum. Similia loca habet & Germania Nostra. Ita Benedictus Aretius enarravit plantas nascentes in Helveticis montibus prope Bernam. Ca-Spar Baubinus de Anatome & Re Botanica optimé Meritus plantas circa Basiliensem tractum dedit; quæ circa Altorsfiam crescunt Ludovicus Jungermannus; plantas prussiscas Johannes VVigandus descripsit; cumprimis est ferax stirpium Hercynia Sylva, quas singulari libello recensuit Johannes Thalius Medico Northusanus; plantarum circa Lipsiam crescentium supellectilem Erudito orbi exhibuit No-D 2 biliff.

biliss. DD. Paulus AMMANNUS Amicus Noster Singularis Galli celebrant præcipua sama Galliam Narbonensem, & quidem seorsim quæ circa Monspelium & Gedanum sunt.

S. II Quanquam vero hujusmodiloca, plus stirpium promant, reperire tamen alibi licet, quæ fæcundissimis hisce terris defint. Nam illud quoq; observatione dignum est, cuilibet terræ proprias dotes plantas peculaires proferendi à Deo esse concessas. Quo pertinent aurea illa verba Nobilissimi Hoffmanni in sua clave Schroderiana l. 1, c. xui. S. xxvi. p. 24. Mundi conditor, inquit, loca immediate replevit seminum suorum incomprehensibili thesauro in Mundi finem duraturo, stata temporis maturitate prodituro. Unde & peculiaribus locis peculiaria inhabitant fermenta à Deo verbo FIAT locata, ut sint fundamenta & progressus seminum successivorum in Mundi usque termi-Hactenus ille. Sic ex Xenophonte Nubilist. Bochartus 1. 2. c. vi. in suo phaleg. p. 87. adducit locum: Quo altera pars Armenia describitur in hunc modum CYRUM narrat Euphrate trajecto prope Thaplacum, inde nonis caltris, parasangis quinquaginta, progressum per Syriam (i e Padam Aran) ad Araxem amnem pervenisse (is aliis est Chaboras vel Aboras) ibifuisse vicos Complures frumento vinoque refertissimos, illic per Arabiam (i e Mesopotamia deserta) Euphrate ad dextram relicto, quinis Castris, parasangis xxxv iter per deserta loca fecisse: in eo spatio campos absinthii plenos late patere in æquoris modum, este fruticeta quædam aromatum instar fragrantissimi odoris, sed arborem omnino nullam. Nos in ea sumus sententia cuilibet terra illarum plantarum, quæ adversus morbos endemios vel iftius

istius Soli incolis proprios, connatos, proventum esse uberrimum: Sic observarit Solenander Medicus suæ ætatis felicissimus Consultissimus iis in locis abi copiose assinthium & centaurium minus proveniunt, incolas plerumg, viscerum naturalium pentinacibus laborare obstructionibus. Hermannnus Nicolai observat: chirurgic: rar: Citante illum D.D. Mællenbrocio viro Excellentissimo in sua cochlearia curiosa; refert in Gronlandia & quidem ursorum monte Tafelberg dicto, cochleariam & acetosamita copiose provenire, ut greffus viatorum impediant, hasque plantas semper esse junctas & vicinæ quia seorsim sumi non debent, ne singulæ per se sumptæ noxam afferant, quippe alteram sale volatili, alteram acido turgere, ex quorum mixtura intermedia qualitas exsultat; Nostra Alemannia lignum Guiacum vel etiam sanctum dictum famosissimum illud contra luem veneream remedium non fert, quoniam ille mor. bus Neapolitanus non est Alemanniæ endemius, sed aliunde tradux, animadvertique licet postquam ille exoticorum remediorum luxus Teutones infecerit, ut non inquilinis & connatis fuerint contenti, simul cum exoticis exoticos morbos traduces quoque frequentius graffari copiffe, quis enim unquam proavorum memoria vel fando audivit de Fracastorii Siphilide, quo nomine hanc luem indigi. tat: quam quidam ortam volunt Anno 1494. alii natales ejus volunt esse indiam occidentalem, ubi endemius est. & quod Columbi milites redeuntes ab invento orbe occidentali eum morbum transtulerint in Hispaniam: Hinc Caraneus vult esse morbum novum ortum in Italia Anno 1494, Exortus est in ITALIA, inquit, monstrosus morbus, nullis ante seculis visus, totoque in orbe terrarum inco-

D 3

gnitus:

gnitus: Et novum elle affectum celebriores statuunt, nos iis calculum apponimus, qui patriam ejus Indiam faciunt: perque commixtionem multi morbi communicati. hinc ctiam adhorum morborum exoticorum curationem exotica requiruntur remedia, & quoniam etiam iis delectamur, hinc etiam iis cum hoc fænore & usura utimur, ut simul quoque mala iis terris endemia perferamus, hancque nostram voluptatem maximo valetudinis vectigali dispendioque redimimus. Sic & Gallia nostris remediis scelotisbicis caret, quoniam scorbutus in illa terra non adeo frequens, consule practicorum fidissimum Achatens Medicorum Geilium Nobiliff. Lazarum Riverium praxeos 1. xII. c. II. pr. 76. Et de Cochlearia scribit p: 84. Inter illa autem primo Loco laudatur Cochlearia Batavica, que in nostris regionibus non reperitur. Habet idcirco quælibet regio uberrimam materiam, ex qua possit antidota contra morbos endemios parare. Quo spectant verba Cl: Helmontii: Omnipotens fecit sanabiles, inquit; omnes nationes terræ, nec advectas inde de littore merces exspectandas voluit, ut neque ante cognitas indias Mortalibus propitius fuerit. Inquilinis ergo morbis domi sunt sua invenienda remedia, cuique regioni morbis inibi grassantibus sufficientia iisdem influentiis cum incolis affulfa. Etc. Ut minime opus sit peregrinos accersere Deas; sicque mortem Caris pretiis emimus, neque propriis malis endemiis sumus contenti, quasi nobis deessent, que vitæ filum abbreviare valeant, sed è peregrinis terris accersimus vitæ nostræ insidiantes hostes: vide quid De Bezohar diximus in præfatione hujus operis, & hoc de omnibus exoticis affirmamus etc. Nero legem tulisse fertur, Qua iis dum-

taxat uti medicamentis, que noster orbis gignit, jussi sunt, quod nostræ natura conveniant magis, ea recentiora trans marina majori cum periculo ac difficultate ac sumptu haberi & assumi possint: Et nuncinvaluit illud diabolicum mangonium vel artificium adulterandi; vide prafat: Sed quid invehimur amplius in exotica, cum nostra voluptas nunc transierit in necessitatem & utilitatem, quoniam cum peregrinis commercia habemus, eorum Morbone corpora nostra offerimus, hinc etiam eorum antidotis indigemus: quippe hoc Carcinoma nullam amplius curam eradicativam suscipit, palliativa manum admoveamus, & quantum possibile mercatorum avaritiam compescamus, ne adulteratio & mangonium adeo frequenter instituantur cum tanto valetudinis dispendio, hisque fraudibus interdictis, poenis in eos fraudatores magis magisque ex acerbatis, officinas nostras pharmaceuticas selectioribus medicamentis exoticis, experientiæ multiplicis fide corroboratis impleamus, locupletemus & ditemus, ut sic quoque curentur non solum Endemii inquilinis, sed exoticis Sporadici, obviamque camus MORBONÆ in nostram Alemanniam TRADUCI, hoc autem non felicius, quam istis sub peregrino sole natis antidotis expeditur, sicque amplius exotica non erunt tubera luxuria, sed Ubera Misericordia Dei, quibus miseriis aliunde propter commercia cum exteris ad nos traductis succurrere vult.

S. 12. In his & similibus locis licet sane spectare plantas nativa indole, succo, solo, adhuc gaudentes. Et tamen alia adhucvia ad plenam cognitionem perveniendi adest, enjus supra saltem metam tribus verbis oftendimus, jam integram viam & fores ad eluctandum ex hoc La-

byrintho

24

byrintho aperiemus; nempe si sæpius inspiciantur & sedulo versentur stirpes sicca aptè tamen composita, (præprimis hoc in studiosis Medicinæ, quod arti pictoriæ nullam dent operam, aut si dant, persunctorie saltem quasi aliud agendo ei incumbant, desideramus, summa autem ejus est necessitas in arte Medica) sieque compositas vel adhuc vivas ipsi delineent, propriisque coloribus quantum possibile illuminent, dici non potelt, quantum illud profit, & quomodo hoc rerum effigies Memoriæ inscribat; Nullum quidem latet penè omnis generis stirpes artificiose explicari & in libris disponi, ita ut siccæ quoque illæ pleræque oculis possint exponere, ac in hoe viridario artificiali oculos pascere, animum recreare, quæin vivis notatu digna sunt. Ejus'generis libri Vulgo Herbaria viva; Adriano Spigelio horti hyemales, minus tamen feliciter appellatione usurpantur, nobis dicuntur viridaria artificialia. Quorum parandorum ars minime difficilis vel ardua vel sumptuosa, Et quamvis nunc alii eam docuerint Spigelius l. r. tum fingulari libello Guilielmus Laurenbergius. Nostram ramen Methodum communem dictabimus: (curiofam hetbas integras condendi in ulum Botanicum adhuc pro nostris filiis reservamus, quo artificio herbæ parum a nativo suo vigore disferre videntur) (1) parandi vel compingendi sunt Duo libri in folio, ut dicitur, Alter ex charta Bibula ubi cuilibet folio annexa sic Charta pura quaternionis forma, hicque liber in tres Generales Classes dividendus, prior Classis contineat plantas hortenses, secunda exoticas, tertia Sylvestres: Exoticorum in officinis licet habere copiam affatim, præsertim si iis locis vivas ubi id generis commercia exercentur; in rem sanèfuerit tyrones vel

in officinis illis ejusmodi simplicia sæpe versare, vel sibi ipli quali supellectilem aliquam ejus generis comparare. Ita in his exoticis non minus proficere poterit quam in aliis stirpibus; Sed hoc dolendum Mangonium in officinis regnare, & præprimis Exoticæ species sunt adeo minus cognoscibiles, ut vix quicquam notitiæ inde emergat, nisi simus in locis, ubi statim ex navibus ex istis plagis terrarum venientibus promantur. In locis longe a mari remotis illud negotium est admodum infelix & minus fidum; neque Svademus illarum urbium officinas, in quibus illa commercia non tractantur, adeo frequenter invisant, ne species mangonio coruptas & adulteratas pro veris & genuinis addiscant, itaque postea non queant judicare differentiam inter adulteratas & Legitimas, quienim nunquamrem in genuino & nativo suo splendore vidit, ille etiam nunquam judicium ferre potest de illa, & sie ipsis à seplasiariis sapius fucum sieri patienter tolerant; sapius quoque in talibus civitatibus practici sunt solum fama satis celebres, qui hac in re suis seplastariis credunt, & ne unicam speciem genuinam ipsi noscunt.(2) Alius liber est compingendus ex charta pura, in hoc ipsi studiosi Medicinæ depingant plantas vivas, & quantum possibile colore ipsis proprio illuminent, plus enim talis liber diligentia depictus ad cognitionem plantarum conferet, quam quicquam aliud;

5. 13. (3) Huic difficultati Medicina etiam pararetur; 6, in Academiis, præsertim in auditoriis Medicis & philosophicis tales imagines parietibus affixæ essent quæ exhiberent artificiosa manu delineatas proprio vivoque colore illuminatas plantas usuales hortenses, sylvestres illic locorum nascentes, in parva enim tabula bis mille plantæ propriis

-sand

nominibus infignitæ facillimè representantur: specimen hujus laudabilis instituti in Auditorio nostro Medico videre licet, quod ornat imago, in qua depingitur Aloe Gottorpiensis admiranda Magnitudinis: Elegans profecto nostra Academia ornamentum. Tales tabulæ imaginibus plantarum exornatæ etiam puerorum oculis sæpius objiciendæ sunt, quos arti Apollineæ consecraturi sumus; quippe Platolib. de Legibus: Assero equidem eos qui prastantes Viri in aliquo evasuri sunt, ab ineunte statim pueritia oportere id ip sum tam ludendo quam studendo in singulis ei negotio convenientibus meditari. Nempe siquis peritus Agricola aut adificator futurus & ludentem oportet à prima atate vel colere terram, vel pueriles quasdam domos adificare: atque eum, qui educat utrumque, utrique instrumenta quadam parva, verorum instrumentorum imagines, praparare. Ex Doctrinis quoque eas perdiscere debent, que ad rem suam faciunt. Quippe futurus faber mensurare ac regula uti: Eques futurus equitare ludendo, aliquid hujusmodi facere: in omnibus enim ludendo conari debemus, ut eò voluptates & cupiditates puerorum vertamus, quò eos tandem pervenire cupimus. Sic etiam pueri Medicifuturi volvant, revolvant tales libros illis plantarum imaginibus ornatos, quibus præter plantarum nomina nihil quicquam adseriptum; ficque conducit habere præceptores eidem studio addictos, cui filios sacrare volumus, sed hoc obiter & quasi in parenthefi:

g. 14. (4) Porro & alia datur ratio addiscendi plantarum estigies, videlicet per signaturas, non intelligimus heic istas signaturas Crollianas, quæ sunt scopæ dissolutæ; sed quales partim Docuit illud Lipsiensis Academiæ Decus incomparabile D. D. Paulus Ammannus in plantarum signa-

signaturis; hocque AMMANNI opusculum vix quaternione constat, tamen plus commmodi in Medicinæ studiosum redundare valet, quam ex ingenti volumine: partim effigies in certas siguras coloresque distinguendo, de
qua re aliis discurrendi ansam captabimus, ne huc omnia
transferamus!

S. 15. (5) Datur & minoris commodi ad illam cognitionem stirpium, de qua nunc agemus, perveniendi via; nempe per effigies stirpium ad vivum sive depictas sive aliter efformatas. Quamquam enimætas majorum hac in re minus suerit instructa, abhinc centum verò annis mirifice excultum est: Et quidem primi omnium in id incumbere cæperunt Hieronymus Tragus, Leonhardus Fuchsius, Petrus Andreas Matthiolus, & Conradus Gesnerus. Cæterum Tragi historia Stirpium tantum icones hujusmodi 567. nec eleganti penicillo ductas; Fuchstus verò edidit 506 longe elegantius depictas; plures longe & complures exhibet nobis Editio commentarii Matthioli in Dioscoridem italica, utpote quæ confinet 1568. quot numero etiam reperiuntur in aliis editionibus commentarii Matthioli minus tamen elegantes. Quin & Germanica versionis editio à Camerario curara addidit figuras 123. imo & Caspari Baubini editio adjecit figuras 330. ut ita editio illa exhibeat jcones stirpium 1898. singulari quadam ratione depingi & sculpi jcones stirpium fecit Conradus Gesnerus. plantas enim quasi in partes divisit & seorsim singulas exhibuit spectandas: verum operi inmortuus nihil ipsemet horum edidit, quas tamen nactus & Joachimus Camerarius, qui ad eundem modum similes plurimas alias confectas, præter Gesnerianas in Epitome Matthioli, & quidem plus quam mille exhibuit E 2_

hibuit. Communem rationem secuti sunt Matthiolus Lobelius, Rembertus Dodonaus, & Carolus Clusius, quorum icones Christophorus Plantinus sculpi curavit, quæ causa & quare eædem prorsus in horum scriptis plerumque occurrant. Et quidem Lobelii Historia, que Antverpie prodit superioris seculi Anno 1576. exhibet figuras 1476 Dodonai autem itidem Antwerpie edita anno superioris seculi 83. 130 Et quidem in his scriptoribus duobus reperire & phantas, que passim obvie, suntque exparte vulgares: At Caroli Clusii Historia, quæ itidem Antverpia prodiit Anno 1601. variarum stirpium figuras dat 1135. in exotico opere habentur figuræ 194. in Lobelio vel Dodoneo ac Carolo Clusio ingentem numerum plantarum optime depingi. Plures tamen & quidem Germanicarum maximo stirpium exhibuit nobis & quidem accurate satis depictas Jacobus Tabernemontanus; utpote in cujus opere spectare liceat figuras Hirpium 2087. Quibus plures adjecit Bauhinus editione operis Tabernemontani altera ut proinde hoc opus Tabernemon. tani hac quidem in re facile palmam præ omnibus ferat. Nec tamen fraudanda sua gloria venit universalis plantarum Historia, quæ duobus amplis voluminibus Lugduni in Gallia prodiit superiori seculo habens scilicer figuras 2086. Sed rectissime observatum est à Casparo Bauhino circiter 400 figuras in illo opere bis reperiri, cateroquin non respondere ipsis plantis, alias vitio laborare, in quam rem doctissimi & Laboriosissimi viri singularis liber exstat. De isto opere Lugdunnesi notatu digna sunt, quæ memorantur â Thuano 1. 2. vitæ suæ. Lugduni, inquit, Thuanus Ternesis & Rovillii Librariorum Apothecas evolvit, & Jacobum Da. lechampum vidit, qui tum a suo Plinio occubatur & herbario

bario à Ravillio instituto dabat operam, in quo id observandum, quod ad ipso Dalechampio rescivit, & ut omnes sciant publicæ utilitatis inter est, quis illud à diversis triginta ferè annorum spatio congestum & concinnatum este, & jam typis majorem partem mandatum, cum Dalechampus ei ultimam manum imposuit, quo factum quidem, ut quædam accuratius, quædam minus diligenter scripta, quædam ea repetita & interpolata reperiantur, ita tamen ut postrema semper sint meliora. Hac Thuanus. præter hos scriptores verò, qui omninm pene stirpium imagines tradere nobis allaborarunt, sunt nonnulli seorsim noviter sibi observatas aut rectius expressas depinxerunt, quæ itidem & imaginum genera saltem in nonnullis merentur consuli; Cujus generis sunt cum alii libri, tum hortus Floridus Crispini Passei, in quo rariores & minus Vulgarium florum icones ad vivam veramque formam accuratissime delineatæ 325 reperiuntur: Hortiitem Eusteteusis descriptio contines figuras 1083. Nec Non Emanuelis Svvertii Florilegium, Descriptio Montis Baldi Joannis ponæ: Prosperi Alpini de plantis ægyptiis, item de plantis exoticis libri duo à filio ejus Editiseculi hujus Anno 28. in quo posteriore opere præcipue specientur stirpes cretenses. Eodem facit Et Jacobi Cornufi liber, quo herbas Canadenses satis egregiè & descriptas & depictas nobis edidit ante paucos annos: plantarum quoque ægyptiacarum imagines aliquot hactenus non visas ante aliquot annos edidit Elegantissimo libello Jeannes VVeslingius. Quin & Casparus Baubinus in prodromosui Theatri Botanici exhibet novas plantarum à se primum descriptarum imagines 140. indubie verò idem in Magno suo Theatro Botanico plures E 3

plures quam quisquam alius nobis ostendisset, nisi tanti operis editionem & Mors viri Maximi & Germaniæ tristis tempestas hactenus primo fuissent remoratæ; quam tamen curante filio Francofurtum nobis dedit; Hunc imaginum Thesaurum locupletabit, si typis recte ederentur picturæ illæ imaginum Americanarum, quas philippi Hispaniæ Regis impensis, & quidem ut refert Josephus Acosta 60000 Ducatorum. In unum volumen congessit Fransiscus Hornandes, Medicus Hispanus, & quamvis Acosta scribat in illo opere depingi plantas plus quam mille ducentas, alii tamen promittunt numerum plantarum 3809. An opus hoc ditiffimum, quod Acosta indigitat, lucem viderit, ignoramus. Epitome quam Eriderici Casii Lincæorum Ducis auspiciis æri incisis imaginibus confecit Nardus Antonius Rochus Neopolitanus Italus, quoque publicijuris sit, cum certissime ejus editionem promiserint. Hoc modo enumeratos similesque libros, si sæpius evolverimus, imagines certè plantarum præcipuarum non poterunt latere. Et Negari non potest & hanc stirpium inspectionem multum conducere ad parandam stirpium illam notitiam, de qua nunc dicimus; omnibus modis indipiscendi notitiam plantarum præponimus pictoriam artem, qua studiosi Medicinæ ipsas plantas vivas depingunt; neque vero ullius ponderis sunt, aut prolixa refutatione digna, quæ adversus imagines illas & olim Plinius & priscis seculis Janus Cornarius disputarunt, causantes plantas pro ætate multis modis mutari, imo indies aliquam vicissitudinem pati; adeoque ex imaginibus cognosci plantas non posse. Resp. Multum & istis imaginibus non tribuendum est, nisi aliæ rationes addiscendi iis jungantur, hinc quoque &

nobis dicitur ratio minoris momenti: hoc verò argumentum nihil evincit, cæteroquin omnes descriptiones plantarum, quæ quidem hactenus prodierunt, possemus pari jure rejicere, utpote quæ plantas non nisi storentes magnam partem describunt, Imo licuerit damnare omnem etiam inspectionem, quodlibet que plantarum virentium Scrutinium: Non opus autem est verbis cum usu quotidiano sit notissimum imaginem benè & accurate depictam longè exquisitius & certius docere siguram & similia, quia in oculos incurrunt, non stirpium tantum, sed aliarum quoque rerum, quæ possint præstare amplas quoque descriptiones.

§.16. Caterum De modis' comparandi cognitionem illam herbarum, qui in visum incurrunt satis dictum: Nomina verò quò dattinet, eorumque cognitionem, obfervandum est, aliam esse cognitionem nominum eorum, quæ jam sunt in usu, & sic omnino imposita. Alia nominum imponendorum. Fieri autem potest, ut quidem sciat quis, quo nomine appelletur hæc planta aut illa, nesciat nihilominus, an rectè ita nuncupetur: Et si osseratur planta, que hactenus suit anonyma, aliquo tamen vocabulo indiget, quo ab aliis sufficienter distinguatur. Porro nomina plantarum alia sunt nova, alia antiqua Gracis Latinis, Arabibus usitata. Tum cilla, qua in sacris litterarum pandectis occurrunt; De veteribus aliquot controversiarum chiliades, quod nam scilicet nomen antiquum stirpibus, quomodo illud nostris conveniat.

S. 17 Negotium illud nominum, quibus plantæ nominantur, difficile est admodum & morosum reddidit recentiorum quorundam scriptorum nimia contentio,

dum quisque etiam in nominum impositione singularem Eruditionis laudem est aucupatus, dumque hoc pacto veterum nomina explicare vel etiam corrigere novam nomenclaturam substituendo magis obscurarunt, majoribusque difficultatibus involverunt, imo ex via plana novum Labyrinthum fecerunt, ex quo emergere haud liceret, nisi nostra ætas novissima filum Ariadneum tenderet; uti audiemus in fine de Grammatica plantarum cognitio. ne. Hincque illa ingens nominum & copia & varietas suum ortum trahunt. Huic difficultati suo tempore primum remedium juvenit Casparus Baubinus incredibili sua diligentia, exantlatoque labore Herculeo primo quidem edita phytopinace inde vero pinace Theatri Botanici, quo singularum plantarum variæ appellationes à præcipuis Botanicis prosectæ recensentur. Sed & jam ante cum ad Matthiolum, tum ad Tabernemontanum sua diligentiarevisos, emaculatos recusos, synonimas ejusmodi appellationes congesserat. In Eodem quoque stabulo Augiæ purgando plurimum Laborem insumsit Caspari Frater Joannes Baubinus, ceu apparet exvariis ejus libris de re Botanica publicatis idem promisit magnum opus de synonymis stirpum; diu caruimus, sed nunc Deo juvante, una cum amplissima ejusdem universali stirpium historia, cujus catalogum hæredes anno hujus seculi 19 Elvoduni publici juris fecerunt, tanto cimelio Reipublicæ nostræ ærarium ditatum est, Rei Botanica Tyro studium suum satis benè impendit, dummodo illa nomina, quibus Botanicorum principes nostræ ætatis, Clusius, Dodonaus, & Tabernemontanus, Pancovius, & Novissime Celeberrimus AMMAN-Nus in sua supellectile, Celeberrimus Franscius in suo Lexico, NobilisMobilissimus Gieswein in suo systemate, incomparabilis Hoffs mannus Amicus noster dum spiraret ex paucis charus, in sua clave ad Schroderum, cui junge editionem Schroderi Batavicam, pleraspue plantas officinales significarunt. Imo Meo arbitratu sufficeret tyroni rei herbariæ, si in nomenclatura plantarum presse sequeretur eum professorem, quo cum hasce Botanicas deambulationes instituit, quem

ut plurimum Franscii lexicon comitatur.

§. 18. Alius labor situs est in cognitione nominum recta, ubi observare jubemus innumeras plantas veteribus ne quidem nominetenus innotuisse, adeoque nostras omnes nomenclatura veteribus usitata velle appellare, crimen est dementiæ proximum. Et cum sic veterum nomenelatura nullam legem nobis faciat, parum refert, quo vocabulo planta aliqua infigniatur, & nobis heic cujuslibet Experti Botanici nuncupatio plenæ & Authenticæ fidei est, cum efficacia plantæ a nomine nihil sortiatur-Optandum tamen eset; nam uți în jure civili multa sunt, quæ peculiari decisione Imperatoris indigent, Academia curiosorum hunc laborem sibi sumeret, & cum samigeratissimis Europæ Botanicis conferret de Certa aliqua universali plantarum nomenclatura latina sancienda, omniumque consensu impetrato, communi opera Lexicon Univesale Latino Germanicum, additis linguis in Europa usitatis, publicarent sub communi nomine omnium membrorum tam focietatis Regiæ Britannicæ, quam Academiæ curioforum collegarum perillustrium omniumque societatum Botanicorung; nunc eam scientiam profitentium, & simul juramento promovendorum insereretur, sesevontra hanc semelreceptam totque Magnorum virorum autoritate corrobo-

rata

mento candidatorum postet inseri, quam ut in quibusdam Academiis juramento candidatorum philosophiæ inseritur, sese Aristotelem desensuros, illumque sectaturos, quod est Bellum indicere rationi; & veritati, liberaque ingenia mancipere, quot parasangis tot perillustres animæ Aristoteli Gentili homini sunt præponendæ: Huncque laborem inter Academia curiosorum & omnium societa-

tum desiderata quoque collocamus:

Sed Revertimre biviis in viam: Haud male tamen, imo cum fructu quædam plantæ & veteribus incoguitæ poterunt appellari nominibus, quæ defignent notam aliquam plantæ sive in odoribus, sive saporibus, sive in externa figura, sive denique in viribus positam. Sic planta illa indica, quæ cum nasturtio nostro similem serè saporem habet, optimo jure Nasturtium indicum nuncupatur, non obstat quod figura à nostro nasturtio diversa sit. (inter duos Magnos viros aliquando acriter certatum esse scimus de vocabulo Nasturtii, alter Nasturtium alter Nastortium Volebat, nostroarbitratu uterque verum dixit, vocabula valent usu ut nummi; neque ideirco quemquam condemnamus in nominibus dicendis, quæ etiam dependent à nostro arbitrio, aliares est in nominibus Theologiam concernentibus, ibi nihil immutandum temere nisi censuram Theologorum vel fulmen Anathematis incurrere velimus, scimus enim quid de Castellione statuat Thuanus, quod manus impuras ad sacra tractanda attulerit, cum à rebus ad tantum opus homo imparatissimus veram Bibliorum interpretationem temeritate insolenti molitus esset: 1. 36. Histor: Et Sixtus Senensis 1: 8:

eum semipaganum interpretem nominat, etc. tale quid ut nos Medici in Nomenclaturæ transpositione vereamur, minime opus. Eodem jure plantæ consolidæ, quæ earundem sunt cum vulgari consolidæ virium, in vulnerum conglutinatione, addito saltem nomine à sigura, colore dessumpto E. g. consolidæ latisolia, angustisolia, perdisolia, vel à colore, slava, citrina, rubra, alba, à loco montana, palustris, aquatica; à temperie calida, frigida, etc. Et irides E. g. appellantur omnes slores ejusdem cum iride vulgari siguræ.

6.20. Maxima difficultas & circa plantarum nomina antiqua, à Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Gracis; Et plinio & aliis Latinis, denique Arabibus Medicis (quibus ipsis etiam multa debemus, non minus ferè quam Græcis) ad nos tranmissa cum enim inter manus nostras plantæ plurimæ versentur, id quæritur, quænam illarum antiquis illis nominibus debeant usurpari: neque vero fidere statim licet usitatis passim appellationibus, utpote cum Rudes Seplasiarii avorum atate plurimas herbas pro veterum herbis per imperitiam & contumacem ignorantiam, quam emendare noluerunt, vendiderint. Eam sane ob rem, & uti plantæ veteribus usitatæ sine errore venirent, iterum in usu â præclaris viris ab avorum usque ætate, ad nostras usque dies diligentissimè est laboratum, & nondum elaboratum, & defelici fine omnino desperamus: scilicet quippe medio ex hoc labyrintho elabendi propria culpa destituimur, hæcque est contradicendi libido.

S. 21. Magnorum virorum conatus merito hic laudamus: Ac primus quidem omnium oceanum hunc ingressus est Hermolaus Barbarus Patritius venetus, in Eruditissi-

F 2

mis

mis commentariis in Dioscoridem & Plinium. Post illum in Gallia summo studio idem tentavit Johannes Ruellius grandi volumine edito de stirpium natura. Et lucum hunc succidere quoque laborarunt nostri Tentones, præprimis Auricius cordus edito insigni libello, cui Titulus Botanologicum, sive colloquium de herbis: Majus tamen hic operæ pretium fecit ejus Filius Valerus Cordus, juvenis egregius, Nestorea atate dignus, pramaturo obituhuic mortali auræ ereptus. Hujus satis insignia commentaria ad Dioscoridem aliosque ejusdem argumenti libellos conscripsit Conradus Gesnerus, Studuit idem Hieronymus Tragus in suo herbario, sed ponte dejectus propter inopiam veteris literatura; omnes tamen illos superavit hac in re Leonhar-Cæterum & hunc longe intervallo antecellit dus Fuchsius. Andreas Matthiolus edito longe eruditissimo commentario in Dioscoridem, qui omnium ante se sententias hujus argumenti & commatis diligentissimè excussit, veterum monumenta perscrutatus: Attamen nec ille in omnibus veritatis palladium accessit; itaque in diversam sententiam concessit & Amatus Lusitanus in commentario ad Dioscovidem, contra quem tamen edito Apologetico scripto sasis viriliter sententiam suam tutatus Matthiolus. majore cura & Doctrina Theonem suum, & quinque de ftirpibus Epistolas adversus Matthiolum edidit Melchior Guilandinue, patria Borussus, sed professione patavinus VIR infinitæ lectionis & ingenii admirandi in insectandis tamen aliis justo vehementior, oppugnavit. Plurimum quoque sudorem in eodem commate insumsit Conradus Gesnerus, qui cum ad rem hanc attulerit Latinæ Græcæque linguarum peritiam infiguem, judicium acerrimum, incomparabi-

parabilem diligentiam, indubie felicissimus in negoti hoc versatus est: Verum hi optimi viri labores neque â Casparo Wolffio Tigurino Medico, neque à Johanne Camerario, quorum uterque commentarios illos editurum pollicitus erat, hactenus, quantum nobis constat, lucem non viderunt, ut ut ille unicus tractatus de Aconito satis ostendat fuisse opus incomparabile. Sed horum virorum culpa illos labores Gesnerianos non credimus esse suppressos, force non adfuit obstetrix ad eos partus suscipiendos, ingeniienim parsuum obstetrices sunt Magnificorum virorum expense, & typographorum opera fideles: ut de priori genere nunc nihil dicamus: quamvis etiam hujus seculi liberalitas in promovendis Doctorum virorum laboribus adeo rara sit; Titulum de donationibus senio & inusu obsolevisse, ut jure inter abrogatas leges recenseri debuerit, jocatur an indignatur Baudius cent: 2. Epist: 71. apud Cel. Wissenbach. disput: 14: inst. S. 24: p: 173 dantur tamen adhuc aliquot Munificentiffimi Dominiqui præclara Magnificentiæ Specimina edunt; nos multum iis Dominis debemo; Typographorum qualitates optimè depinxit ad vivum Gronovius summus VIR in quadam Epistola Celeberrimo Richtero inscripta, quod genus mirifise inquit, Eruditis illudere nosti, quia exse famam illorum pondere putant etc. circa eadem ferè tempora & paulo post magnam curam hac in reposuerunt in Italia Lucas Ghinas, & Gabriet Fallopius, Ulyses Aldrovandus, Et Bartholmaus Marantha: Et hactenus illorum opera, excepta Marantha Methodo cognoscendorum simplicium, viderunt lucem; Alii sparsim controversias hasce agitarunt, seorsim tum Fabius Columna, qui aliquot plantarum historiam edidit; in qua describuntur diversi generis plante veriores, ut magis fa-

cie viribusque respondentes antiquorum Theophrasti, Dioscoridis, Plinii, Galeni aliorumque delineationibus ab aliis non adeo animadversæ. Ejusdem minus cognitarum variarumque stirpium historia, qua non paucæ, ab antiquioribus Theophrasto, Dioscoride, Plinio, Galeno aliisque descriptæ præter illas in alia historia editas, disquiruntur, ac delineantur; Romaprodiit 16 anno seculi currentis: Multa huc pertinentia habent & Rembertus Dodonaus, & in sua Aromatum indicorum historia Garcias ab orto. Ex his sanè scriptoribus præcipuæ petendæ sunt illæ controversiæ, & hi quam maximè operæ secerunt pretium præ aliis, qui licet herbarum peritia fuerunt insignes, in hoc tamen oceano sæpius naufragia passi sunt. Hos omnes superabit Labor Infignissimi viri Roberti Morison Scoti Aberdonensis Londini qui Secunda parte suorum præludiorum Botanicorum nonnullas non parvi momenti animadversiones in Caspari Bauhini pinacem, ejus errores, cum in ordinem digerendo, tum nominibus plantas donando detegentes; sicut & in tertium Johannes Bauhini universæ stirpium historiæ tomum, continet. Et nobis indubium, quod si Britanni huic operi manum strenuè admoverint, plus lucis allaturos, quam hactenus per tot secula factum, nos Germani solummodo optamus: Sed verissimam quandam, vitæque nostræ Maxime utilem sententiam ex ore Clarissimi viri M. Catonis excerpsit Salustius: cum enim variis de causis in Maximo periculo civitatis cunctantem Senatum excitaret ad pœnam capiendam denefariis civibus, ita increpuit illos, quis diis immortalibus confisi humana præsidia non adhibebant. Non votis, inquit, neque supplicies muliebribus, auxilia Deorum parantur: vigilando, agendo bene consulendo, prospera

prospera omnia cedunt. Idem etiam brevius his verbis pracipitur. Qua iubebant implorato auxilio Minerva oportere etiam manum movere, negotioque, quod consici quis vellet, adplicare: sic & nos Germani optando nè senescamus, sed invocato Dei immortalis auxilio, manum admoveamus! arte & marte nemo Germanos vicit.

6. 22. Eft vero hæc ratio Veterum plantas cognoscendi non una de causa satisdifficilis: primo: enim ex ipsis veteribus nonnulli plantas, quas nobis laudarunt, non satis habuerunt cognitas. Cum itaque ipsi perperam multas stirpes descripserint, non possumus non etiam nos, qui tanto post tempore vivimus in errores induci. Certe ipse Dioscorides, cum in præfatione tum alibi passim hoc ipso nomine multos Medicos accusat. Facit idem quoque Galenus, qui demum pronunciat Dioscoridi soli in simplicium descriptione fidendum este. Et ut Cajum Plinium de stirpibus, ut de aliis rebus pleraque ex variis scriptoribus, & quidem iis, quinec ipsi plantas satis habuere perspectas omnia penèsua descripsisse, adeoque hinc plurima in præclaro alias opere illo errata occurrere post Nicolaum Leonicenum Ferariensem a multis satis egregiè est demonstratum. Similiter apud Arabes quoque Avicennam multa scribere aliena fide, nec satis itidem accurate stirpes, quas Laudavit descripsisse, à Magnis viris est observatum. Ne nunc dicamus & Johannem Serapionem hac in parte non semel impegisse. Secundo, veteres sæpe plantas non describunt, sed verbotantum innuunt. Qui verò noveris quam illi plantam innuere voluerint solo nomine tantum indicato. Tertio ut hodie ita & olim in scriptoribus circa nomina plantarum Magnæ suerunt lites, adeoadeoque unum idemque nomen non apud omnes scriptores easdem stirpes denotat: Quarto Veteres illi in remotis regionibus cum vixerint & non ferat quælibet tellus omnia, neque nobis adeo potest constare, quæ herbæ in Afia aut Africa floreant, patet itidem difficile esse nostras plantas dicere cum veterum descriptionibus convenire. Adhæc in scriptis quoque veterum mendosa multa sunt, ut adeoque hanc quidem ob causam legitimas veterum descriptiones nosse in proclivi sit. Bartholomaus Marantha in Methodo cognoscendorum simplicium longe plures adhuc salebras & difficultates adducit, quas tamen omnes non æque magni momenti quis dixerit. Cujusmodi illud est, quod c: 3. l. 2. adfert à Dioscoride este descriptas plantas modo dum germinant, modo dum primum pulolant, modo dum florent, interdum & postquam floruerunt, & tamen pro varia ætate variam elle plantarum figuram. Etsi enim id omni ex parte negari nequeat tum modo observetur, quam partem planta, radicem nempe, flores, folia, semina in Medicum usum Dioscorides laudet, haud difficulter cuivis pareat, quam nam plantæ ætatem ille exprimat, quod scil: alia ætas eruendis radicibus, alia colligendis foliis, floribus, seminibus sit apta.

S. 23. Indubium multis has difficultates scopulos insuperabiles videri, quos superare in nullius hominis industria vel Maximo labore esse situm: verum enim verò
non unum filum Ariadneum prætensum est, sed multiplex, cui si inhæreamus facillimo labore ex hoc labyrintho Eluctandi datur ratio: Et primum quod attinet, satis suerit si eos veteres spectemus, de quorum side certò
nobis constat. Tales autem Græci sunt Theophrastus, Dio.

Corides

scorides, Galenus, apud Arabes Elembitas, cujus opus de simplicibus etsi hactenus ex Arabico versum non sit, tamen ex iis, quæ ex opere ejus hinc inde excerpsit Andreas Alpagus Bellunensis, non difficile fuerit multas stirpes, quæ Arabibus fuere in usu internoscere. Osi hic operam suam conferrent Arabicæ linguæ gnari, ac ipsum Elembitamintegrum in Latinum sermonem translatum Erudito orbi fisterent: sunt adhuc in variis Bibliothecis plura Arabica scripta Medica, S. 7. p. 9. quæ si verterentur in latinam linguam, novus quali Phœbus orbem nostrum Medicum illustraret, lucemque in difficiliora loca Arabum funderet; Spolium Orientale incomparabilis Polyglottiac Chronologi Dn. Ravii Multa ejusmodi Cimmelia Medica forte continet, hicq; solus cum incomparabili in hoc studiorum genere Polyglotto Velschio Arabica in Latinum transferre posset, hi verò Duumviratum aliquem constituunt in orientalium Linguarum studio, & pra cunctis dictaturam merentur, his Suedia Decus, iste Germania nostra splendidissimum Sydus, acut duo soles inter reliqua sidera, sic hi duo viri inter Orientalium gnaros lucent. Quod secundum attinet, fatemur & ipsi, quarum stirpium descriptiones non sunt plenæ & perfectæ, sed nuda tantum nomina apud veteres reperiuntur, eas à nullis dignosci posse; imò fatemur ultro, quarum descriptiones non sunt plenæ & perfecta, ne illas quidem certo à nobis posse intelligi, eos verò, qui ex una aut altera nota confestim veterum nominibus nostras Plantas designant, temerariam operam ludere. Tertio Difficultas non aded multum obstabit, modd descriptiones Plantarum sint additæ, certum alias est propter nominis identitatem de stirpis alicujus natura definiendum

niendum aliquidesse, cum facile appareat occurrere eadem nomina in diversis Scriptoribus diversas tamen stirpes significantia; quare lites, quas veteres circa Plantarum nomenclaturam foverunt, non adeò nobis præjudicant, vel viam ad cognitionem Plantarum comparandam obstruunt, quam hie sint Discordes antiqui ex sexcentis unicum illud dissidium circa fumanam evincit, quod dubium dextrè sui ingenii acumine sustulit insignissimus Juvenis DD. Casparus Bartholinus Magno Avo, Majori Patri palmam Eruditionis disputans, in suis perquam eruditis Exercitationibus Miscellaneis, Exercitatione Sexta, & quavis hoc Apollinis Musarumque delitium hanc controversiam definere potuisset, summa tamen ejus modestia, qua non minus apud omnes optime audit, quam Eruditionis gloria, ipsum impulit ut consuleret DD. Arnold Syen! Virum in Re Botanica & justo ab Excellentissimo Casparo Bartholino ingens Flora Columen Grarum Decus insignitum: hicque Rei Botanica Sacerdotum Antistes, nec meam fefellit, inquit, Exspectationem, cum nullus dubitem, quin vestra Fumana, sit ipsius (Bauhini) Helianthemum tenuifolium glabrum luteo flore, &c Et.hic nostrum consensum habet. Si plures Eruditi viri hujus Eruditissimi Juvenis Caspari Bartholini vestigia legerent in solvendis dubiis in Rerum Botanicarum supellectile, in auxilium vocatis tantis viris, quantus Celeberrimus Syen adhuc intra meritum à nobis laudatus, facilè veritas rei Botanicæ ex puteo Democriti rursum extraheretur, sed soli volumus sapere, aliisque invidemus diligentiam, qua & compendiosiorem viam ad eruditionem perveniendi monstrant, nihilque rectum putamus, nisi quod ipsi fecerimus, hinc multi ut atri livoris morsum evi-

evitent, malunt sua sibi retinere privatim, &c. Quartum non etiam est tanti, ut possit studium nostrum Botanicum adeò remorari: itidem haud diffitemur temerarium, si non ridiculum eorum studium esse, qui Germanis Plantis E.g. velint Avicenna aliisque Arabibus, Dioscoridi aliisque Græcis usitata nomina indere; quasi in Germania planè eadem reperiantur, quas Arabia profert, vel Gracia commendat; Recte sane hoc nomine Hieronymum Tragum castigat Leonhardus Fuchsius, qui tamen neque sibiipsi hac in re satis cavit, si Matthiolo & aliis fidem non derogemus; itaque consultum maxime fuerit, accurate animadvertere, ubinam scriptores illi veteres vixerinr, quam terram incoluerint, aut ubinam locorum laudatarum Plantarum progerminationem fieri tradiderint. Cum verò constet Asiam plurimum incoluisse, ut & Agyptum, facile apparet inde Maxime Plantas illas petendas elle. Qua in re sanè multum nos juverit Honorii Belli Cretensis Medici Herbarum exoticarum descriptio, quæ partim in Clusu, partim & in altera editione Montis Baldi Johannis Pona, continetur, exstat & Prosperi Alpini variarum Plantarum liber editus, quo itidem tum aliæ, tum præcipuè Græ. cæ & Cretenses herbæ enarrantur. Idem porrò de Plantis Ægyptiis præclaros libros conscripsit, cujusmodi quoque dedit Joannes Weslingius Doctissimus Professor Patavinus: constat porrò Leonhardum Ranolfium & Petrum Belloninum perlustrata omni Syria, hunc porrò ex Gracia insignem in Observationibus suis Thesaurum ad accuratam Syriæ, Græciæque Plantarum hodiernarum ac veterum Descriptiones intelligendas notitiam contulisse. Itaque hi profecto libri multum poterunt juvare, ut illam Diffi-G 2 culta-

cultatum scyllam, qua de nunc agitur evitemus Si indicas veterum Plantas scire sit desiderium, lectio librorum quos de hac materia publicavit Garcias ab Orto, satisfaciet, eamque sitim explebit; hunc ex Hispanico vertit Carolus Clusius, & Johannes Linschotanus parte ultima historiæ Indiæ orientalis: quibus adjungi potest liber primus Bontii de Medicina Indorum. Quod Menda attinet, ea sunt duplicis generis vel insunt exemplaribus Authenticis, vel sont adjeitia & irrepserunt per describentium incuriam vel etiam per ignorantiam istius linguæ, qua veteres sua scripta scripserunt, quod sic Interpretes aliter verterint, quam illorum mensest, vivum hac in re habemus exemplum in versione nominum Hebraicorum quasdam Plantas designantium in sacrolitterarum Codice, uti palam fiet suo loco. De iis fatendum est, cujuscunque etiam sint generis menda, ea non posse temerè corrigi omni ex parte, adeoque propter illorum multitudinem non posse nos in multis non ambigere. Attamen notandum est non omnia æque esse mendosa, tum verò diligenti labore viri præclare Docti & in hac litteratura antiquorum versatissimi satis multa emendata jam ediderunt. Et verò in Dioscoridem post cum aliorum tum imprimis jam Saraceni diligentiam non adeò multum superest, quod assegui nequeat. Avicenna quoque opus satis exactè edidit Andreas Alpagus, & post hunc Benedictus Rimius, & ultimo Costaus ac Mengius: Serapionem quoq; jam habemus emendatiorem cura ejusdem Alpagi & Costai. Longè plura satemur Menda superesse operibus Theophrasti & Caji Plinii. Verum tamen & sic satis comptum Plinium quidem postalios Dalechampius & in Exercitationibus suis Plinianis ad Solinum infinitæ vir lectio45

nis Claudius Salmasius dedit, de quo Dania Polyhistor Thes mas Bartholinus Anatomicorum. Coryphaus tale judicium fert Cent. 1. Epistol. xc1. Magna profecto ingenii tui, Vir maxime Majestas, quod antiquorum atate inferior omnes tamen Magnitudine antecedas, & qui veteres excussifti, omnes ut disceres, jam versa rerum vice si redirent prisca secula in tuis invenirent, qua ignorarent. Adeò te solum sacrorum suorum videntur optasse custodem, qui & judex esses & interpres. Adde qua ulterius in eadem Epistola Magnus Bartholinus affert in laudem Salmasii, hæc tam prolixè adduximus in summi viri laudem, ut ejus illustre nomen à Maledicentia vindicemus; sie mortuo Leoni insultant catuli. Insunt tamen buic venusto corpori aliquot macula, quas eruditi Virijamdudum annotarunt, suntq; tales ingenii Salmasiani Ecclipses, quas si non solveritatis instar nebularum dissiparet, facile ad majores errores ansam praberent; & non minimus est error, quem in hac nostra Academia Vir admodum Reverendus D. D. Christianus Kortholt hujus nostri Athenai etiamnum fulgens lumen Eruditissime, ut solet, refutavit, qua in refutatione non minus modestia candore, quam Eruditionis splendore summam laudem meretur hic noster Collega, & fautor maximus; Alterius quoque libri à Salmasio conscripti Acta Philosophica Anglicana mentionem faciunt in Actis Die Luna Aprilis 15. An. 1669. N. 46. p. 787. De quo italoquuntur, Hic liber introductioest in Magnum volumen à Celeb: Salmasio compositum, jam in duorum Nobilium Virorum quibus hanc præfationem publicandi curæ est) utriusque Burgundiæ Senatus Consiliarii, Domini Lantin & de la Mare potestate existens. Quod volumen multorum & ingentium errorum hucusque in stirpium historia, quarenus ad carum

earum Nomenclaturam spectat, comissarum narrationem affert, illa si quidem accidit, ut variis nominibus uni & eidem plautæ datis, & vice versa, num & eodem nomine, variis stirpibus, ingens ac periculosa confusio, magna hac Medicæ materiæ parte sequuta sit, quam in ordinem reponi, magnopere opus est: jam verò præfatio in hoc volumen huic viam parat, Boranicæ & Medicinæ Studioso argumentum, ordinem & ejusdem utilitatem ostendens, causas & origines multorum hujusmodi errorum, in quas cum veteres, tum Neoterici hac in parte ceciderunt, sicut etiam veterum illorum negligentiam, Philosophia Naturalis inter Romanorum progressum, & præcipuotum hujus argumenti Scriptorum, ætatem, inserens. Authoris judicium de Plinio, quod videlicer approbandum, quid in eo damnandum sit, & quousque in hujus authoris admirationem rapi debeamus, adjungens: id tamen dicere non vereor (inquit Dominus de la Mare) nempe hunc librum magni istius instituti perfectioni inservire posse: nam dum veterum, sicut & Novitiorum, qui illos in historia stirpium conscribenda sequutilsunt errores, & negligentiam detegit, nove naturali historiæ laborandi necessitatem ostendit, ut soluta sit ejusmodi desectibus, si solida scientiæ & præcipuæ Medicinæ fundamenta jacere incipiamus; interim illi, qui hanc practicant, dum fæpius coacti sunt simplicibus uti, quorum virtutes illis, non nisi veterum experientia notæ sunt, damnosissimos errores cojus libri auxilio evitare possunt. &c.

S. 24. Sic hic labor Salmasii Viri Maximi exstaret, omnis difficultas circa Plinium penitus esset sublata, ut in quo multa sit menda imo mendacia & falsa, unicum

exemplum nuncadduxisse operæ pretium est: Franciscus Redus ille Dignissimus Senatus Mystarum Natura in Hetruria Apollo: ne nunc quidem desunt, inquit, qui veridicum esse statuant Dioscoridem 1.2. & Plinium 1.8. nec non vigesimo tertio historia naturalis ubi herbam chelidoniam ab hirundinibus inventam esse, eademque oculos pullorum hirundinum laceratos & corruptos restitui scribunt; id quod ab ipso etiam Tertulliano in fine libri sui de pænitentia, confirmatum est, dum scribit, Hirundo, si excacaverit pullos, novit illos rursus oculare de sua chelidonia. Nec tamen sanitas Hirundinum, aliorumq; Volatilium, Chelidonie, ut que nunquam in nidis hirandinum invenitur; sed soli nature, semota omni Medicamentorum ope debetur : id quod cuivis manifestum esse poterit, cui placuerit, oculos hirundinum, aut alterius cujuscunque avicula acu vel scalpro solerter terebrare. Ego ejus rei periculum feci, in gallinis, anseribusque, anatibus, gallis gallinaceis, & indicis, & animadvertero, omnia hac volatilia sua sponte, minore quam viginti quatuor horarum spatio sanari. Veracem deprehendi Cornelium Celsum 1.6. dicentem; Extrinsecus verô interdum, si ictus oculum ladit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quam sanguine columba, vel palumbo, vel hirundinis inungere: neque & sine causa fit, cum harum acies extrinsesus lasa interposito tempore, in antiquum statum redeat celerrimeg, hirundinis. Inde etiam locus fabula factus est, aut per parentes, aut id berba chelidonia restitui, quod per se sanescit. Hactenus ille.

§. 25. Sed redimus in viam Theophrastum vero editio Batavica emaculatum prabuit; ut itaque saltem pleraque veterum mediocriter possint à nobis percipi. Quin verò hac ratione difficultatibus illis omnibus evitatis possu-

mus in perquam multis hic pervenire ad Veritatem, nullus equidem nobiscum dubitaverit. -Si tantum diligenter notentur omnia, quæ de singulis Plantis protulit Dioscorides ut illum Virum nunc in exemplum adducamus, Nec verò sufficit notassa tantum ea, quæ de figura Plantæ alicujus Dioscoridi sunt annotata, sed & quæ de viribus ac facultatibus, saporibus item ac odoribus, nam & hæc maxime ad Plantæ alicujus essentiam pertinent. Hæc omnia recte annotata si cum Plantis, quæ in manibus sunt, conferantur, non potest facile latere, sintne eædem nec ne, præsertim si descriptiones veterum fuerint justè accuratæ, aliàs enim & ut fatemur verosimile quidem aliquid dici posse in hoc negotio certum & infallibile minime posse. Potest hoc ipsum negotium aliquo modo promoveri inspectis antiquis Codicibus manuscriptis, qui figuras Plantarum habent adpictas, quales in Bibliotheeis nonnullis Cæsarea, Regia Gallicana, aliisque exstant magni nominis. Quanquam enim omni ex parte figuris illis credere non sit adeo tutum, quod sapius delineatæ fint ab imperita manu, est tamen ut interdum egregiè nos instruere valeant, ceu videre est apud Matthiolum & alios. vide § 15. p. 27. 28. 29.30.31.

S. 26. Concludimus nunc primam hujus nostri Pensi vel operis partem de Grammatica cognitione: volumus, verò ne vocabula & nomina, quibus Plantæ insigniuntur adeò critice ventilentur amplius, tantoque nisu circa eam nomenclaturam trahant contentionis serram: de Planta rum enim nominibus & id Hobbesii omninò verum est: Nomenest vox, inquit, humana arbitratu hominis adhibita, ut sit nota qua cogitationi praterita cogitatio similis in animo ex-

citari

citari possit; quaque in oratione disposita, & ad alios prolata Signum iis sit qualis cogitatio in ipso proferente pracessit, vel non pracessit. Et tanto magis circa illorum impositionem non possumus esse adeo rigidi, cum maximum Criterion, quod requiritur ad nomimum impositionem, videlicet ea ita formentur, ut statim ex auditis vocibus rei essentiam agnoscere liceai, nobis desit, neque ulli post Adamum vel Salomonem vel & Christum datum sit, res juxta earum essentiam debitis nominibus insignire: nam juxta Platonem nominum impositio magis quid divini quam humani sapit: Hinc etiam ille in Cratylo his concludit verbis. Nimirum, qui primus nomina imposuit, qualem existimabat esse rerum naturam, talia & imponebat nomina. Tum etiam cum nom inibus ita comparatum est ut scribit Petrus Victorius 1. 1. C.XXII. p. 23. nec enim omnia vocabula, inquit, omni atate idem valent, quamvis enim maneant ipsa, notio tamen eorum immutatur. A cujus viri Doctiff. mente non longe abit Hobbes scribens: cui enim, qui verba quotidie nova nasci, vetera aboleri, diversa diversis gentibus in usu esse &c. Tum Plantarum nomina ipsis plantis sunt imposita vel à nomine morbi, cui putantur mederi, ut Iva Arthetica, Herniaria, Apostema aut Scabiosa, Colubrinum lignum, lignum serpentarium. Hujus nominis plures veniunt Plantæ, eo quod mirificé ad colubrorum morsus virulentos Jetus faciant &c.vel à regione in qua crescunt, Iris illyrica, Florentina, Nostras; China, à China Orientalis Indiæ provincia amplissima nomen sortita, Scythiæ finitima, in Patrio solo Lampatam, Lampatan, Lampaton vocant. Vel à Loco, Herba muralis; Raphanus marinus; Asparagus hortensis; vel ab externa facie: Cochlearia inde nomen est adeptum, quia

quia folia ejus cochlearis formæ respondent. Bistorta, inde appellatur, quod radice constet in se contorta & convoluta, vel abaliquo insigni Viro: sic fabaria, Germanice fette Denne/ Telephinum, quod vocabulum suam originem trahit à Telepho Herculis filio à Cerva in Sylvis nutrito, qui imperavit in Lycia & exul postea ex Rege Medicus præstan. tissimus factus est, & dicta hac herba Ulcus suum curasse dicitur, quod ab Achille acceperat. Velà viscere aliquo nobiliori Pulmonaria, Epatica &c. ita nomina Plantis sunt imposita & maximam partem unde nomina sua habeant prorsus ignoramus, qui ergo nimis curioso nominum Scrutinio & quidem Critico imcumbunt hi oleum & operam perdunt & tantum abest ut in Plantarum cognitionem veniant, ut potius longius à portu abducantur; præstat idcircò veteres prorsus negligere, quam suam Cymbam tam immerso Oceano Critico committere: cum autem antiquis multa utilissima insint, debent eos Medici diurna nocturnaq; manu evolvere, sed ita, ut nunc ab Autoribus emaculati sunt, fontestamen iplos sepiùs cum recentioru lucubrationibus conferendo: cæteroquin de nominum impolitione, urgemus confilium, quod superius dedimus de Lexico aliquo universali conscribendo. S. 18.p. 33. Aliis, quibus non arridet studium Botanicum eriticum, solum sufficeret Johannis Bauhini Historia universalis, quam & prælaudatus Botanicorum nostræ ætatis facile princeps D. D. Arnoldus Syen magnifacit, quamque in suis dubiis consulit, cui si jungeretur omnium Criticorum, quos Sol hoc Seculo calefecit, principis Salmasii Volumen, cujus antea ex Actis Anglicanis mentionem fecimus. Nihil nunculteriùs de Grammatica cognitione addimus; præterea, quæ lequun.

quuntur §. 27. Sequenti de quibusdam Plantis Biblicis.

tes circa cognitionem Plantarum Grammaticam, superest nunc altera pars hujus Dissertationis, videlicet Plantarum cognitio Philosophica, quam desiderat Philosophia Naturalis. Sed antequam hanc secundam partem contemplemur, de difficultatibus quibusdam circa Nomenclaturam Plantarum Biblicarum in medium pauca adseremus. In primis de fructu vetito disquiritur, cujusnam generis suerit: Erudita huc quædam habet Nobiliss. Johannes Jacobi Wissenbach JCtus Celeberrimus, in Manuali de Verbor. Significad Titul. Pandect. xvi. LL. Pand. st. Disputat. xli. Thes. 1. p. 430. Hominibus protoplastis Adamo & Evæ præceptum suit, ne vescerentur sructu arboris in medio Paradisi positæ. Hanc arborem vulgo opinantur susse malum, undè natus versiculus.

Malum male malo mala contulitomnia mundo. Imò Ficum fuisse hanc arborem multi autumant: Hugo de Sancto Victore: Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata; per hoc quidam existimant sicum suisse lignum scientiæ boni & mali. Theodoretus: Arboremfici puto fuisse, exqua præceptum fuerit Adam, ne comederet, cujusque & foliis consutis tegumenta sibi pudendorum confecerint. Nicolaus Lyranus ad verba c.3. Gen. v. 7. Consuerunt folia ficus. Hebræorum opinionem de ficu adstruit his verbis: Exhoc dicunt Ebrai, quod ficus erat arbor de cujus fructu comederunt. Vulgari opinioni causam præbuit pomi vocabulum, quo veteres plerique sunt usi, ut conjectat Doctissimus Drusius. Hactenus noster insignissimus Wissenbach. Quidam Cerasum fuisse existimant. Alii putant H 2

putant id pomi genus fuisse malum persicum, quod in Oriente (ubi peccavit Adamus) hodie est letale & venenosum: licet nobis in Occidente sit suavis cibus. Alii malum Cittoneum sive Cydonium suisse malunt. Alii Pirum &c. Daneus de prima Mundi Etate p. 97, 98. Confer ex Nostratibus Celeberr, Friedl. in sua Theol. Exeget. class. 7. 9.74. p. 33. m. & Ursin. cxLv. p. 594. Tum de hyssopo, cujus mentio fit in Historia Passionis Domini nostri JESU CHRISTI dulcissimi nostri Salvatoris, disquirunt Eruditi; alii pro frutice habent ut Celeberr : Beverovicius, & Salmasius. Beverovicius scribit: Frutex enim debuit esfe, cujus cuspidi circumponeretur spongia, quæ erigi poslet in altum; Et sic volunt differre à hystopo nostri soli, quod & statuunt, qui in Mesuen commentati sunt, Dodonaus, Pæna, Lobelius, Dalechampius, Bauhinus. Sed non opus est diversas species statuere cum quotidiè videamus, plantas proloci proprietate (quod etiam notat Dioscorides) & anni temperatura citius tardius que adolescere, atque celsius assurgere, sic scribit Plinius 1, 29. 4. authores tradere, in Arabia Malvas septimo mense arborescere, baculorum usum præbere extemplo: plura de hac controversia vide in centuria prima Epistolarum insignissimi Thoma Bartholini: Hocque dubium de hyssopo in historia passionis Domini omnium optimè mihi aliquando in Eruditissima Epistola soluit hujus nostri seculi Theologorum facile princeps DD. Augustus .Varenius, Professor Rostochiensis famigeratissimus, VIR Verè Augustus, in cujus Permagni Viri sententia acquiescimus. Epistola illa Eruditissima honoratissimum suum locum inveniet inter hujus seculi lumina in nostro Fasciculo Miscellanearum Quastionum Epistolicarum De Dubiis Biblicis. Quædam

Quædam etiam De hyssopo dicemus in nostra Philosophia Sacra ibi vicissim hujus Celeberrimi Viri primas deferimus. De hyffopo historiam concludimus verbis Celeb: Wisenbach in notis Nomico-Philologicis p: 16. Verisimile, eft, inquit, milites hysfopum calamo circumligasse, & hysfopo spongiam quoque circumposuisse, ut simul hyssopum & spongiam aceto imbutam (potionem ori crucifixi ingratam) Christo porrigerent, atque ei ita illuderent. Et de Corona Christo è spinis contexta sic ille Themidos Apollo Batavus Wissenbach: Non usque improbabile est, inquit, quod plerique existimant, ex Rhamno hanc coronam fuisse contextam, quia milites eam potius spinam eligere voluerint quæ magis pungeret ut est Rhamnus Plini: 1. 24. c. 14. Et veritati censonumest, è Rhamno fuisse coronam spineamChristi: Narrat enim Ballonio 1.2. obs.c.88.se circaHierosolymitana mœnia examinatis spinarum generibus, tamen ex Rhamno contextam fuisse spineam illam coronam arbitratum(i) quod nullum ibi spinosum fruticem frequentiorem reperisset:(2) quod Itali Rhamnum spina sanctamappellent, præsertim circa Maceratam & Pisaurum, ubi sepes eo constant, quemadmodum Hierosolymis (3) Quod Veteres Arabes spinosum fruticem Alhansegi vocent, i.e. coronam spineam (4) Et Quia huic generi regnum defertur habuisse regiæ dignitatis, præ sæteris spinosis futricibus, insignia: hinc etiam Rhamnum fruticum spinosorum regem ad coronandum Christum sumserunt. (5) si perpendamus Hieronymi descriptionem in Aggæum, quæ ita habet: Rhamnus spinosus est frutex, & Arbuscula sentibus uncinisq; contexta, quæ teneat quicquid attigerit, & retentum vulneret, & Vulneratorum sanguine delectetur.) Non possu-H 3 mus

mus aliter statuere, quam Quod ex Rhamno Corona Christi fuerit contexta, quæ tam late adduximus ad Nobilist. DD. Wissenbachii sententiam confirmandam. Praterea & hujus asserti testimonium petere licet ex Psal. Lviii. Priusquam spinæ in Rhamnum adolescant: hinc patet Rhamnum spinis esse acerbiorem, acerbissimum verò crucifigentes elegisse multa sunt, quæ probant in Historia passionis Dulcissimi Salvatoris. Dubium De DudaimGen:xxx. & cantic. vii. Celeberrimus DD. Daniel Ludovici penitus sustulit per cujusdam Anonymi schediama hac de re conscriptum & à prælaudato viro Nostræ. Illustri societati communicatum exstatg; Tom.4. & 5. observa: excix p:269.270.271.272.de qua materia etiam quædam (Deo volente) in nostro Fasciculo, & Philosophia sacra E. g. D'IDI Betnim semel legitur Gen: 43. 10. ibi mire variant interpretes (inquit Celeberrimus Theologus Johannes Heinricus Ursinus in Arborero Biblico cap: 3. §. 8. p. 75.) vulgatus habet aliquid Terebiuthi: Arias Montanus avellauas: Pagninus juglandes: Vatablus nuces pineas: Lutherus Dattelen nuces Terebintinas: Tremellius nam Boten Terebinthum dici Hebræis & Arabibus, est autem ea non resmisera; Verum illa nucifera, isti non absimilis, (quam §. 5. descripsit,) quæ fert pistacia; plus hic non adferimus (consule nostram philosophiam sacram, quam nunc è cathedra hujus celeberrima Academia pralegimus publice, (hanc aliquando pace Mundo Restituta in lucem proferemus) de plantis Biblicis. Utinam aliquando Tantus VIR, qualis fuit Salmasius antiquitatum studio, Manum huic operi applicaret, & nobis triplici scrutinio, Philologico, Philosophico, Medico, plantas Biblicicas enuclearet. Satis feliciter huic provinciæ præfuit Celeberrimus Bochartus chartus in sua historia Animalium & Geographia sacra, an Phythologiam sacram quoque conscripterit ignoramus: praterea & hanc spartam ornarunt Levinus Lemnius, prælaudatus Ursinus; sed juxta triplicis scrutinii Methodum adhuc nemo. Si aliquis philologia, philosophia, & Medicinæ gnarus hisce vestigiis insisteret, incomparabile opus ederet, celeberrimus Velschius nostrum & omnium desiderium posset implere, ut Quem Nostra Europa polyglottorum principem & Medicorum Corypheum veneratur, possetque ipsi Adjungi, quoad philologiam, Celeberrimus Ravius antea â nobis laudatus; Et hac Nostra Incluta Academia Christiano-Albertina insignissimis polyglottis Decorata est, quos nemini postpositos volumus; Et quanti in hoc studiorum Genere viri sint,

probant eximia specimina, que publice exstant, &c.

6. 28. Huic difficultati Maximum remedium effet inventum, si adhuc exstaret ipsius sapientissimi Regum Salomonis Herbarium, tale autem opus Botanicum conscripsisse non incongrue ex scriptura nonnulli concludunt: illud verò multi se possidere jactitant. Paucis ante annis Francofurti ad Mænum fuit talis Agyrta & Sycophanta, qui publicè gloriatus, sibi Herbarium Salomoneum esfe. Neque adeo diu est cum Hamburgi quidam circumforaneus idem jactaret: verum enimvero admodum vana est gloriatio horum sycophantarum; in rerum natura nullum scriptum Salomonis præter ea, quæ sacer scripturæ codex habet, exstat: Et præterea quibus argumentis probabunt illud esle genuinum scriptum Botanicum Salomonis & quoniam tot ejus possessores se jactant, quodnam est Authenticum? quanam etiam lingua conscriptum est? alii Agyptiaca, alii Ebraica exaratum dicunt, præprimis Cingari

gari, qui se Agyptios mentiuntur ac juxta Albertum Crantzium 1: 11. c. 2. anno Christi 1437. juxta Aventinum vero 7. Annal: Bojor: Anno 1439 primum in Germaniam venerunt, se Herbarii Salomonei possessores esse clamitant, hinc & hominibus quasdam radices vendunt, iisque & mirandos effectus tribuunt. Sed sentina est hominum (inquit Clariff: Jet: Georg: Schonborn: 1. 3. politic: C: xvi. p. 199.) variis ex nationibus collectorum: qui furtis, rapinis, mendicationibus, chiromantica divinationione vitam suam tolerant etc. Verum nihil minus habent, quam Herbarium Salomoneum. Quare quicquid dicitur vel asseritur de aliquo Herbario Salomoneo, idomne mendacium & falsissimum est, & minime his impostoribus credendum, ut quorum professio homines decipere, emungere, imo ex hominum vita insidiasstruendo lucrum captant vitamque sustentant. Volumen Medieum, à Salomone conscriptum, conbussit Rex Erechias asserente Eusebio, quod populus ex co morborum medelass sumeret & sanitatem à DEO postulare negligeret. Drex. in Tobia. fol. 171. &c.

§. 29. Cæterum De Grammatica stirpium cognitione satis, plurimum verò dissert ab hac ipsa cognitio, quam desiderat Philosophia Naturalis, quam & meritò phlosophicam indigitamus. Neque enim satis est philosopho plantarum Nomenclaturam scire, sedulterius ipsi pergendum est, & intimius stirpium natura scrutanda & pernoscenda: Et quemadmodum aliarum naturalium rerum, ita & stirpium essentiæ peritia in hoc consistit, ut sciamus quare & propter quas causas hæc & illa planta ita sele habeat. Notum verò est stirpium disserentias & naturam consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in partibus (2) in particularum motu, situ, sigura, consistere (1) in particularum motu, situ, sigura (2) in particularum (2) in particularum motu, situ, sigura (2) in particularum (

ra, & magnitudine, (3) in Generationibus (4) in analisi, sive ea sit Naturalis, sive Artificialis; quo pertinent Germinatio omnis, & florum productio, & quicquid in reliqua plantarum vita occurrit. Cum itaque philosopho propositum sit cognoscere naturam integram plantarum, liquet & pernoscenda etiam esse ipsi omnia, quæ modo enumeravimus; Fieri autem nec ipsum rite potest, si tantum in specie, quibus partibus constent stirpes singulæ, aut quæ ratio germinationis, protrusionis storum, & in universum generationis tum si quæ alia ad stirpium vitam pertineant, singulis competant: Verum collatis similitudinibus & perspectis motus, situs, figuræ, magnitudinis particularum differentiis, ex singularibus universalis quædam cognitio construenda est, & in species atque genera singula sunt distribuenda. Est autem uni versalis, (omnes intelligere plantas philosophice), ut difficilior particulari, ita philosophiæ maximè propria. Nec acquiescit philosophus in eo, quòd sciat quomodo hæc omnia sese habeant, sed ulterius perscrutandas horum omnium sibi causas sumit, indagat. Imo verò posterior illa cognitio propriè est philosophica, prior tantum historica in philosophia usum comparata. Quod verò historiam illam attinet, comparatur illa sano sensu & experientia, nec non deductione quadam ex singularibus ad universale; cæterum non potest comparari nisi recte observentur ea, quæ Experientia dictitat, & sensus docent; neque enim aliter procedere hic licet. Unde patet philosopho accurate omnes plantas sensu & multiplici experientia esse pernoscendas, quo liceat ex singularibus similitudinibus & differentiis ad universalia pervenire. Debet ergo utique

utique philosophus instructus quoque esle exparte cognitione Grammatica, ut si de planta aliqua sit disserendum, ne in nomenclatura hallucinetur & hæreat; quanquam enim non requiramus in eo variam illam & exquisicam omnium vocabulorum juxta veterum Litteraturam notitiam, Criticam, ut quam recte rejecimus; §. 26. p. 50. tamen necesse est, ut habeat, ex quo ipse disserere, &

alios docere queat.

§. 30. Ad hans plantarum cognitionem philosophicam comparandam (1) Recommendamus diligens Scrutini. um circa plantarum semina, ea ipsa anatomia subjicienda, ut apertum fiat, quomodo illorum particulæ fint dispositæ an continuæ vel contiguæ, an densæ vel raræ, an cito illæ particulæ sint dissolubiles vel difficile; exinde patere potest plantæ temperies, juxta situm, motum, figuram, & Magnitudinem particularum judicamus de plantarum dotibus (qualitates ignoramus in physicis; ille demum sortiuntur locum in Morali philosophia & illud vocabulum qualitas ne quidem nominandum vel usurpandum est, quippe res evidentes majoribus difficultatibus involvit Et hactenus philosophi talibus terminis merè logicis usi sunt in tradenda philosophia naturali; non sine maximo discentium detrimento, & ipsi docentes nondum genuinam istorum terminorum significationem assecuti sunt, quod probant istæ litium adhuc subjudice ferventium Chiliades) Ut enim nunc semen dispositum est: sic quoque disponitur particularum congeries in plantis, ut quæ semper istam motus, situs, figuræ & Magnitudinis particularum complexionem harmonicam affectant, quæ ipsis in seminum particulis suit radicalis: notandum tamen est, in seminibus illam virtutem esse concen-

concentratam inque centrum redactam quæ in plantarum corpore fuit dispersa & magis expansa, sed cum semen sit primum progerminationis principium, & ultimum planta complementum, non videmus quid melius nos in plantarum vel stirpium cognitionem philosophicam deducere posset, quam ipsa accurata seminum Anatome: præcipue si ista seminum Anatomia sit chemica, ibi omnia ea beneficio Vulcani ex seminibus educi queunt, quæ ex plantis, e. g. Spiritus, sales fixi, & volatiles, olea, & salia volatilia ex plantis, hæc spigirica analisi parata nihil aliud sunt quam congeries primorum mimorum, & quorum copula planta per evolutionem primordialjum seminum coaluit, & hæc prima minima ope Vulcani explantis eliciuntur, ut per cujus totum corpus sunt disper sa, quæ tandem in seminis circumferentiam minorem concentrantur & sales ex plantis elicitos habere analogiam cum ipsis seminibus, vel esse ipsa primordialia rerum semina forma resuscitatrix evincit; Paracelsus in secreto naturalium ex cineribus resuscitat plantas; dum eas artificiosè liquoris inde extracti aquei & oleofi imbibitione nutrit, & tanquam primam materiam seminio suæ plantæ primo perfusam digerit, & in terra commoda ad nascendum promit, ut loquitur Lybav: Synt: Artic: 1. C: 22. p: 47. Si herbam minutim concisam, aut etiam in cinerem redactam terræ inseveris, herba crescit ejusdem speciei, cum ea quam concidisti, aut combussisti, inquit Kircherus de arte: Mag: I: 3. gart: 5. c. 3. experim. p. 496. Raphani concisi & terræ commissi, raphanos producunt, Rattry aditu ad Sympath: & Antiph: Mersennus ex cinere inter duo crucibula lutata calcinato sal elicit, idque depuratum

tum serit in terram bene præparatam. Salem plantæ, si terræ purissimæ inseveris, statim ille in eam plantam ex qua extractus suerat repullulabit. Quercetanus in defensione suæ chymiatric. c. 23, narrat: Polonum quendam Medicum Cracoviensem, in diversis vitris variarum plantarum habuisse ens primum, ex quo parvo calore, sine ullo negotio essigiem plantæ produxerit, sed sine viribus coagulandi. Nam collapsa statimest calore subducto. Libavi. l. c. Rosam ex cineribus resuscitatam admodum pulchrè describit Celeberrimus Chrysostomus Magnemus in suo Democrito Reviviscente. Adde Celeber. Kergeri Curiosum Tractatum de sermentatione Cap. 6. De Vita Gradibus.

G. 31. Exhactenus allatis luce Meridiana clarius elucescit primam viam sternere ad cognitionem philosophicam plantarum Anatomiam seminis, oleaque & sales esse ipsa
primordialia entia Magnetica, qua possunt attrahere ex terra,
quicquid ipsis homogeneum est, ut idcirco planta nihil aliud videatur esse, quam talium primorum minimorum, vel primogeniorum seminum, qua in terra in forma atomorum latent,
quadam congeries extensa in longum, latum & profundum,
quando videlicet illud occultum seminium in terra latens inque prima minima dispersum colligitur, collectum evolvitur ad
istam motus, situs, sigura, & Magnitudinis particularum harmonicam comprehensionem induendam. Sic seminum plantarum
Anatomica cognitio est primus gradus ad cognitionem
plantarum philosophicam comparandam.

§ 32. Nihil moramur quid hic Cartesianorum schola (quam cæteroquin præ aliis eligimus ut minus autoritatum nominumq; suffragiis, sedlibertatis philosophicæ præ-

rogati-

rogativa experimentorumque fide affertam;) desuccorum alibilium pressione causato influxu sentiat, ut quæ fencentia hic multis difficultatibus involvitur; quibus cum hactenus se non feliter satis extricarunt, hinc nostrum consensum nondum impetrant, si enimpressio fit tali gene. rali modo, tunc omnes species plantarum uniformem magnitudinem haberent; videmus verò in una parva area diversas plantas nasci, ubi qualibet suas peculiares habet dotes, peculiarem figuram, necesse ergo est ista nutritio non absolvatur pressione causata influxu succi alimentosi: aliquid adsit, quod succum alibilem restringat ad cujuslibet planta indolem, motum, situm figuramque particularum, absoluta est necessitatis; quod nunc e. g. succum alimentosum restringit & modificat ad cujuslibet plantæ particularum debitam comprehensionem, illud nuncupatur magnesia, & est quasi lex Adrastea cuilibet Substantia naturali in primordio creationis à Summo Plasmatore lata, cujus vim nulla substantia creata neque in excessio neque defectu excedit, nisi peculiari Dei voluntate aliudiubente: E. g. Quercus eam, quam habuit in primordio creationis, particularum harmonicam comprehensionem, adhuc dum servat usque adextremum mundi diem pantacriticum vigore legis Adrasteas in primordio creationis à D. T. O. M. dicta; hunc nodum mihi solvant Cartesiani, si nos suis placitis subscri. bentes desiderent; tantum hic monuisse sufficiat, triarios ad alium conflictum refervamus, unum dicimus: cujuslibet sucstantia naturalis semen considerari debet ut fermentum aliquod, cujus etiam minimum atomon omnes paticulas homo geneas fermentat, ut sui fermenti inpressione duplicis (1) Assimilativi particulas congeneres ad se alliciat attrahatque(z) Sequestrativi, quo heterogeneaparticula partim repelluntur ne in

unam copulam vel connubium cum particulis homogeniis coalescant, partim recrementorum exterminatione: nulla enim sit nutritio, etiam in spirituosissimis rebus naturalibus sine facibus vel recrementis, utrumque absolvit fermentum sequestrativum: Assimilativum attrabit, Sequestrativum excernit, repellitque. Utrumque consistit in diversa particularum modisicatione nihilque praterea substantiale. Utque sæpius alias diximus, aerem continere inse omnium rerum prima minima: ita etiam aer apponit illa, quæ vegetabilia absolvunt, non modo pressionis, sed blando attractu magnetico; quare neque in terra, quæ non aliter considerari debet, quam matrix fovens, datur pressio; neque in aqua, ex qua maximam partem nutrimentum suppeditatur, ulla pressio fingenda; multo minus in atmosphæra, huic nihil non pervium; pressio duntaxat invenit locum in iis corporibus, quæ non habent poros, cuncta verò corpora habent poros; apage ergo illud figmentum pressionis Cartesianorum, pro quo blandum attractnm magneticum veritatis prærogativa substituimus &c. Et quomodo videlicet nunc Genesis plantarum absolvatur (præsuppositis iis, que ante diximus) patet cujuslibet enim plantæ semen terræ commissum ob perennem principii nitro · salini attractum, qui attractus tanto vegetior est, quanto particulænitro-salinæ in isto sunt vividiores, in duplicem humorem distribuitur, scilicet unum Spirituojum, hoc Nitro-salino principio imprægnatum, & particulis valde activis præditum, ex eo fiunt in plantis partes nervis analogæ, & hæ quali istud principium nitro. salinum in se figunt, hinc durities est illa Corticalis vel & lignea, quod principium altius sublimatum tandem in minores sphærulas concentratur, hinc rursum semen &c. alterum

Alterum Aqueum, quod ut particulis anguillaribus constat, in se contorquetur in varios mæandros, exinde partes molliores, folia &c. hincetiam illæ plantæ, quo plus principii Nitro salini in se continent, longioris sunt vira, & igni fomentum præbent; aliæ hujus principii nitro falini paupertate laborantes annuæ sunt, hujusque generis sunt arborum comæ omni autumno deciduæ exceptis paucis, que non comas deponunt. Amore veritatis hæc tam late explicavimus: Nihil erubescit veritas, nisi solummodo abscondi. Et quemadmodum plantis quibusdam veluti Lilio, Myrrhæ Oxali, Croco, Plantagini, (qua de re vide M. Myl: inhort: philos:) ea est natura, ut calcatæ magis magisque virescant: Aut sicut inuniversum aromata latè odorem emittunt, si teras: ita veritatis fama diffunditur, si premas. Sicque etiam hujus dogmatis de Magnesia Veritas contra pressionis patronos Cartesianos sese asserit, & alias se pluribus afferet.

S. 33. Secundo in cognitionem plantarum philosophicam nos adducunt Virtutes, quibus præditæ sunt E. gr. opium inducit somnium: hanc verò somni veram facultatem, & vim anodynam quidam ejus calori, quidam ejus frigori tribuunt, ut videri potest inter alios apud Celeberrimum. D. D. Tilingium Professorem Rinteliensem samigeratissimum, Academiæ S. R. I. Naturæ Curiosorum Senatus Assessorem gravissimum Zephyrum dictum. Et Novissime in Curiosa Opiologia Celebr. D. D. Georgii Wolfgangi Wedelii Professoris jenensis samigeratissimi viri consummatæ Eruditionis cap: v: &: vi. & tandem cap: x. concludit in hæc verba: statuimus, papaver; inquit hic Saxoniæ Medico-

Medicorum Coryphæus, ut alia mista, habere in se partes heterogeneas, calidas, siceas, frgidas, & humidas. Calida particula tametsi à frigidis & humidis in viventi planta recentique opprimantur, luculentius tamen, pereuntibus istis se produnt, & prædominiis potiuntur, quod fit, ubi resolvuntur & separantur artisigne. Ex arte multum accedit adustionis. maxime in succo, unde opium nostrum ignis ope coctum, depuratum, inspissatum, notas caliditatis sibi impressas intensiores acquisivit:potest & hic consuli Clarssimus. D.D. Grube De Medicamentis simplicibus cognoscendis: verum enim verò nos hanc facultatem sopori feram nec calori, nec frigo. ri, nec humiditati, nec siccitati, (ut loquamur hic cum Petro Severino in Idea Medicina philosophica c: 7. p: 71.) nec tenuitati, nec crassitiei,nec sulphuri narcotico acceptam referimus & licet ejus operandi Modus recte in hoc statuatur, quo porulos cerebri à vigiliis nimiis apertos & dilatatos obstruit, spirituum animalium effrenem influxum impedit, eosdem quasi coagulat,& addensat, adeoque suavissimam corpori conciliat quietem : confer : Hippocrat: 1: de flat: c. 20. t. 8. ut loquitur insignissimus Wedelius aclibro, cap. xI. p. 40. m. nihilominus illud aliter explicandum est: (1) enim hoc in confesso ponimus semnum partim dependere ab analogia, quæ intercedit homini cum Macrocosmo, ejusque actionibus & passionibus vicissitudinibusq;, quæ contingunt in siderum sphæra; sie certum està tenebris, quibus mundus involvitur circa noctem, somnum produci, quod & similis quædam pasfio in Microcosmo suboriatur, ubi homo tenebris occuparur ibi sensus concidunt, & ad consueta munia fiunt inhabiles, quippe tenebræ à nobis non considerantur ut nudæ

nudæ qualitates privativæ, fed ut substantiæ positivæ existentes; quo in Dogmate sequimur nos Celeberrimum Virum D. D. Sebastianum Wirdig Professorem Rostochiensem Famigeratissimum, qui in sua Medicina Spirituum libro Eruditissimo c. x1. c. 1 p. 34. Tenebras esse substantiam, scribit, spiritualem activam: sic & somnus in homine est quasi nox Microcosmi, ubi tenebris homo involvitur, qua de re alias; ita opium propinatum, in Microcosmi orbem inducit caliginem, tenebrisque hominem involvit; sicque etiam heic optime loquitur Celeberr. Wirdig al: Tract: 1: 2. c- 3. S. 10. Inde etiam una liquet, inquit, qua ratione Narcotica & Soporifera Medicamenta somnum inducant, & quidem, non quidem frigiditate sua, multo minus caliditate, potius opacitate sua, qua spiritus nimium lucidos, pellucidos, radiantes nigrore & crassitie sua obfuscant, obscurant, opacant, & hoc modo noctem & tenebras inferunt opiata & papaverina, que somnifera sant: Omnia prima fronte alba quidem apparent & lactea, statim autem & quamprimum succus lacteus exsiccatur, extemplo nigricat & livescit, exhibetque nigrore suo, livore & signatura sua atra haud obscurum obscuritatis sua & tenebricositatis interna testimoni. um & documentum. Quando nunc opium assumitur ab homine, tunc saltim illud opium in quandam auram tenebricosam dissolvitur, & hac tenebricosa aura lucem Microcosmicam obscurat diemque Microcosmi in noctem transformat, hinc homo in somnum labitur, qui tamdiu durat, donec aura illa spirituosa opii sit discussa, hic auautem opio crudo potentior est, quam in præparato, ignis enim hunc spiritum rapit, quoniam consistit in particulis salinis volatilibus, Quare omnia natura effecta non debens

bent adscribi solum calori & frigori, sed & multa Tenebris & Luci: hac quatuor in rerum naturalium scena omnem Comæ diam & Tragadiam ludunt, hinc rerum Genesis, hine rerum Analisis. Non obstat in opio inveniri: (Subjectum à nobis Vulcano ad torturam opium exhibuit, per & vitream illud per se ex . Ado. (1) Phlegma, (2) Spiritum volatilem seu Sale volatili refertum, urinosum, qui cum Spiritu Vitrioli aliisq; acidis commixtus effervescit, odore restante fætido. (3) Oleum nigricans, ex quo patet vis agendi opii, mox pluribus delibanda (oleum illud nigricans proprie nihil aliud est, quam concentratum punctum spirituum sopori-- ferorum citoque in auram tenebricosam assumptum ab homine solubile) inest sulphur copiosum, seu substantia oleaginosa, inflammibilis, inest Mercurius, Sal volatile vaporosum, seu halituosum, præter aqueas & terreas passivas, & salinas fixas in capite mortuo residuas partes, ut eruditissime incomparabilis VVedelius C: 1x.a. l.p.33. demonstravit; nihilominus in tenebricosa aura omnem vim soporiferam collocamus. Et ab hac sententia nostra non alienus est Summus vir modo à nobis laudatus, uti patet ex adducto loco; cui junge locum ex cap: xII. p. 43. ubi hic jenensis Æsculapius ita infit: Nobis, ut, que bereat sententia, explicemus, videtur opium constare sulphure facile resolubili &c. Dissensus forte est, (voluntatis nullus, huic enim Magno viro assurgimus) circa vocabula, an illud facile resolubile sulphur sit indigitandum, quod nobis non videtur; sed potius quod sit spiritus aliquis, hinc quoque à colore præprimis est dissolubilis. Et hoc nostrum assertum quoque statuminamus hujus Clarissimi viri verbis ex eodem capite depromptis p. 44. Notum est ex chymicis, inquit,

inquit, quodlibet mixtum proprium sibi deposcere menstruum, præcipuè verò præ omnibus sulphurea. Sulphur commune nunquam solvitur aqueis, nunquam obsecundat & vincitur acidis, nec ipsi cedit aquæ forti, aliisq; stygiis, licet salinis fixis intimius conmixtum sit particulis, nullum oleum cum acido, velaqueo per se combinatur, nullum sulphureum, neque spirituosis sulphurea æque parent. Ast opium, ut suo loco latius docebitur, omnia æque amat menstrua. Confer quæ Celeberrimus Vir habet p. 43. præcedenti: oportet itaque id, in quo soporifera opii facultas radicatur, à sulphure longissime sit distinctum; & licet solvatur opium in omni Menstruo, nihilominus vis ejus indomata manet. Malumus itaque opii vim soporiferam collocare in quodam spiritu tenebricoso; quales autem particula sint lucis & tenebrarum nondum satis determinatum est à mortalium quoquam; quam quod lucis particula statuantur summe mobiles, penetrantissima & primi Elementi: tenebrarum non aque veloces, aut penetrantes, quare somnus ab opio Causatus non dependet à copula sulphuris narcotici cum nostro sulphure vitali, utidem Celeberrimus Vir d. 1. p. 44. afferit, sed ab obsuscatione lucis primigenia in nata Microcosmica, (ignosce Virorum Celeberrime nos hic dissentire, & utifiat salvo jure amicitiæ rogamus, (nam dum opium solvitur, ibi spiritus ille halituosus tenebricosus lucem Microcosmicam primigeniam obnubilat, obscurat, hinc somnus ab opio. Idcirco opium etiam alia corrigentia desiderat, quam hactenus autores usurparunt. Circumferuntur sat multa laudana opiata: verum nos nullo utimur, quoniam nobis omnes illæ compositiones, (unica illa excepta quam Cimbriæ nostræ Hermes & Æsculapius. D. D. Joel Langelott ReverenReverendissimi Et Serenissimi principis, Domini Domini Christiani Alberti Heredis Nosvagiæ, Postulati Coadjutoris Episcopatus Lubecensis, Ducis Slesvici, Hostatiæ, Stormariæ & Dithmarsiæ, Comitis in Oldenburg & Delmenhorst, Domini Nostri Clementiss: Archiater meritissimus consultiss: selicissimus: Experientissimus Fautor & Amicus noster singularis, & ultra solduriorum leges sidelis, cui absenti hæc in Memoriam Revocamus, Nostriesto Memor magne patrone inbonum! communicavit) suspectæsunt: in praxinostra utimur opio præparato, valeant ista communia laudana; satis prolixè hoc de opio nunc asseruimus, & multa plura adducere liceret, sed contrahimus velum: Hicque esto secundus gradus ad cognitionem philosophicam plantarum comparandam. Quare ad alia adminicula nunc transimus.

§. 34. (3) Plantarum cognitionem philosophicam comparamus ex Diligentissimo Scrutinio signatura plantarum. Per signaturam plantarum non intelligimus istam Crollianam, sed alibi quærenda est plantarum signatura: ridiculum quippe est si quis ex colore slavo argumentetur, flavum est, ergo bilem purgat; cessat etenim nunc ista conjectura de Elective purgantibus, postquam illi quatuor humores in Utopiam sint relegati; sed omnia commodius ad sanguinem referuntur, & reliqui alii humores tres nihil aliud sunt quam cruoris Recrementa, quæ ab eo sequestrantur beneficio fermenti sequestrativi (duplex enim fermentum in corporum naturalium in Oeconomia agnoscimus, Assimilativum, & Sequestrativum, de utroque alias dicemus) sed de iis non est hic agendi eccafio, vide Dissertationem de Animalium familia. planta-

platarum fignatures querendas effe statuimus in particularum continuitate vel contiguitate, 2 in pororum constitutione: utrumque magnam lucem accendit nostræ arti Asclepiadeæ; Peripateticorum Scholæ omnia metiuntur qualitatum & formarum doctrina, & ubi hærent, statim ad occultarum qualitatum asylum consugiunt; & miramur hos philosophos omnia naturæ phænomena ad formarum qualitatumque regimen revocare, cum tamen ipsi hactenus suam ignorantiam circa qualitatum&formarum naturam fateantur, §. 30. p. 55. quare non potius ad particularum litum, motum, & figuram, earundemque magnitudinem respiciunt, earumque particularum poros? Pororum doctrinam & subtilem admodum & utilissimam Philosophorum Phænix Renatus Des - Cartes, Henricus Regius, Erasmus Bartholinus, Wedelius in Scholas reduxerunt, inque lucem protraxerunt: Neque hæc philosophia corpuscularis adeo nova est, aut propediem nata; ita enim & veteres ex Empedoclis Doctrina effluvia rerum necessario poros requirere scripserunt: in quos & per quos effluvia huiusmodi emanant: ex effluviis autem quadam poris quibusdam congruere, quadam minora vel majora esse: consule Platonem in Memone cui suffragatur Plinius 1. 22. Hist: Natural: c: 24: Est & ratio subtilitatis inmensa, inquiens, à Platone descendens: corpusculis rerum lævibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Et Plutarchus 1: 1. sympos. eleganter pororum operationes explicat; dum ita infit. Quorundam florum odoribus sursum dissipatis ad Cerebrum, fit, ut pori instrumentorum sentiendi, expurgentur, & humores incidantur sensim absque vehementi ictu K 3

ti ictu aut agitatione discussi: simulque Cerebrum natura frigidum refocilletur. Confer elegantissimam Diatribam Excellentissimi D. D. Wedelii de Sale Volatili c. vii, De Poris Salium Volatilium.

§. 35. Per pororum Doctrinam optime (1) explicamus admiranda & stupenda illa Idiosyncrasia exempla. Ad illustrandam Doctrinam philosophiæ corpuscularis unum atque alterum hic adduxisse operæ pretium est: Acta Philo-Sophica Anglicana sequentia commemorant: p: 445. 446. Quidam vocatus Morley Edmundiburgensis cum laboraret malo Asthmatico, consilium acceperat à quibusdam comedendi boni Anglicani Mellis cochleare unum, quo facto ager undiquaque tumescebat, quasi devorasset perniciosissimum venenum. Dominus Goodich extemplo advocatus, ut vitam ei servaret, præscripsit commune sudorisicum, quod convenienti tempore eum pristina conditioni restuit: quamvis Galenici & Peripatetici hic omnes nervos suæ artis intendant, tamen ex suis principiis minime explicabunt: si vero pororum doctrinam vel Philosophiam Corpuscularem consulimus, statim illa tanquam Delphicum oraculum responsum promit; videlicet particulæ Scabræ, angulosæ sese insinuarunt in Mellis poros ac eos magis magisque extenderunt, in minimas particulas resolverunt, non aliter uti ignis resolvit granum Castorei, ut illud suo vapore totum cubile impleat: vel quemadmodum faces à candelis emuncta adhuc ignita fumant, & suo fumo vaporoso abortum causari queunt & pectus coarctant, & cum Mel sit compositum ex particulis diversarum plantarum congestis, que particula sunt facile flexiles, &c. tum quoque ad fermentationem prone, hinc ille particule sunt porose & ob ingressum particularum quarum pori eum particularum Mellis pororum figuranon

ra non datur aliqua convenientia: hincille à se invicem disgregantur, seseque expandunt per universam corporis oeconomiam, & hanc expansionem rursum contraxit datum sudoriferum, quod credimus constitisse pracipitantihus. Aliud exemplum adducimus ex iisdem Actis: Famina Raymund de Stow-Market, quandocunque tonitru percipit, &si è longinquo, corporis morbo afficitur, debilitatur, Stomachi infirmitate laborat, pronaque est ad vomitum. In ipso momenro (at the verii Conung over offit) incidit in perfectam choleram, & perseverat in vomitu & profluvio ventris quoad Tempestas durat, idque modo violentiore, quam soleat procurari Medicamentis in hunc finem præscribi solitis, & itase habuit fæmina à pueritia: Reddant Galenici hujus Idiosyncrasia ad Tonitru rationem, aqua ipsis profecto hæret, & coguntur ad Asylum occultarum qualitatum confugere: Philosopia corpuscularis rursum negotium felicissimè expedit: videlicet, Famina hac habet poros optimè dispositos ad ingressum concedendum iis particulis sulphureis nitrosis Crudis, quibus circa in minens tonitru aer turget, & ha ingresse subvertunt Stomachum, alvum irritant, quippe ille particula sunt scabra, hamata, acuta, & angulosa, hinc alvum quoque turbant, nam ob figura pororum disparitatem oritur hic affectus. Et forte aliquis dicet, aliam hujus idiosyncrasiæ causam esse, videlicet partes nervosas resolvi, R quamvis lubentissimè concedamus nervorum Systema maximam alterationem pati in hominibus metu perculfis, ita ut frequentissime illis hominibus alvus laxetur, qui in tam repentinum pavorem incidunt, vel etiam urinam sæpius cogantur reddere, aceam vix retinere queant: nihilominus illa nervorum resolutio non fit ex nihilo, sed ex ali-

qua spirituosa aura primis minimis constante, que nervos velicat, pungit; & nuda nervorum resolutio, quamvis excrementa profluere faciat, quemadmodum mihi videre contigit in Apoplexiæ insultu tactis, quibus invitis excrementa profluxerunt, sed sæpius nil quicquam in debita consistentia mutata, tamen excrementa non semper tam fluida reddit, ut pote in cholera requiritur, hinc necesse est aliam quoque causam præter nervorum resolutionem adesse. Et quis quæso vellet hictam vehementem nervorum relolutionem accusare, notum quippe, ex Hippecrate nostro, quid nervorum resolutio portendat, & tum nervorum resolutio vel sideratio involuntariam excretionem præsupponit, tale quid in hac historia non legitur, nil ergo hoc argumentum concludit. Hæc est nostra conjectura de allatis Idiosyncrasia exemplis, quam aliorum judiciis lubentissime subjicimus.

S. 36. (2) Pororum Doctrina explicat modum operationis plantarum: hic audiamus nos informantem Celeberrimum Wedelium a. I. Quoad salia vero volatilia, inquit, si, quatenus è mixtis producta & separata considerantur, poros ea nacta sunt acutos, hinc linguam seriunt, & nares, hinc obtusis his spiculis cum oleo facillime nectuntur &c. Deinde subtiles, unde facillime penetrant, & in corpus assumpta celerrime laborantibus visceribus vitalibus serunt suppetias, & vel è stomacho nondum egressa in sanguineam massam vibrant essectus: suntque verba aurea & tanto oraculo Germania nostra digna (3) Ex pororum & particularum niotu, situ, sigura & magnitudine deducimus saporum differentias: Sapor quippe, (ut optime definit Celeberrimus Henricus Regius) est dispositio particula-

rum insensibilium rem sapidam constituentium que nervos gustatorios, lingua implantatos, certo modo & satis valide movere est apta. Hincque prælaudatus Philosophus salsum saporem rectè derivat: Nam quia sal. inquit, constat particulis oblongis & duris, acque ideo lingua fibrillas punctim ferientibus, idcirco ipsi salsus sapor competit. Aceto vero, quia sunt particula, prater aquosas, linguamscissim moventes, ideo acor ipsi tribuitur. Sic Absynthium credituramari saporis, quoniam ejus particula sunt intortæ, diversimode angulata, & non facile flexiles pauloque plus exustæ, & hæc planta quoque possidet quandam tincturam spiritus caliginosi, obinde largius assumpta somnum inducit. Sic Acerbus igitur sapor, quem in fructibus immaturis experimur, ut in agrestibus prunis, quæ linguam asperè perfricant ac veluti acubus, & spinis horrescentia, pungunt. & configunt, quoniam particulis constant acribus, & rigidis. Nam cum succus, quo oppletur, nondum probè percolatus sit, corpuscula continet arefacta, & parum flexilia; cujusmodi sunt ea, quæ salem componunt: unde mirum non est, si ubi linguam subierint, illam contrahant & exasperent. Acrem saporem in capis, Sinapi semine, pipere deprehendimus, quæ linguam pungunt, eamque divisionem in illa faciunt, quam ignis faceret si eidem organo applicaretur, Ratioest, quod Piper, ZinZiber &c. oblongis, tenuibus ac rigidis particulis constant, quibus corporibus, quæ componuntur, siccitatem & rigorem facile conciliant: Si verò aquis calidis committantur, coquendo mansvescunt, acrimoniamque deponunt; eo quod aqueus humor illa partim pervadens, salem volatilem, aliaque acria corpora exsolvat, & laxatis calore

calore meatibus secum deferat; partimparticulas anguillares aquæ sese in poros particularum vel spicularum inserunt, eos sua visciditate opplent oblinuque vel etiam salem volatilem eodem modo figunt&constringunt. Hinc ita aliquando macerari queunt, ut depositis sapidis potius acubus illis, particulis austeris, indulcia transeant & demum in sipida reddantur. Dulcem saporem in omni fere fructuum genere, ubi maturescunt, exploramus, quibus lingua quodammodo oblinitur, & ejus partes æquali tractu præterfluunt: quoniam continuo solis ardore blande coquente, accurata fit succi percolatio, resolvunturque particulæ antea implexæ. Quibus lævigatis, & notabiliter imminutis, necessum est, ut cito linguam permeent ea quadam titillatione afficiant. Is sapor maxime pueris, & puellis est accommodus, iis etiam qui delicatiori fibrarum plexu pollent: minus autem iis gratus, quibus fibrarum plexus est crassior, qui passim dulcedinem insulsam sentiunt, nihilque eam morantur, nisi quandam acrimoniam ad mixtam habeat: Eorum verò placitis subscribere non possumus, qui saporem dulcem cum insipido pro uno & eodem habent, differunt enim in eo, quod sapor dulcis quodammodo nervos gustatorios titillet, sapor verò insipidus & quid ingrati simul habetadmixtum, &c. Et sic philosophamur cum illustri viro Antonio Le Grand paucis immutatis, qui & videri potest. a. l. Artic: x1. v. p. 433. 434. Cuilibet autori, ex quo quædam in hoc nostrum opusculum transtulimus, sua reddimus cum præsamine honoris: quodsi alii hoc ea side facerent, plagium in mundi parte Utopia exularet & neque adeo alienis plumis ornati in publicum progrederentur, quotuplicis autem generis plagium

75

plagium committatur diximus in nostro Scrutinio Nigredinis Ethiopum (S. XII.) Et si forte de suis aliquid adjiciant, tunc id faciunt tam jejune, ut nihil supra, sicque sæpius purpuræ Regiæ asluunt pannum menstruatum, pulcherri. mos ingenii fatus purpura splendore amictos, (diximus alias) suis squalidis involvunt vestibus: Sed mirabitur L. B. quare toties plagium litterarium repetamus, cum tamen antea (§. 8. p. 13. 14.) de famoso plagio dictum sit: 12 Plagium in autoribus notare debemus, quoniam nonnulli adeo alienis plumis ornati superbiunt, & quoniam illud nobis adeo displicet, hic non solum & ante, sed & post, data oecasione, de plagio querimoniam repetemus. Nos nulli mortalium quicquam debemus; Deo fapientiæ fonti, propriæ industriæ, & mortuis præceptoribus omnia accepta referimus, Deo dicimus grates pro suis dotibus nobis concessis & ulterius rogamus nobis suum Spiritum Sanctum largiri velir, & improbo labore pergimus in nostro labore, mortuis præceptoribus sua cum Præsamine honoris reddimus; aliquid & nobis vindicamus: das vile leicht die Herren Zoili alfie die Nase rümpffen/ id non curamus, nos animum nostrum contra horum Momorum rabiem munivimus: constat enim nobis ex multiplici experientia præterita, præsenti, quæ contra nos Machinentur hæc livoris mancipia, verum â nobis nihili æstimantur, sed cum quolibet amicitiam malumus, quam immicitias, quamvis oderint sine causa! Ex eodem fonte vel particularum & pororum diversitate Tactus (4) diversitatem derivamus: ubi enim particulæ insensibiles, loquimur rnrsum cum Henrico Regio, alicujus corporis variè celeriusque quam nostri corporis particulæ moventur

tur, sentitur earum calor, ubitardius frigus; ubi corpora stabilia liquore sensibili percipiuntur perfusa, sentitur humiditas: ubi illa, insenbili liquore sentiuntur prædita, percipitur siccitas, ubi corpora vehementius deorsumtendunt, sentitur gravitas, ubi tardius & imbecillius, levitas, ubi corporum partes resistunt tactui, sentitus durities; ubi cedunt tactui, mollities, ubi particulæ corporis æquali superficie cutim movent, sentitur lævitas; ubi inæquali asperitas. Ubi partes nostri corporis tam vehementer moventur (malumus ubi pori nostri corporis ob ingressum paricularum citissimè motarum distenduntur) hine quoque dolor & quoniam partes nostri corporis eatenus sentiunt, quatenus per eas dispersa sunt nervorum subtilissima filamenta, quoniam autem nervorum pori arctissime coiverunt, hinc particulæ penetraturæ ad suum ingressum majorem motum requirunt, hinc & nervosæ partes dolorem concipiunt, & quoniam carnis pori magis patent; hinc particulæ sine violentiori motu intrant, sicque etiam minus afficiunt. Vide Dis: de Animalium familia) ut lædantur, sentitur dolor; ubi vehementius citra læsionem moventur, percipitur titillatio, sive voluptas tactilis; (quam nos potius derivamus à par. ticulis unguinosis parvo acore præditis, sed tamen rotundis, ut si afficiant nervos, simul tamen inungant unguine particulis rotundis constante.) Sieque omnem tactilitatem ex pororum figura & particularum motu derivamus; quid hic communiter alii Philosophi statuant, notum.

§. 37. (5) Et hinc odorum differentia, cumque illa effluvia pro varietate suarum particularum poros nervi odoratorii moveant, ita in illo particularum motu & po-

rorum

rorum capacitate ad hunc motum intromittendum odorum discrimina oriuntur. Iste verò actus odorationis ita se habet: dum renuissimæ corporum particulæ disiunche, & in aere volitantes, non quidem quælibet, sed quæ satis subtiles, simulac satis vividæ funt, ut in nares attractæ, tenuissimas sensorii fibras pulsent, titillent, vellicent, & variis aliis modis illas afficient. Hoc præter ea notandum, odorum diversitatem, ut plurimum ab eo principio provenire, à quo sit saporum variatio, h. e. ab ea diversitate, quæ in Magnitudine, & Figura partium, quæ ex odoris corporibus ex halantur, reperitur. Quo d facile quis sibi persuadebit, si animadvertat quandam inter sapida & odorata intercedere analogiam, & ea quæ in sapore consentiunt, etiam odore convenire. Hinc acria omnia pungentem odorem habent & amaro odore constant, ad amaritudinem accedente: adjunxi ut plurimum, quia aliquando contingit, ut odoratum cum sapido non conveniat, ut in Rosis & Myrrha patet, quæ quum sapore amaro & imbuantur, odorem nihilominus suavem & organo gratissimum obtinent. Quid si ita plantas examinemus juxta philosophiæ corpuscularis amussim, & non qualitatum labyrinthum, S. 30. p. 58. S. 34. p. 69. nullus tam blendus & stupidus, ut non inducatur in cognitionem stirpium Philosophicam: Hicque esto tertius gradus in ædem philosophiæ Botanicæ exstructam: deducemus nunc ex eodem fonte philosophiæ corpuscularis colores.

§ 38 (6) Ex eo principio quoque ludentes colorum imagines in plantis & floribus accersimus; de coloribus paucissimis nunc negotium expediemus: Albus color primo in radicibus exinde oritur, quoniam multum materia

L3

sperma-

spermaticæ continent, quæ cum å circumambientis telluris particulis rigidis obsideatur, & aliquatenus prematur, impediatur ob attractionem successivam ne in auras effluat, & blando orgasmo animetur, ita in spumam coagulatur, quippe cum in motum est conjecta, non tamen in motu tam festinanti pergat, hinccirculatur, in se particulas à se contiguans, quæ ita contiguæ lucem undique remittunt, & alborem creant. Ob eandem causam Nix, Spuma, candidæ apparent, quia totæ ex glolulis, sivè sphærulis componuntur, quarum pori ita sunt comparati, ut lucis radios reverberent. Nam objectum candidius redditur, quo minoribus bullis constat, quoniam cum singulæ bullæ secundum omnes suas particulas, lumen reflectant, quo plures intra assignatum spatium occurrent, plures quoque radii remittentur, quia albus color ille est, qui ad luminis rationem magis accedit. Hinc liquor, quantumvis nigerrimi coloris vel etiam rubri, candidus efficitur, si in spumam convertatur: ac proinde mirum non est, si radix terra cooperta candescat, cum tenaci humore constet, qui terræ tepore facile ducitur, & in exiguos orbes tornatur. Ob eandem rationem lilium albescit, multumque candoris præfert; quia ejus superficies, in ampullas turgescit, multasque facieculas luminis radiis recipiendis obvertit. Nam in lilio succus probè percolatur, & substantia ejus benè cocta, in sphærulas concrescit. Albescit igitur lilium, quoniam tenuis illa pellicula, qua ejus substantia tegitur, ex globulis constat, quos vilu, microscopio adjuto, facile quispercipiet. Ex his principiis jucundum Naturæ phænomenon Botanicum solvemus: quod communicat Celeberrimus Jacobus Breynius Tom:

Tom: 4. & 5. Ephemerid: Curiof: Arborum Germanicarum rarissima, inquit, junior quædam pedalis magnitudinis arbuscula fuit, foliis sex vel Septem quercui vulgari similibus, sed omnino niveis, asspectu jucundissimis, mirificissimisque ornata, ante annos sex in Cassubiæ montibus enata, indeque effossa, horto meo illata &c. Causam diversi hujusmodi in foliis coloris Botanicus Celeberrimus D. D. Morisonin præludio suo Botanico calci tribuit, radici suppositæ, vel pari mixturæ calcis cum terra ruderola, à qua attracto per radicem succo, folia veluti morbum contrahant, qui pangendo in perennibus duret, satione evanescat, Ad me, quod attinet, inquit, huic inventioni non repugno. Verum quod etiam ex semine sine additamento calcis versicoloribus foliis quædam educantur plantæ, experientia novi. In primis Datura Turcarum, quæ casu in horto meo viridibus flavis, & albicantibus variegatis foliis apparuit: ex cujus semine non iterum plantæ tantum cum ejusmodi foliis discoloribus; sed cum quibusdam fructibus etiam viridi flavoque colore striatis, provenerunt: Neque quercum nostram ex Calce; sed ex glande, ex qua enata, virtute producendi aliquid prædita; sed vera productrice viriditate destituta, candorem suum traxisse autumo, qua deficiente viredo absolvi haud potuit. Et plantæ hanc ob causam versico. loribus aut niveis foliis præditæ, ex semine iterum produci discoloribus possunt. Quamquam ex eodem etiam lemine, si vigorem naturalem plene iterum recipiat (quod facile fieri potest) plane viridibus nasci possint. Hactenus illud Flora Decus Breynius: Hujus Albedinis causam in foliis quercus magis derivamus ex particularum succi contigiutate

tiquitate pororum, qua in multas spharulas fuerunt resoluta lucem undiquaque remiserunt, & quoniam sic lux ex poris in poros translata & vibrata, hi pori illi luce pleni albedinem præ se ferunt, & quanto magis pori sunt recti sine curvis ductibus, eo etiam res magis albescit, quippe cum & ipsa lux sentiatur candida; quando verò pori sunt Labyrinthei, confractuosi, tum hic vel iste pori angulus, vel hæc & ista particulæ protuberantia facieculam aliquam inducit quadam umbra stipatam, hinc vel albedo quadam cærulea tinctura inficitur; & ita nata est albedo in foliis quercus Breyniana. Viridis color plantis familiarissimus & maxime communis est, hinc oritur cum videlicet particularum pori non adeo sint recti sed sic dispositi ut lux poros permeans modo illic in gibbum particule incidat, modo in porum profundum, modo in profundiorem, modo in profundissimum, & ubi illi pori habent in ventre suo alios poros abliquos modo ascendentes, modo descendentes, modo ex abrupto decurtates, hinc in quibusdam poris propter prominentiam alicujus gibbi major est caligo, in aliis poris magna interstitia relinquuntur, que que magnam varietatem reflexioni luminis afferunt, hinc ille radius, qui & tam duplici positionis figura vel pororum latiore, vel angustiore intermediante prominentia facieculam tenebrosam inducente fracta tamen ab alio radio patentioris pori, hine & luce magis evibrata, resultat viridis. Et tantum nunc de colore albo & viridi plantarum in compendio dictum sufficiat, plura alias: sic & commode explicari potest; quomodo in variis sloribus tam diversi colores, ut in Tulippis, simul ludant, potest hic L. B. consulere Nobiliss. philosophum Anton. Le Grand. d. l. l. S. 8. Articul. 13. p, 1431. reliquos colores nunc etiam expediemus: Nobilissi-

bilissimum experimentum adferemus ad pororum do-Arinam ulterius confirmandam & illustrandam ex Wobiliff. Academia Natura Curiosorum Zephiro, quodex Insignissimi Willist Diatriba de Fermentatione ex scripsit: Et id ita se habet. Infusio Gallarum limpida, solutioni vitrioli permixta, fit atramentum; huic si spiritum vitrioli, aquam stygiam adjiciamus, liquor nigricans instar aqua fontanasit denuo pelliscidus; hunc oleum tartari in atramentum reducit. Quodque magis mirum est; si in charta cum vitrioli infusione limpida scribamus, & literas quascunque exaraverimus: quod ita scribitur, breve evanescit, nec characteris vestigium aliqued relinquitur; verum tamen, si infusio Gallarum charta illinatur, protinus litera velut atramento scripta legenti prostant: quas tamen penna spiritu vitrioli intincta, uno illitu prorsus delet: atque statim alio liquore tartari imbuta, denuo reddet: Q. viii. Disquisit: physic: Medic: de Ferment: p. 239. Hoc est ex autopsia & fide experientiæ philosophari, illi, qui sic philo sophantur, quasi ex tripode mera oracula fundunt; Optime Casparus Hoffmannus olim Altorphinæ Decus Academiæ l. de liene c. 1. Omnes enim pro bonis viris habeo, qui scripserint, quod viderint. Hanc doctrinam de coloribus etiam multum illustrant, quemadmodum hæchabet Willistus ille Britannorum Medicorum nulli secundus, cujus insignissimi viri (præmaturum verò obitum dolemus, non enim sine maxima artis Medicæ jactura occubuit hie Nestoris avo dignus Medicorum Anglorum Apollo) labores nunquam sine honoris præsamine citamus, verum plagium abesse volumus (confer J. 8. p. 13. 14. c. 3) Rerum enim omnium sapientissimus Dispensator cuilibet suas dotes, quibus uti possit, concessit, quare nemo de-M bet

bet feriari, & in aliorum laboribus consenescere: autores non ideo sunt usurpandi, ut instar psittacorum verba eorum repetamus, sed sunt saltem commilitones, vel Nautæ in communi Oceano ad Expeditionem colchicam nobiscum navigantes, de cujus aureo vellere obtinendo pugnamus & laboramus. Multimulto majora præstitissent, nisi Napello Servitutis autorum intoxicati fuissent. Nobis Symbolum est in hac expeditione Deo Duce, nulli cedimus!) Rubrum verò appellatur, quod materiam subtilem, seu luminis radios repellendo, efficit ut ejus particulæ, validè circa centrum moveantur, eadem ratione, qua pila se circumagit, dum terram tangendo movetur, aut obliquo reticulo vibratur. Flavi, purpurei, & virides colores ab hac particularum circa centrum diversa rotatione oriuntur hoc pacto; Flavus color arborum foliis & fruetibus, dum maturescunt, peculiaris est, quia amisso humore, qui ipsis virorem conciliabat, non nisi succum continent probè percolatum. Quo fit ut eorum superficies in majores orbes, seu sphærulas assurgat, quæ magna interstitia interse relinquentes, magnam varietatem luminis reflexioni adferunt. Quippe si corpora flava microscopio adspicias, tota aspera & scrabra illa deprehendes veluti innumeros monticulos habentia; sed ita dispositos, ut licet eorum cacumina versus locum aliquem determinatum, in quo est oculus, aliquid luminis reflectere possint, non autem reliqua sua superficie. Flapus color inter candidum & rubrum positus est; quod atis clare ex liquorum mixtione ostendi potest. Quippe si iquorem album rubro, vel è contra rubrum albo infundasflavus color ex surget de colore nigro; consule nostrum ScrutiniScrutinium de colore Æthiopum. §. xviii. A deo ut particulæ materiæ subtilis slavi coloris remissius rotentur, quam rubri, viridis tardius quam slavi: purpureus autem, tantum mixtio cæruleiest, cum rutilo colore, qui splendorem suum illi impertit. Sic Auton le Grand Vir Eximius

part. 8. Artic. 17. S. 8. Nunc.

S. 39. Ad quartum adminiculum, quod nos in cognitionem plantarum philosophicam introducit: hocque ponimus in observatione plantarum in se invicem transmutationis, plantæ in plantas transmutantur. Sic triticum degenerat in lolium, & Zeam, Zeain triticum, hordeum in Ægilopem, rapum in raphanum, silymbrum in Mentham, ocimum in serpillum, vitis alba in nigram, nigra in albam, imperatoria in angelicam; cinamomum in laurum; si extra proprium locum plantetur, piper in hederam in Italia. Sylv: Rattray aditu novo Ad sympath. & Antipath, p. 41. Ebulus in sambucum, ilex in quercum, adianthum in Scolopendrium; l.c. p. 29. Lens in durum & rotundum Aracum, & securinum & aparinen, ut observavit Galeni pater, referente Galeno de Aliment: facult: Class: 2. p. 3. Quam in oservando diligentiam, si hodie aliqui impenderent, dignissimam laudem mererentur: Hoc enim modo rusticis deridendos sese non tam crebro propinarent. Et magis experientia hæc conferret, ad rerum naturalium cognitionem acquirendam, ac vanæ illæ ac alga viliores speculationes, censente Kergero Celeberrimo Medico de Fermentatione Sect. 1. c. 3. p. 5. 8. ex Sennerto Hypomnemat. s. c. 2.

§. 40. (5) Ad cognitionem plantarum philosophicam aditum reddit facilem diligens Experimentorum ab

M 2 aliis

aliis traditorum Scrutinium, & in aliorum observata in. quisitio: qua in re facem præfert Fransiscus Redus Senatus Naturæ Mystarum in Hetruria Dictator Summus: 2. g. Johannes Lopetz Pigneiro Lusitanus, in loco Campomajor in Alenteco vulgo dicto natus, dum in provincia Zanguebar, ejusque regionibus Mongalo & Angos morabatur, quas flumen Cuama alluit, in ripa illius flumiois radicem invenit, postea ab inventoris nomine Raiz de juan Lopez pineiro dictam; Mihirelatum est, esse radicem arbulculæ, quæ folia producit, colore & figuræ folio mali cydoneæ simillima, sed paulo majora; sloribus albis, in quorum medio aliquot fila, non nihil rubentia, prominent, haud secus atque in croco: ex flore gemmula nascitur, ciceris magnitudine, quæ ubi calore maturuit, tandem siccatur, & rumpitur, emissis multis minutis-Gmis seminibus: radix coloris citrini, & gustu per quam amara est, aqua super lapide tritam, & unius dimidiæ drachmæ pondere assumptam, nec non morsibus vel pun-Auris animalium venenosorum applicatam, infallibiliter à veneno liberari volunt. Præterea credunt, eandem vino tritam, & in prædicta quantitate, accedente febri tertiana vel quartana epotam, omnem febrium ignem exstinguere, & prohibere, ne unquam accendatur. Etiam hoc dicunt, eandem applicatam omne genus vulnerum viginti quatuor horarum spatio consolidare, ipsumque simplicem & minutissimum ejus pulverem, inveteratis vulneribus impositum, eadem magnafelicitate sanare. Eandem virtutem, atque adeo multo magis efficacem, alteri cuidam radici Della manique dictæ tribuunt, quæ in Africa & regione Cheteri, Maniquem inter & Sofalam colligitur-Radix

Radix est flava, & subamara, fruticis cujusdam, qui nec flores nec fructus producie, sed longis angustis, & tenuibus foliis radices mittit, & hedera in morem per arbores & muros sursum repit: nec radices modo, sed ipsi etiam in usu funt ramusculi. Agnosco adversam meam sortem: etenim hæ duæ samosæradices, post tot & toties repetita experimenta, mihi nunquam exhibuerunt, vel minimum effectum, hujus suæ, vixque adeo celebratæ pro. prietatis. Sic omnia ad Experientiæ propriæ trutinam sunt revocanda, & non starim assensum nostrum omni relationi tribuemus, eum tamdiu suspendere decet, donce veritas experimentorum conclusione asserta sit. Et minime mox apud nos inveniet locum illud ignavorum hominum: Quia Aristoteles est, vel mentienti sides habenda est. Optandum esset omnes philosophi Fransisci Redt Viri multiplici nomine Nobilissimi vestigiis insisterent, cuncha ad Experientiæ stateram appenderent. Sicque facilius in cognirionem plantarum philosophicam devenire possent, & aditus aperiretur.

g. 41 Multa Miranda de plantarum virtutibus narrantur passim apud Celeberrimos Autores; Quomodo
etiam vegetabilia pariter in vasis testaceis asservata, quibus zdium senestra ornari solent. v. gr. Rosmarinus, caryophyllus nisi mox à Morte Domestici loco moveantur,
marcescunt & percunt. Mandogneus in vita Marci Aurelii
l. 3. c. 10. in literis ad Antigonum exaratis mentionem sacit cujusdam amorisica in cypro nascentis ad amorem
conciliandum sic ab Aurelio probata, ut, qui succo hujus
herba tangeretur, protinus perdite suum amaret tactosem: si autem frige sacto eodem succo idem ipse tange-

M 3

retur, amorin odium commutaretur, citante Laurenbergio Horticult: 1. 2. c. 5. Cortex sambuci medius, qui viridis est, sursum avulsus vomitum procurat; deorsum verò ista pars decorticata per inferiora purgat, annotante D. D. Beckero in Beschreibung deß Hollunders. c. 6. Idem de corticibus Frangula Joh: Hornung in Cifta Medica Epist. 241. Et Helmontius non de sambuco tantum, sed & Asaro prodit in de Magnetic: vulner: Curat: N. 30. Si quisquam, inquit, folia asari decerpendo sursum vellicaverit, purgabunt aliam i. e. tertiam personam tractionis nesciam, per vomitum tantum: sin verò deorsum carpendo, solam dejicient alvum. Confer: Celeberr: Joh: Christianum Frommanum hac nostra ætate Medicorum Primipilum in suo de Fascinat, Eruditiss: opere 1: 1. part: 11. sect: 111. c. 1v. §. 7. p. 343. 344. Hujus admirandæ operationis juxta diversitatem collectionis rationem reddere annitemur: Et hic rursum ad philosophiam corpuscularem confugimus; Particule, dum sursum avellitur ille medius corex, situm, motum, figuram & magitudinem accipiunt, apte natam ad sursum tendentiam nam cum succus sursum tendat per hunc corticem, hinc manent in isto motu primigenio particulæ, quo semel â prima nativitate imbutæ; hinc etiam illarum operatio propter motum semel impressum est sursum: Deorsum verò si detrahatur cortex, tunc particulæ motum primigenium impressum amittunt, & juxta motum violenter inditum, etiam deorsum præcipitant humores videlicet per avlum: Et hæc est genuina causa hujus diversi motus propter diversitatem detractionis causati; quam tamdiu defendimus & etiam mordicus, quamdiu contrarium non probatum est. De herba amorifica

risica nihil asserimus, quoniam de ea experimenta non ad Sunt, neque etiam abautore indicatur, qualisnam species plantarum sucrit, neque etiam Grammatice stirps nota, indicetur planta, probetur eventus vel essective experimentis, & causam ex corpuscularis philosophiæ Tripode reddere conabimur.

S. 42. N. Jacobus Cornutus in historia Canadensium plantarum c: 44. p. III. Geranii triftis vocati meminit, cujus effluvia noctu solum suavitate inenarrabili nares feriunt, interdiu nullo, ut nostræ hesperedes violæ noctis; in fluxum enim illucentis solis adeo Geranium hocasspernari dicit, ut integra die odorem neget, cum Lunæ accessu gratissimo odoreMuschato, quasi thure libet, qui odor intempestiva quoq; nocte ad auroram usque perseverat statimq; solis præsentia evanescit. Et Medicorum hujus nostri seculi princeps Thomas Bartholinus in A elis Haffniensibus mentionem facit alicujus plantæ nocte odoræ, de die verò inodoræ: hujus rei varii varias causas reddere conantur, præprimis Subtilissimus ille Natura Mysta & Danus Hermes Olaus Borrichius, qui & omnium proxime scopum metamque ferit; nos etiam in hujus rei causam scrutinium instituimus, mentemque ante triennium communicavimus, quæ cum forte ab Excellentissimo Thoma Bartholino in quarto volumine Actorum referentur, quoniam illustri huic viro semel placuit nos Achivis Danorum Medicorum principibus præter meritum nostrum adjungere, illo scrutinio hic supersedere placet: ut tamen hic aliquid promamus: planta illa de die inodora est, quoniam lucis particulæ primo ipsius plantæ succum alibilem digerere debent, hicque non spirat odorem, nisi debita digestio præcesserit, & par-

& particulæ calore sint concoctæ. (2) pori hujus plantæ funt nimis angusti, ut etiam per eos effluviis non detur sufficiens exitus, ut tam ubertim effluere queant ad fragrantiam aliquam causandam, noctu vero odora est (1) quoniam tune particulæ per lucis & coloris portiunculas habiles factæ sunt ad edendum aliquem odorem (2) pori plantæ circa noctem, cum figura sua exactis corpusculis tenebrarum respondeant, magis & tam debite ad sufficientem effluxum effluviorum patent, unde odor possit oriri, aut forte halitus hujus plantæ odoriferus poris lucis crassior est, hinc etiam suum affectum die non edit: & cum majus spatium sele diffundendi & dilatandi inveniat in poris tenebrarum, hinc etiam sub earum regimine magis vim suam exserit. Alii accusant ejus salis nimiam volatilitatem, quod lux vel calordiei adhuc ulterius volatiliset, ut etiam prænimia subtilitate percipi non possit; Nox vero incrassat pauloque magis figit, hinc odor circa noctem; Et hæc Ratio Magnorum virorum satis plausibilis, sed nobis non satisfacit, quippe dantur plantæ de die odoræ, quarum sal æque dissolubile & volatile est ac hujus plantæ, quæ circa tenebrarum Regimen omnem suum odorem decoxerunt; quem in ortu solis reassumunt. Et hæc ratio, quam nunc allaturi sumus, sorte etiam Curioso lectori satisfaciet, si dicatur plantam hanc esse lunaticam, hinc etiam circa Dominium lunæ suum odorem magis promit, quam ad solis præsentiam; potest hie statui, quicquid placuerit, nos nulli propter dissensum in hoc puncto litem movebimus.

§. 43. In Recensuadmirandarum doțium plantarum pergimus, & easdem per philosophiam corpuscularem expli-

care

care annitimur: circa eas enim vegetabilium dotes genuina methodo eruendas requiritur diligentissimum scrutinium, nil quicquam verò laude dignum præstare licet si qualitatum attendamus Asylum, nam qui hoc modo philosophari vult, ille idem facit, ac aliquis Nauta qui Amplissimum Oceanum ingreditur fine cognitione usus pixidis Nauticæ & necessariorum requisitorum ad tantam navigationem. Sed Relinquimus lubentissime his philosophis sua Bellaria, ac superbiant circa corticem dum modo nos nucleo frui sinant, & nos liberrime philosophantes ferant, nos hercle non invidemus iis siliquas, & nucum putamina (confer: §. 30. p. 58. & §.34. pag. 69. S. 37. p. 77.) nos tam sæpe qualitatum injicimus mentionem, ut tandem evellamus ex L.B. animo hos terminos. Quare non male Hobbes c. 2. logicæ: p. 16. Postremo fateor inquit, nec pradicamentorum usum in philosophia hactenus non magnum usum perspexisse. Cepit opinor Aristotelem libido quædam pro authoritate sua, cum rerum non posset, verborum tamen censum peragendi &c: Quæ verba Hobbesii cum moderamine aliquo recipimus, ut tamen maneat aliquis prædicamentorum usus, & possunt hic notari peccata in excessu & defectu, nobis arridet, Medio tutissimus ibis &c. Astadrem: Mirabilis sant etiam est Herba, ob singularem ossa em'olliendi vim, Ossifraga dicta, cujus mentionem facit D. D. Moelenbroccius Vir Magni nominis ac de Republica nostra Medica optime Meritus in suo Proemio Cochelariæ Curiosæ præmisso ex Medicorum Danorum Apolline D. D. Thoma Bartholino observat. 38. in Anno. 1. Ephemerid: Natur: Curios: p. 125. 126. Ferunt si boves ea vescantur, ipsos ad ambulandum ineptos fieri, ipsorumque

que offa adeo mollescere, ut baculo quali circum volvi queat Animal, non tamen moriatur, sed curari possit, si ipsi alterius animalis hujus herbæ usu perempti ossa ex hibeantur. V. B. Sachsii Scholior: in dictam observationem p. 126. & Simon Pauli Quadrip: Botanic: Class. 4. p. 5. 24. Jacob: Bontius 1: 5. Medic: indic: c. 33. meminit plantæ alterius semen ferentis instar hordei, sed nigrius & hirsutius in Machina & continentis quibusdam Indiæ locis crescentis, ossa adeo sirmantis & roborantis, ut si ejus succo solummodo dentes imbuantur, silicem in pollinem redigere possint. In quadam Chinæ provincia fructus producitur, quem Chinenses Peci appellant, hic ori cum cupri particula injectus, cuprum non solum ita emollit, ut dentibus facile frangi possit, sed & in optimam substantiam convertit, ut edi possit. V. Ephemerid: Erudit. Tom. 2. p. 367. plantæ ossifragæ vim antehac Mercurio, qui forte illic locorum invenitur ejusque habitui acceptam retulerunt viri Magni nominis & ingentis meriti, sed ni fallor posteà Experientia constitit, illic nullum dari ¥, quare aliunde causa derivanda est: nostra conjectura & hanc plantam offifragam habere Magnesiam attratendi halitus Mercuriales ex aere, & quamvis proprie in iis cavernis nullæ Mercurii venæ inveniantur, aer nihilominus, qui omnium rerum seminarium catholicum merito audit, habet in se innatum quendam Mercurium quem attrahit hæc planta, hinc vim offa emolliendi accipit: & ne hoc paradoxon videatur, quod dicimus aeri suum Mercarium inesse, audiamus hic Cimbria nostræ Medicorum Apollinem D. D. Joelem Langelottum discurrentem in sua perquam Erudita præfatione ad Experimenta Tilemanniana: Et fic

Et sic consido, inquit Magnus Vir, eos tandem Mercurii hujus aerei virtutes, mirabilemque in solvendo facultatem ad plenum perspecturos, adeoque experimento quoque nostro iu auro facto eo majorem fidem habituros, quo magis se à seculo Magnorum istorum Doctorum lectione confirmatos sentiunt, nullum aliud suave solvens præter istud in rerum natura dari: & paucis interjectis lineis: Quandoquidem Mercurius hic tantam cum corporibus sublunatibus præprimis verò cum metallis & mineralibus sympathiam habeat, utpote quibus primordia essendi, concrescendi inque densitatem coeundi dederit, nihil utique impedire quo minus rite vocatus attra-Ausve corpora adeo sibi cognata revisat, iisque uniri & quasi concorporarigestiat. Sic quoque nihil obstat, licet in terra nullus Mercurius, quin Mercurius aereus ab hac planta attractus eam facultatem mollificam huic plantæ imprimat: Hoc enim notandum venit in plantarum Scrutinio non semper respiciendum esse ad terra vel matricis indo. lem ex qua planta propullulat, sed primo aer examinandus est, hic enim in ventre suo portat omnium rerum sublunarium in triplici regno existentium prima minima i. e. primordialia semina, & quamlibet rem naturalem nectare vivifico imbuit conspergitque. Id prolixè astruere possemus, si huc omnia trahare instituti ratio permitteret; Remitto Nobilissimum Lectorem ad Artis Nostra Hermetica Atlantem D. D. Joelem Langelottum, ut videat quid in eadem Curiosissima non minus quam Doctissima præfatione De Vitriolo adaucto afferat; si quis huic Mercurio particulas acidas associare velit, ut & principiis Alkali & Acidi suus debitus constet honos, per nos licet; hoc tamen mordicus sovemus

mus placitum, istum Mercurium aeriinesse, instar fpiritus vel subtilissimæ auræ; sed posset aliquis regerere, quare ergo non omnes plantæ in eodem tractu fermento hoc Mercuriali spirituoso inficiuntur; Ry Omnes Res naturales sublunares crescunt vi Legis adrasteæ Magnesiæ, qua non aliud attrahunt quam quod ipsis homogeneum est pabulum, & quo cum intimam aliquam consanguinitatem habent, sicque in unum connubium conspirant; si aliud fermentum accedit, secus fit: è contra quod offa hac ossifraga herba perempti animalis exhibita curent istam flexibilem mollitiem, & hujus rei ratio inpromptu est; offar enim illa vel trita velusta dautur, integra enim dari non possunt, tum sal alkali, qui ossibus inest, rursum debitam duritiem ossibus mollibus conciliat; iste enim Spiritus Mercurialis mollificus partim per mortem animalis evanuit, partim, per tritum illum vel calcinationem ossium ulterius expulsus est, expulso eo sal alkali iterum pristinarum virium coagulandi indolem reassumit. Herba dentes adeo indurans gaudet primo ente salis alkalici, quod se in poros ossium inserit, ac eos magis coarctat hinc illa durities, cum enim antea particulæ in ossibus erant contiguæ, ab hac planta in contexturam magis continuam rediguntur; è contra planta Sinica peci dicta gaudet primis minimis Acidi Mercurialis & quoniam illa cum cupro ejusque spiritu Mercuriali quandam affinitatem habet, hinc illa prima minima acidi sese inserunt in poros cupri, & eos dilacerant, emolliuntque particulas duriores, inque massam masticabilem convertunt. Sicque aliquot problemata beneficio corpuscularis philosophiæ resolvimus, omnia vero magnorum virorum judicio subjicimus tenuitatis nostræ conscii

RUIN

ac probè recordantes istius in jure triti axiomatis comnium habere memoriam, & penitus in nullo peccare, divini-

tatis magis, quam mortalitatis est.

S. 44. Nec hic prætereunda est planta hæmogoga cujus Galen: 1. 4. de purgat: Medic: facult: c: 4. meminit, quod solo contactu primo sanguinem è venis per poros cliciat, deinde vitam profundat. Hanc quidem-Johannes Baptista Sylvaticus & Henric: Petraus I. 1. Diss: Harmonic: 12. q. s. p. 235. inter fabulosas antiquitatis particu. las referunt, sed Amat. Lusitan, l. 2. de Medic. principi hist. 11. 184. eam strenuè desendit ac ad rationes Sylvatics accurate respondet, atque Borellus Cent. 4. histor. & ob rariar. Medic. physic. 91. p. 347. refert De D. Laugerio Medico & Botanico incomparabili, quod hanc herbam reperisset circa Caterram, ibidemque narrat Simeonem Cortaudum eam offendisse, ejusque effectum cum stupore vidisse, cum enim ea femori ægri sanguinei admota esset, sanguinem undique rivulation manasse, & ad Magnetem, ut sisteretur, recurrendum fuisse, describitque eam, quod planta montana sit, ac reperiatur inter Pyrenæos montes, & ab illis usque ad alpes, ac folia habeat instar Salvia. Effectum Hujus herbæ hamagoga explicamus per vim Magneticam sympathicam, qua sanguinem allicit. Vide Nobiliff: D. D. Moelenbroccium Academ: Natur: Curios: Membrum splendidissimum ac de ea optime promeritum, dictum Pegasum. Et memoratu dignum est, quod Cl: Helmontius de persiearia scribit, ut si frigida saltem demergatur in aquam & super vulnus aut ulcus aliquantisper intepescat, mox canoso defodiatur loco, ubi putrere incipiat, etiam attrahere ex ægro, quicquid

quid noxium erit in tract. de Magnetic. vulne. curatione: hujus rei causam quoque optime explicamus per dictam vim Magneticam: verum quoniam vis Magneticæ hic & paulo post mentionem facimus, indicare operæ pretium est, nos per illam vim Magneticam non intelligere illud Magorum Asylum, cujus prætextu quaslibet dæ-moniacas operationes palliare & excusare solent, sed quatenus eam explicat philosophia Corpuscularis, quamque hodierna Medicorum Schola profitetur, & nos sectamur, cujus primus inventor Cartesius, & post eum glaciem fregerunt Henricus Regius, & Novissime illustris Vir Anton le Grand; Erasmus Bartholinus Magnum Bartholinianæ stirpis Decus: Wedelius jenensis Æsculapius &c. nisi enim ex hujus philosophiæ corpuscularis Tripode explicemus, idem est ac sidicamus est occulta qualitas, sicque ad idem absurdum & obscurum revertimur, vel cum cane ad vomitum ignorantiæ,

oder Golo: Ruthe) Quæ est bisidus coryli ramus: nihil dicimus prolixè, potest hic videri instar omnium Excellentissimus D. D. Johannes Christianus Frommann: Saxo-Coburgicus Esculapius incomparabilis insuo Doctissimo opere De Fascinatione l. 3. p. v. c. iv. p. 688. 689. 690. 691. 692. 693 694. 695. 696. 697. 698. &c. Et nos cum prælaudato Viro pro naturali essectu, rejectis & merito damnatis superstitiosis ritibus, habemus, & Magni istius Viri verba hic inserimus: Sententiarum in eadem re diversitas non ejusdem nullitatem, sed obscuritatem, autorumque in pervestiganda eadem sedulitatem arguit, quæ non Magiæ sulmine prosternenda, sed benevolentiæ aura suscitanda.

scitanda. Variant ingenia, variat labor ac industria: Quot capita, tot sensus; cum in libera Republica philosophi omnes degant, animi sensa, quivis libere aperit, eaque aliorum judicio limatiori submittere non detrectat: propterea tamen error unius & alterius non potest præjudicare reliquis, ne dum rei ipsi. Facilis est in Experimentis lapsus, idque, quod per accidens adest, incautus non modo ut agens per se veneratur & aliis venditat: & si id, quod fortuitum est, semel atque iterum obvenit, confirmatior evadit in errore animi sensus. Hinc varius fæpe circumstantiarum apparatus, isque sictus, quod itidem rei ipsi, eique, qui per crebriora & Certiora experimenta circumstantiarum apparatum maximam partem supervacaneum esse compertum tulit, nihil detrahere potest. Abusus ab usu distinguatur: Magica â naturalibus separentur, ut sua specie virga virgo decenti omnium requisitorum ornatu condecorata compareat. Nec si apud Magos sit virgulæ hujus usus, propterea viris Magiæ puris denegetur; nisi & aqua & igni iisdem, quia magis quoque communia sunt, interdicere velimus: nisi & multa Medicamenta, quæ vetularum nugacitas superstitionibus magicis conspurcavit, rejicere velimus. Hactenus Coburgicus Æsculapius, qui pro hujus virgulæ naturali causa d. 1. Apologeticum sermonem instituit. Nos hanc causam ex philosophiæ corpuseularis dictamine reddimus. Ille bifidus coryli ramus habet exhalantes particulas, quæ optimè consentiant cum pororum particularum Metallicarum effluentium figura, hinc etiam inter ea datur appetitus Magneticus, hicque propriè nihil Magicum inest huic virgæ, præter istos superstitiosos ritus Magorum, qui cum

sint errores & delicta artificum, non possunt ideireo Naturæ imputari, multò minus ejus admirandam vim infrin-

gere, vel Naturæ Majestati injuriam inferre

S. 46. Natura suo penicillo quoque miros lusus facit in vegetabilium familia: sic in Radicibus filicis & polypodii accuratam effigiem Aquila depingit; & quoniam infignia imperii Romani Aquilam repræsentant, nonnulli exinde conjiciunt tam late olim Romanum imperium patuisse, quod an verum sit dijudicent politici: nobis non fit verosimile: cum hæc radix quoque inveniatur in Suedia, hæc autem nunquam Romanum imperatorem agnovit teste Nobilis: Loccenio in Historia Suecica: ut & in aliis locis crescit qua ad imperii Romani sceptrum nunquam pertinueruut: & quousque Romanum imperium olim fuerit dilatatum videri potest ex aureo tactatu Magni Conringii de finibus Romani Imperii, sed de eo hic dicere non est nostri instituti Ratio, fiet alias. An vero usque sele amplificabit Romanum Imperium, non definiemus, hactenus enim ejus incrementum non fuit adeo Augustum, si imperium jus Restitutionis in integrum urgeret. 1. 3. c. de jur Reipublic: H. Pistor c. q. 37. N. 56. & initium fieret a ficta donatione Constatini Magni, quam ipsi pontificii saniores nunc rident, non adducemus quid Eneas Sylvius Papa Pius v. de ea scripserit, posset tam late successive extendi, quam late crescit radix filicis Aquile insignibus sigillata, sed ne extra oleas aut propositi cancellos. Præstat enim heic audire ex professo de R. I. Republ. discurrentes, nonnemo ex hoc Splendissimo virorum illustrium Collegio doctissima quadam meditatur, qua si lucem aspiciant, maximi erunt pretii, D. T. O. M. hujus Maximi

Maxime Eximii viri laboribus succurrat, quemq; etiam veneramur! interim tamen hoc monemus huic argumento plus roboris fortè inesse posset, quam illorum, quo ex linguarum dialectis populum hunc vel illum huic vel illi imperio subjectum esse vel fuisse autumant, quippe omnibus seculis passim terrarum diversalingua variorumque morum homines in unam tamen Rempublicam coierunt: Sic in Dioscuriadem Colchidis, Timophenes trecentas nationes, quæ dissimilibus linguis utebantur, descendisse prodidit: & postea a Romanis centum triginta interpretibus negotia ibi gesta, Vide Plini: 1. 6. c. s. diffireri verò nolumus Aquilam in istis radicibus depictam nobis videri aliquem characterem Naturæ hyeroglyphicum insignia Romani imperii denotantem, quid vero arcani subsit, aliis divinandum reliquimus qui gloriam quærunt in hoc studii genere, & si modo non fabulosa & superstititiosa adducant, laudamus illorum conatum: Admirationem etiam Merentur orchidum quædam species, apum, aranearum, muscarum, papilionum, avium, & hominum formas ita repræsentantes, ut nullum membrum in hisce insectis, avibus & hominibus sit, quod natura in ejusmodi plantis non exprimat, imo integram in floribus humani corporis structuram sub utriusque sexu architectata sit. A. V. Athanas. Kirch. l. 12. de Mundo subterraneo sect. 1. c. 9. 1. 348. & D. D. Martinus Bernhardi à Bernitz observ. quæ 41. est Tomo 2 Miscell. Curiol: p. 73. Ristius Poetarum Germanorum Virgilius in Merken unterredung p. 220. Refert : füreiliche wenig Iharen ward eine Blume im Korn zwischen Hamburg und Altenah gefunden / welche so natürlich ein Beibes Naupt mitt einer Sol= fteinischen Daugen oder Hullen abbildete / daß man sich gunt boch ften

hochsien daruber muste verwundern. Ast multa, ut ait Plinius 1. 2. c. 96. sunt in nature Maiestate penitus abdita, quis rationem dabit? quis verò si dari nequit (inquit Clariss. Frommannus d. 1. p. 243.) ad superstitiosas & Magas observationes ea referat &c! jaut pro sabulosis proclamet.

S. 47. Ultimo omnino non est de nihilo Astra, Astrorumque sedulò scrutari influentias, hæc enim omnino vim suam exferunt in hoc sublunarium systema, & ne nimis id prolixè asseramus, de astrorum viribus quid sentiendum sit, & quod certissimè influant; multo minus adducemus quomodo hic nonnulli vel in excessu nimium tribuendo astris, vel in defectu & iis debitas vires detrahendo peccent; foret id extra propositi Cancellos, intra quorum ambitum nos libenter Coarctamus, ne aliena inseramus, si id forte à nobis videatur factum, illud discursus ratio ita exigit; Fuit & apud veteres judæos sapientes hoc dogma receptissimum, Et plurimum Maxime Reverendus DN. D. Friedlibius in recensu dogmatum pharisaicorum hocquoque ponit. Astra non quidem cogere sensisse, sed tamen juvare homines, hinc nullam esse creaturam, qua suum sydus in colo non habeat. Quod idem illud vetus axioma Cabalisticum docet: Non esse herbam inferius, quæ non habeat stellam suam superius, quæ illi dicat. CRESCE: ROBUR AFFLA Homini: ALIMENTUM suppedita homini. Er ne nunc alia adducantur, Notum est, quomodo quidem flores sese ad solis cursum flectant, ita ut & hinc solisequi dici videantur: Exinde quomodo illa plantarum divisio, quod alia Solares, lunares, venerae, joviales, Mercuriales, Saturnina, Martiales, que omnes singularem habent affinitatem cum istis sideribus. Et hæc sidera variis virtutibus imprægnant

prægnant plantas, quodlibet sidus in cœlo cum sua planta in terris mirabilem habet sympathiam, stellarumque influxus planta velut per pyramidem suscipit. In cœlo Basis est, in planta conus. Ex hujus Sympathiæ Siderum cum plantis cognitione accurata iplæ signaturæ sunt depromendæ-Quare utique ad philosophiam Botanicam comparandam multum conferet diligentissimum scrutinium circa influentias aftrorum institutum; itaque scientia Astronomiæ non minimum requisitum est artis Medicæ; Hujusque necessitatem multi & docuerunt, loco omnium videri potest Celeb. Hoffmanni Medendi Methodus. Dantur morbi astrales, hinc indubium etiam dantur remedia astralia, quæ hisce morbis contrariantur, ea autem aliunde desumi non poslunt, quam ex rerum sublunarium triplici familia, ad idbeneficium homini præstandum plantarum regnum suas quoque dotes ab astris impressas confert. Sed forte dicet aliquis, quod si plantæ ita sideribus tribuendæ, tunc necessario quædam sunt, quæ non possint usurpari, E G. Saturnina, istæ procul dubio erunt venenatæ R Sua natura nulla planta datur venenata, Napellus & Aconitum annumerantur plantis venenatissimis, non autem sunt tales natura sua, sed nostra ignerantia. Ex Napello posse parari remedium præsentissimum contra Apoplexiam, & annumeratur antispasmodicis specificis. Mirum etiam eft, inquit insignissimus Hoffmannus 1. 1. M. M. cxix. p. 288. Mandragoram, Napellum, & uvam inversam, venenata cum sint, salutaria huic malo remedia esse. Sic & de Napello referunt, ejus flores à Polonis in acetariis absque ulla noxa assumi teste D. D. Ferdinand. Herdot: in suæ crocolog: appendice. Sic Aconitum omnium veneno-

venenorum ocysfimum est, hoc tamen Scorpionum ictibus Medetur; illius hæc natura est, ut hominem interimat (verba illa mutuamur Ex Nobiliff. Tilingio Nostræ Academ: curiosor: Collega Zephyrodicto meritist: Amico nostro honoratissimo in sua perdocta præfatione opio præmissa) nisi inveniat in homine, quod perimat, mirumque exitialia venena ambo cum fint, ambo in homine commori, ut homo sit superstes : Quemadmodum verò omnia flumina redeunt admare, ex quo oriuntur, quæ directe, aperte & immediate, quædam indirecte, occultè, mediatè: sic etiam plantæ propter hominem conditæ, quædam directe cedunt in hominis cibum; ut olera, la-Etuca, pyra, mala, quædam indirecte, ut venenatæ herbæ, quæ quamvis sint noxiæ respectu complexionis humanæ, sua natura tamen & respectu aliorum animalium tales non sunt, sed maxime proficuæ esse possunt. Hactenus ille Academia Rinteliensis Medicorum Apollo, & Nostræ Curiosorum Societatis incomparabile delitium. Diximus statim in principio hujus operis hominem esse Centrum universi, (§. 3. p. 3.) nunc in ejus commodum profluunt res creatæ vel via recta, vel obliquis ambagibus, quæ via recha sunt communia esculenta; & Medicamenta obliquis ambagibus, qualia sunt vulgo dicta Venena; & hæc ipsa satis prono alvo viaque recta in hominis usum influunt, sed Nostra ignorantia ipsis obices posuit, quos qui nunc removere sciunt, illis via recta in devotum obsequium vulgo dicta venena accedunt; Et id est, quod dicamus sua natura non dantur humana vita destructitiva, sed saltem ignorantia vel incuria nostra sunt talia: Frustra ergo veremur Saturninas plantas. Nos hoc fovemus placitum de venenis

venenis ea effe cortices, qui includunt Medicum nucleum, & quanto vehementius venenum videatur tanto meliorem nucleum medicum vel Alexipharmacum recondit: Titillent se scioli in Exoticis, Nos ex illorum rejectaneis venenis dictis Alexipharmaca paramus, Et in usum adhibere non veremur, si officinalia ad manus non sint sed offici. nalium usum præprimis tamdiu retinemus, donec illa experientiæ fide sint probata, quæ ex venenis parantur, in hominibus non temerè quid Experiendum, sed quæ omnium confessione probata sunt; neg; nos iis invidemus imaginariam corum cruditionem, & spirituum vim Elasticam dulcissimum illud figmentum; dum nobis nostra Circa utiliora occupata studia nontraducant: Et hoc circa astrorum instuentias studium multum confert ad philosophiam Botanicam comparandam; sicque putamus astrorum influentiarum scrutinium non neglectim habendum, si quis cognitionem philosophiæ Botanicæ sibi comparare gestiat: Narrabimus loco coronidis hujus distinctionis ex plinio de Heliotropio, ut ait Plinius, porracei coloris, sanguis neis venis distinguitur, extra aquam speculi modo solem accipit; si dejiciatur in vas, ut habet Marbodeus.

Sanguineum reddit mutato lumine solem

Ecclipsimque novam terris affundere cogit.

Denique eam ipsam aquam in nebulam & imbrem resolvit, &.

Asspergique for as subita scaturiginis imbrem.

Pulchra sunt, quæ plurimum Reverendus Dominus Ursinus in sua Theologia Symbolica Symbol: clxxiv p. 193. 194.

m. meditatur. Sum verò adhucalia media perveniendi ad philoso-

philosophiam Botanicam, quæ alias adducentur. Sed antequam hunc discursum claudamus, contra ea quæ de plantis venenatis diximus, aliquis poslet opponere Elleborum. Qua de planta traditur, constare partibus quibusdam humanæ naturæ inimicis, & maleficis, quibusdam amicis & beneficis, quæ morborum curatrix est, adjuvat ad mentem in pristinum restituendam, sicut aliis eandem infestat, ut mentis læsioni, quam ipse illorum partium malitia affert, prospicere nequeat, ergo verum est dari plantas verè venenatas, quamvis quid bonæ indolis possident. R Ex Johanne Baptista Sitono Medico Medio-lanensi Miscell. Medic: Curios: Tract: xxv. p. 126. Helloborus etiam, inquit, quivis sit ille unius est naturæ, iisdemque semper humanum corpus respicit, & alterat facultatibus: insipientes tamen, & sapientes facit homines non quidem absolute, sed dementià laborantes ad Sanitatem traducit, sanos verò ad insipientiam, cujus potissimam dicimus rationem, quia proprium illi, cum sit humores, & bilem atram præcipuè vacuare vehementer & dementibus exhibitus insignem atræbilis, quæ in illis est, & mentis alienationem facit, & foret, ille educit, & homines remota causa a morbo, & insipientia liberat, sanis autem propinatus, cum peccantes humores, bilemque atram non inveniat, quam cum juvamento educat, spiritus & humores bonos corporis manutentioni, & mentis tutelæ necessarios agitat, & cum nocumentum evacuat. Si quidem illis deficientibus, debilitatur corpus, & cerebrum principaliter, ita quod solitis cum ratione fungi officiis & animæ imperio ritè parere nequeat. Hactenus Sitonus. Hicque Vir Celeberrimus juxta Galenicorum Scholæ placita

placita erudite solvit hunc nodum, & quamvis ex corpusculari philosophia paulò aliter instantiam hanc solvere liceret, aquiescimus tamen in Sitoni responso. Tum præterea sciendum est, illud universaliter de Ellobero dici nequit, nam quod uni venenum est, hoc alteri Alexipharmacum. Aranea sunt venenum, tamen innoxiè nonnulli vescuntur. Maliebris Sexus placet communiter hominibus maribus, & præsertim virgiues delitiæ sunt, cuidam tamen militi, ut narrat sine præsamine honoris nunquam nominandus Celeberrimus D. D. Joel Langelott suerunt horrori, ita ut virginum præsentiam serre sine animi angore nequiverit. Quare nostro arbitratu nullum propriè distum venenum datur; sed omne ens bonum natura. Sic & inanis timor est de plantis Saturni Regimini subiestis, aut de Vulgò distis venenis, quæ sunt Alexipharmaca.

S. 48. Si philosophiam Botanicam quis sibi comparare velit, ille sequentes assertiones etiam minime disputabit: (1) plantas vivere vitam communem, & suo modo quoque sentire asseret : ita tamen ut distinguamus inter vitam animalem & vegetabilem, suo tamen sensu & animalia dici queunt: insunt plantis radices, inquit Campanella Cap. ix. Artic. II. quasi ora, caudex ut venter, rami ut brachia, frondes ut pili, cortex ut Corium, ac intus insunt fibræ nervique plurimi pleni spiritu, ac venæ plenæ succo, earum sanguine, ac dein interius os durum plenum medulla, qua nutritur; &c.ex qua nervorum filamenta per totum corpus planta disperguntur, non secus ut in animalibus aliquo venarum & arteriarum systemate gaudent: Sentiunt ac vegetant plantæ, (air Thobias Adami dicti Campanella Scholiastes) cum separent utile nutrimentum à dissimili, & Sugant

& sugant quod illas delectat : lætanturq; pluvià post æstum attolendo comas, & revirendo: habent amicitiam mutuam: marem & fæminam ipsarum quædam: patiuntur Apostemata & vermes sicut animalia &c: Earumque ana. lisis vergit in propullulaginem verminosam. Nulla verò vermium genesis, nisi in rebus sentientibus. Hocque assertum sequentes historiæ verificabunt (quæ revera nobis non sunt fabulæ). Nascitur in Judæa Radix Baharas a 10co appellata, quæ, reference Josepho de bello judaico, colore flammam imitatur, circa vesperam veluti jubar fulgurans, accedentem & evellere cupientem tamdiu refugit nec prius fugere definit, quam urina muliebri aut monstruo sanguine conspersa suerit: Sed cum forte illa juxta nonnullorum mentem judaicam nugacitatem redoleat; alia exempla afferemus, Alia in nostris regionibus circa loca humentia & irrigua crescens, Bauhino Balsamine species est, nonnullis persicaria siliquosa dicta, statim ac tangitur semen ejus ex siliquis maturis leniter tangentis manus & faciem ferit, ac obid herbaimpatiens & nolime tangere vocatur. Hocegosæpius, inquit, Celeberrimus Nostræ Academiæ Curiosorum Pegasus, prope Lipsiam non procul ab hortis olitoriis (Rohl : Garten) in quibus provenit, observavi, quando studio herbas legendi & hanc collegi. Convenit cum hac herba viva, cujus meminit Simon Pauli Class. Quadrip : Botanic : p:302. omnem effugiens tactum, quam etiam hic autor se contrahere vidit ad subsilientis bufonis attactum. Hæc si apprehensa sit, adeo marcida conspicitur, ut plane sicca æstimetur, si autem quis manum retrahat, illico nitorem recuperat, imo ut Baubinus 1: 10. pinac. fect. 2. p: 319. loquitur, to-

ties marcescit, aut revirescit, quoties comprehenditur, aut manus ab ea retrahitur. Jam citatus Simon Pauli ibidem & aliam memorat, quam Mimosam vocat, & ægrè ferentem se tangi quidem, sed non adeo celeriter nec contrahere neque iterum explicare folia attacta citra eorum interitum. Baubin c. L. p. 360. scribit, eam colore & sapore Glycyrrhizæ este & multis notis cum fæno græco sylvestri Tragi convenire. De Filice Indica idem Simon Pauli c. 1. narrat tangi quidem se sufferre, sed viduari postmodum foliis, quippe quæ ceu gangræna correpta inter moriantur. In Insula Cambabon Arbor & foliis Mori multum similibus, parte utraque binos pedes breves & acutos habens, qua ubi tanguntur diffugiunt. Bauhin: 1. 12. pinace sect; 6. p. 512. Theophrast: 1: 4. hist: 3. meminit cujusdam arboris circa Memphim nascentis, quæ non foliis vel ramis vel tota forma peculiare quid sit sortita, sed eventu, facies enim ejus spinosa folium filicibus non absimile: sed cum ramulos quispiam contigerit, folia veluti arescentia & languescentia contrahi, ajunt, deinde paulo post ad vitam redire. Nascitur in Peru planta, cujus folia, referente Francisco Lopez contracta siccantur. Borellus cent: 1. hist: & obs: rariar: Medico - physic: 100. p: 98. de planta sensitiva à se inventa ita scribit: Gloriari possum me primum motum percepisse in plantæ satis cognitæ flore, quam nominabo, ne mihi debitam gloriam alter sibi arripiat, quod sæpe mihi accidit &c & paulo post: Jacea Aromatica flores, dum in statu & vigore sunt, & dum flos quasi farinaceus in eis percipitur si minima herbula tangantur, pappos contrahunt, imo pars sinistra contrahetur contractu dextræ & econtra,

econtra: sed in hac actione in eodem flore non repetenda sedulitas & perspicuitas requiruntur. Idem ferè faciunt jaceæ & Cardui quidam pratenses, quare non dubito, quin multas tales plantæ reperiri posse si fieret curiosa illius rei inquisitio; imo sensum quendam obscurum omnibus plantis inesse, in una obscuriorem tamen quam in alia, pro certo assevero. Hæc Experientiss. D. D. Moellenbroccius ex Borello & aliis: in hujus afferti probationem hæc ex Fancisco Redo apponimus. Interim verum est, inquit p. 258. de Generat : insector, plantas aliorum animalium instar nutriri, crescere, semenque paritet suum & fructum producere; nec non anxiè solem, & apertum serenumque aerem quærere, & quo possunt meliore modo umbras noxias fugere (addimus, tum etiam inter se capitale odium, cum quibusdam vel inclinationem naturalem ad alia habere, E. g. vitis, brassica; olea & ficus &c) ac motu invisibili illas mutare: Et quis scit, si non usque adeo altè in terris radicata essent, & pedes organaque vocis haberent, annon vitatura ladentem & lasa lamentis & versibus dolorem suum testatura essent subjicit Celeberrimus Vir: Hac occasione mihi redit in mentem, me cum Mense Martio Liburni essem, pomum quoddam, vel fructum quendam in fissuris scopulorum radicatum vidisse, magnitudine & figura malum aurantium commune referentem, ejusdem quo fungi porcini coloris sed a piscatoribus fungi marini nomine vocatum: hunc sublatum, cum internam ejusdem figuram videre desiderarem, vix admoto cultello pungere & secare cœpi, cum ad quamvis minimam sectionem corrugando sese & contrahendo, manifestissima motus & sensus indicia mihi exhibuit. Et sic revera vi-

sam communem & aliquem sensum, vel sensui quid analogon plantis tribuimus; (2) planta vires suas magis aeri quam terræ vel aquæ debent. Provocamus ad sirpes in antiquissimorum murorum ruderibus altissimis excrescentes: sic nos vidimus sambucum in muro altissimo cujusdam templi in satis magnam arborem excrevisse, quotannis florere, baccas edere, & eas in illa arbore maturari; non secus ac in aliis. Ex hoc rursum Achillaum necti potest argumentum contra Cartesianos pressionisque defensores, quænam pressio heic in istis murorum ruderibus saxeis, in quibus radicantur plantæ. Et quid denique dicent ad id pressionis patroni si evellatur planta ex loco nativo etiam sine omni radicum jactura, statimque reponatur post breve temporis! spatium (NB.) tamen non crescit, quod hic pressionem terræ sufflaminat, quid hic succi ingressum prohibet, pori in telluere, pori in planta patent, si hæc argumenta jungantur iis, quæ superius attulimus contra pressionem, facillime & cuilibet saltem mediocri scientia philosophiæ imbuto hujus placiti nullitas patet. Quare in omnibus tandem (ut recte inquit CAMPA-NELLA. a. 1.) invenitur mirabilis ratio as ordo nascendi, vivendique à prima sapientia inditus: item discretio nutrimenti proficui à nocivo, hilaritas adveniente pluvia post astum, sympathia & antipathiamutua, & cum caterismundi rebus etiam celestibus &c. confer (S. 31. 32. p. 60, 61, 62, 63. I. 2.) Urgemus merito hic aliquam attractionem succi alibilis in plantis, & pressionem refutamus, cum posterior sententia Cartesianorum aliquot inbecillitatibus laboret. Nam si pressio hic aliquem locum sortiretur, tunc vegetabilia maximam partem perficerentur in ista catholica omnium fuccosuccorum fermentatione, que in principio verni temporis contingit: eo enim tempore, quando succi vegetabilium in orgasmum aliquem aguntur, telluris globus magis justo intumescit, ut tumidior omnino sit: peracto isto orgasmo universali rursum terra subsidet, ac tum demum facultates languidæ vegetabilium calore solis vivifico excitantur, ut quodlibet vegetabile attrahat, quod ipsi homogeneum, vide, §. 43, p. 92. quamvis lubenter concedamus tempore hyemali terram arctius spatium occupare & arctius constringi frigore videlicet, pori enim tunc constringuntur, æstate vero magis extendi propter pororum laxitatem, hinc tamen nulla pressio inferri potest, sed saltem orgasmum præsupponit. Etc. (3) Plantarum ut & omnium rerum sublunarium datur una Materia Catholica. (4) Planta ut & aliæ res naturales nulla forma substantiali gaudent sed saltem modaliter differunt. Etc. plura asserta alibi adducemus in ipsa anatome plantarum.

§ 49. Pracedenti plantis vitam aliquam tribuimus rationibus gravissimis moti: Hoc nostrum assertum & aliquod robur nancisci videtur per sermentationum motus. Quibus ter quotannis Vina esservescunt, (ut de aliis speciebus nunc nihil dicamus;) Quamquam autem nulsum, Sunt verba Celebrrimi D. D. Kergeri, (quo adhuc nemo selicius & accuratius sermentationis negotium prosecutus, si abstinuisset terminis quibusdam peripateticorum Scholæ usitatis merèlogicis) certu tempus datur, quo vina necessario esservescant, si quidem vina novella penè toto anno primo vix à Fermentatione liberantur, alia vero annotina, omni tempore Fermentationis paroxysmo assici possint: attamen tria primaria de anno sunt inter-

valla, quibus vina nondum defæcata, etsi de prima fæce dempta, Fermentationis ratione periclitantur, vernum nimirum, cum succus novus vitem ingreditur, ut lachrymas stillet, deinde cum floribus suaveolentibus superbir, tertio, cum Sirius, calore & exustione infamis oritur (Fermenti & Ferment ationis quoque mentionem fecimus in Noftro Scrutinio Nigredinis Athiopum ante hoc opusculum hie Kiliæ exferipto 6. xvn) Huc referendum cenfeo (inquit prælaudatus Kergerus) quod vitibus florentibus vino quies non est in securo: quippe quasi accepto fermento ex miasmatis florentium vitium fervere occipiunt, ni præcavetur; & quod maxime mirum, non duntaxat è longinquo. sed & quodlibet vinum miasmata & effluvia sui generis, quasi Symbolo quodam dignoscit, uti observavit Vir utraque Minerva Clarissimus Kenelmus Digbaus Reginæ Anglicæ Cancellarius in suo Erudito de sympathia discursu. p. 92. In Engelandt/ inquit, haben wir nicht Reben genug umb Wein zu Relteren / da nimpt mann folches doch (quod florentibus vitibus vinum turbetur) und noch etwas absonders lich in acht. Ob man zwar fein Beinlese oder Herbst ben uns hatt / haben wir boch Diefen in grofer Menge / welcher uns von auffen zugeführet wird / und absonderlich von dreien unterschiedlichen Orten: als aus Canarien, Spanien und Gasconien. Diefe Lander find von unterschiedenen Orten deß Simmels und graden der Breite nach gelegen/und folgungweise einer hisiger alf der ander/ und da die Gewachse eine eher ale das andes blühen / so spuren wir / daß alhie die unterschiedene Weine einer eher oder später als der ander aufffioset/ nach dem die Res ben in den Landen / daraus fi fommen / fpater oder eber blus ben / denn dieses ift der vernunfft gemäß / daß ein jeder Wein lieber feins

feins Weinberges Beifterlein/da er her fommet/als andere/angies bet. D. D. Thomas Bartholinus ille Medicorum Phosphorus & Maximus Naturæ Bibliothecarius, Patronus, Amicus, Compater Honoratissimus & hanc vinorum fermentationem admittit: Hujus rei causam acceptam referimus (1) non atomis juxta Magnum Dygbæum, (2) non occultis qualitatibus, ut quibus sæpius rogum struximus in hoc opusculo (§. 43. p. 89) sed universalissimo sensorio quo vegetabilia vegetabilibus respondent, & sic sibi invicem, passionem suam vel actionem communicant. De quo universalissimo rerum sensorio quædam diximus ex professo in Nostro Scrutinio unguenti Armarii propediem publicando: ante annum enim omnino conscriptum, quo L. B. remittimus. Clariff. D. D. I. Grube in sua Analisi de Transplantione Morbor: Cap. 111. Sect. 1. p. 28. 29. 30. 31. cum viro Martino Scoockio natura Consultiss. 1. de Ferment. C. xxxII. & xxxIII. contra tot Magnorum virorum experientiam negat. Verum hæc Magnorum Biga pugnat potius contra causam ab atomis derivatam; verum sinobiscum prærogativà veritatis aliquem mundi universalem Archaum, sicque consequenter universalissimum sensorium statuerent, mitius forte sentirent de hac vinorum fermentatione Sed abundent suo sensui pro nobis experientia.

g. 50. Denique nostro asserto sacem præsert, novamque lampadem accendit nunquam sine præsamine honoris nominandus Celeb: D. D. Wirdig. in suo Eruditiss: opere de spirituum Medicina 1: 11. C. x. S. 5. pag: 109. 110. Ita de circulatione succorum discurrens (tatemur nos antea in succorum circulationem consentire non potuisse, sed hujus Magni Viri verbis moti hanc sententiam

nune

nune amplectimur) Et si rem, inquit, accuratius perpendamus, ipsa forsan, imò sine omni dubio vegetabilia sanguines suos cum spiritibus, sive succos vegetabiles ad normam, & exemplum, animalium per radicem, caulem, ramos, petiolos, folia, fibras rotant, & circulant. (1) Quia sine circulatione succi earum alimentarii merè aquei in spiritus rectificari & exaltari neutignam possent. (2) Quia sine circulatione & præcedente rectificatione flores & fructus non maturantur, qui Spiritus defæcatissimos requirunt, que defecatio sine precedente rectificatione & circulatione perfici non potest. (3) Quia in vere, ex betulis, vitium racemis vulneratis exstillat, interdum quasi prosilit & in magna quantitate sine marcelcentia aut stirpis exstinctione colligitur liquor & synovia, quæ haut obscure docet & vegetabilium succos & sanguines per frutices & stirpes circulari & in orbem rotari, qui motus unicum remedium est, quo succi vegetabilium alimentarii, aquei in Spirituum tandem naturas, ordinem, dignitatem, & vires exaltantur. Nemo felicius hoc Excellentsisimo Philosopho & Medico de circulatione succi in vegetabilibus disseruit. De Circulatione Sanguinis quoque quædam diximus in Nostro Athiopum Nigredinis Scrutinio (§. 1.) Quædam enim illic in languinis Euripo desideramus, quæ cum nostrum seculum non animadvertat, forte futurum animadvertet: Helmontius habet locum & experimentum aliquod, quod si hoc accurate examinemus ad Euripum sanguinis, totum cadit assertum de circulatione sanguinis, verum camen ita, ut ex suis cineribus nova refurgat lucis Phænix artem nostram majoribus radiis illustratura &c. Eodem modo etiam circulationem fuccosuccorum in vegetabilibus suscipimus. Et Tantum pro

assertione vita vegetabilium afferre in medium placuit.

§ 51. Ut de autoribus quoque aliquid loquamur, Hanc vero philosophiam plantarum paucissimi prosecuti sunt, & quidem procul dubio ob infignem difficultatem; utpotè cum opus sit ingenio & doctrina & industria maxima ad eam consequendam. Tradunt nonnulli Aristotelem hane plantarum philosophiam fuisse prosecutum; & verò exstant hodieque libri duo de plantis Aristotelis no-mine: sed indignos esse cos tantoscriptore, quin imo ex Arabico primum in Latinum versos, Ex Latino Gracos factos rectissime judicavit admirandus Vir Julius Casar Scaliger. Sed sit quid sit, fatendum nihilominus in Moris istis multa reperiri philosophi ingenio dignissima; qua: propter philosophiam hanc affectanti profuerit horum lectio, sed addito insigni commentario ejus, quem ante laudavimus, Scaligeri. Ex ipsis porro genuinis Aristotelis operibus licet multa petere sparsim dicta, quæ philo-sophiam hanc mirifice illustrant. Quin & congessit hæc in unum, suoque operi, cui titulus VERA MENS Aristotelis, inseruit Felix Accorombanus Medicus Romanus; Aristotelem verò ipsum in hocsuperavit Theophrastus Eresius, Discipulus pariter & in Scholam fuccessor, exstant hodieque Maximi illius viri historia plantarum, & alii de plantarum causis libri; scriptum quidem utrumque admirabili eruditione refertum est, id dolendum quod tam lacera & multis modis mendosa ad nos omnia illa devenerint. Sed & qui vertit in latinum Theodorus Gaza Elegantia Latini fermonis videtur peritior suisse quam plantarum, Itaque in plurimis, tum propter hanc, tum alias ob causas mentem -coord

mentem Theophrasti minus seliciter expressit, quin & haud parum tenebrarum offundit lectoribus dividendo opus in capita & singulis capitibus summaria præfigendo, utpote quum sæpe secta sint, quæ conjungi maximè debent, conjuncta, quæ erant separanda. Argumenta autem illa capitum plerumque lectorem confundunt. Prodiit verô in lucem & ipsius Theophrasti opus Græcum & Gaza versio latina non semel. Primus vero Gracum latinumque textum conjunctim edidit Daniel Heinsius opere, quo simul & reliqua Theophrasti Graco latina dare conatus est. Quamque verò titulus illius editionis referat ab Heinsio textum Græcum locis infinitis partim ex ingenio, partim ex libris MSS. emendatum, hiulca supplera, malè concepta recensita, interpretationem passim interpolatam: Epistola Dedicatoria idem loquitur in Graco Augia stabulum este inventum, cumque plura hiulca, lacera, corrupta, perperam ab interpunctionibus concepta legerentur, partim exingenio, partim subsidio librorum, partim doctornm observatione, partim & collatione autorum, qui similia cum Theophrasto, aut si forte eadem scripserunt, data esse operam ut emendatus Theophrastus in manus hominum prodiret. &c. Etsi porro diffitendum minime sit editionem illam omnibus aliis anteferendam, multa tamen, imo longe plura merito desideraveris. Nec verò iniquum videtur Casparis Hoffmanni judicium, de hac ipsa Græco Latina, ut qui in Græcorum antiquitatibus versatissimus, ut probat ejus Galenus; Quid, inquit; in præfatione in libr: Variar: lect: de Theophrasto dicam? tot ille penè vitia habet quot lineas, è quibus si ea tantum, que ab aliis animadversa fuerant, sparsimque notata sustulisset ille, 940

quo paucos ante annos Graco Latinum nobis dedit solidam gratiam apud omnes cordatos inisset. Si attigisset, illa quoque que Gaza erravit, nominumque Botanici civicam coronam mereri poterat. Nunc quoniam Augiastabulum illud non nisi extimo quodam tectorio ornatumest, fas é nos exspectare dum catera promissa appareant. Et ille ipse in quadam Epistola F.C. Baubino inscripta ita fatur. (1) Auctor ipse utitur quidem Dialecto attica: sed est ipsa non minus obscura, quam apud Thucydidem. De hoc autem dicunt boni viri, si quis veniat ad ipsum à lectione alius autoris Græci, eventurum ipsi, quod viatori, qui ex lucido campo veniat in sylvam densissimam (2) idem scatet erroribus crassissimis plurimis, ignavia, credo, Monachorum superioris seculi. Talis si est Græcus, quid speres de Latino? Et fuit Gaza tam industrius, ut, ubicunque offenderet, lacunam faceret, emendaturus & suppleturus per occasionem: ut comparare possis cum Virgilio, quidem cogitarat sed infelici eventu. Quid igitur fecit primus typographus? er hat alles fein sufammen gerucket ne absterreret emptores. Sed & ubi Medicus aliquis misertus illius fuerit, supererunt sphalmata infinita, quæ non patientur quenquam inoffenso pede legere Theophrastum. Ego postquam per xx aliquot annos præsedissem Cathedræ Botanicæ, multa notavi in utroque codice Editionis Heinsianæ; quæ opus habent cura. Tandem concludit: Accingere me capi inquit, ad versionem novam Theophrasti in qua heri 14. Sepremb: anno 1644. sub finem 1. v. caus. perveni, suppleturus, benedicente Deo, reliqua per tempus autumnale. Et etiam ad umbilicum deduxit: Tum quoque multis Theophrasti opusculis caremus: in Heinsiana editione desideratur illius libellus

sibellus Metaphysicus, quem jam olim Aldus, & alter ejus de sensibus, quem Henricus Stephanus protulit, ut nihil dicam de libello de phantasia passione, cujus paraphrasin Græcam à Prisciano Lydo confectam edidit Hieronymus Gemusaus, imo verò ne quidem omnia justa diligentia exprimit, ut illa nobis dedit Furlanus, quod clarê apparet ex libro de signis pluviarum, ventorum, ac tempestatum, qui cum unus sit non tantum in varios est libellos divisus, sed & ita disiectus, ut pars quæ de signis est tempestatis & serenitatis à reliquis divulsa locum post librum de igne invenerit, sane operæ quis pretium fecerit, qui varias emendationes præclarorum virorum, quales profecto plurimas debemus Claudio Salmasio in Exercitationum Plinianarum opere, diligenti studio collectas ediderit, si non & ipse possit ex sua pharetra, ut loquuntur, aliquid depromere. Interim tamen quam sordido amichu etiam exstat Theophrastus, multa nihilominus ex eo discere licet. Per aliquot centum imo mille annos, nemo ex Arabibus, Græcis, vel Latinis (unico Excepto Aristotele, qui etiam satis jejune tractavit) inventus, qui vel leviter hanc philosophiam Botanicam exercuerit. Donec demum siperiori seculo Jul: caf: Scaliger Maximi Vir ingenii commentarios ex Theophrasto & se dignos, in opus illud Theophrasti de Plantis, ut & Aristoteli attributos libellos cæpit conscribere. Observandum tamen est neutri commentario, sive in historiam, sive in libros de plantarum causis, ultimam à Scaligero manuum impositam esse; imo animadversiones in historiam plantarum satis exiles esse. Post Scaligerum unus Andreas Casalpinus in opere de Plantis philosopiam hanc instituit, ut tamen longe plurima QL merito

merito desideres: Sed quid dicemus, constet istis peril-Iustribus viris suus honos; ex Philosophia Aristotelica solida cognitio philosophica plantarum hauriri non potest; cum ea omnia involvat terminis logicis, & de formis & qualitatibus somniis, ideirco non est opus adeo in Theophrasto emendando vel aliorum veterum scriptis emaculandis auctores navent operam; cum studiosus Medicinæ commode iis carere queat, quam diu dupondiis annumeratur: Cymbam etenim tam immenso oceano critico committere, non caret periculo, confer S. 26. pag. 50 fequantur hic monitum Scherbii, quod ille olim Cl. Hoff. manno dedit: nisi vero quis ex iis resuscitare velit aliquam philosophiam plantarum criticam. Si Deus T.O. T. M. nobis aliquando talèm literarum Heroem redderet qualis fuit olim Claudius Salmasius, litteraturæ Criticæ Smaragdus (ut à Celeberrimo Richtero nominatur) utille omnia veterum scripta enuclearet tali modo, uti hic ... Eruditorum sui seculi Phæbus Solinum & Plinjum suo nitori restituit, optime tum ille labor nostræ Reipublicæ litterariæ commodum promoveret, talisque solum utilis, quemadmodum autem scriptailla nunc prostant, nihil aliud sunt, quam aliquod Augiæ stabulum; haber nostra Germania sat multos viros, qui huic labori forent pares, si modo manum admoverent, & labori pretium diceretur (Sed illi cum Aristotele in occasu sunt, quorum labores in publicum commodum promoventur sumptibus patronorum: O si Arabia illarum literarum jacturam pretio posset redimere, quarum copia nunc in Germania sordere incipit, nullis sumptibus parceret; D. T. O. M. avertat ne prophetia Basilii Monneri JCti in orat: de legibus

0117010

bus de barbarie in Germaniam reversura, impleatur. Studia vilescent in Alemannia propter inopiam Macenatum, qui studia promovere debent, & Bibliopolarum avaritiam, tum propter plagium litterarium &c. quot loca Musis sacrata hoc ferali bello sunt devastata, & ubi finis devastationis, quem forte hoc seculum non videbit. (Cometa enimille iræ Dei præco Belli continuationem annunciat, Deus succurrat orthodoxæ Ecclesiæ!& Germaniæ aperiat oculos, supremus rerum Arbiter avertat omen, orthodoxiam, & litterarum studi a à rabie Bellonæ vindicet!) Et quamdiu nemo manum hoc pacto admovet & quidem triplicis scrutinii Methodo, valeant illa. Ante biennium Philosophiam Botanicam delineavit verè Incomparabilis Marcellus Malphigius in sua plantarum Anatome, quod est sanè opus Herculei laboris, & incomparabilis iudustriæ, divinique ingenii fætus; cujus Magni Viri vestigiis si insistant, minime dubium, quin successo temporis Philosophia Boranica rursum caput extulerit;

tarum Scrutinio Grammatico & philosophico, superest scrutinium Medicum; cognitio verò stirpium Medica qualis propriè sit ex usu artis petendum: ut enim in artibus omnia ex usu definiuntur, ita nihil quoque ad Medicum propriè pertinet, nisi quod vel necessarium est, vel apprimè utile in Medendo. Non præstant autem stirpes alium in Medendo usum quam quæ vel in alimentum cedant, vel Medicamenti sint loco. Hinc patet Medici id solum proprium esse, ut sciat, quomodo plantæ vel nutrimento nobis esse, vel medicamento queant: & ut sciat quænam plantænocere possint, & quidem quomodo

vel

vel quando, unde discrimen cognitionis Medicæ à cognitione Grammatica aut Philosophica nemini non manifestum est: præprimis verò hoc tenendum, cognitionem Medicam sluere ex cognitione philosophica tanquam ex sonte, & nisi quis eam probe calleat, & in alia plus centies impinget, mirumque in modum hallucinabitur, & quocunque se vertit, nullibiinveniat, quo pedem possit sigere: Casparus Bartholinus in V. vol. act: laudat Malphigium.

S. 53. Duo vero sunt adminicula, que nobis stirpium Medicam & nutritivam virtutem, ut & noxiam facultatem manifestant, Experientia scilicet & Ratio: Est autem experientia duplex, alia propria, alia aliena. Neque vero dubitandum est de co, quod fide digni testes compertum sibi prodiderunt. Sunt autem fide digni, qui & rectam experiendi rationem noverunt, & usu aliquo valent rerum, & denique ii sunt, qui nolint mentiri. Sane si horum aliquid desideretur, nudo aliorum testimonio credi temere non potest; sed nec tuæ quoque experientiæ tuto potes fidere, nisi accurate observes omnia, quæ ad veram experientiam pertinent, & confer hic quæ diximus antea de Experimentis circa cognitionem plantarum philosophicam instituendis. Investigatio facultatum hic a nobis amplius non prolixè docetur, cum ea spectet ad cognitionem philosophicam, & hæc Maximam partem haurienda est ex Corpuscularis Philosophiæ Tripode: ducunt autem nos in plantarum facultatum cognitionem (1) sapor, (2) odor, (3) color, (4) Figura, hac omnia simul sumpra. Signaturas Crollianas ridemus merito cum Doctioribus, non quod plantas omni characteristica signatura vires suas edocendi destitui credamus, minimè id mens

ad mens nostra. Alphabetum stirpium cognoscemus ope quatuor vocalium littearum, quas indicavimus per sapotem, odorem, colorem, siguram; Hæ nobis sunt quatuor vocales istius Alphateti plantarum. Perperam nonnulli duas posteriores rejiciunt, quasi nihil facerent ad plantarum viriumin daginem; illi autem boni viri has duas postremas vocales ab aliis distinguunt & se; unguut, cum tamen simul cum iis faciant ad virium plane sanum serutinium; quippe ridiculum & ineptissimum, si aliquis ex solo colore plantarum vires dignoscere velit, sic nonnulli veterum ex savedine Rhabarbari conjicere volebant, hanc Radicem purgare bilem, quoniam slava; sed rejecta Humoristarum doctrina, simul illud somnium exspirat.

§. 54. Jactis fundumentis cognitionis plantarum Grammaticæ, & philosophicæ non est ut prolixè studio. sus Medicinæ sese dimittat in antiquorum Medicorum Lectionem, dumtaxat sequentes ex Media Ætate artis Medicæ renatæ, (nos verò artis Medicæ triplicem ætatem fecimus in nostro Orbe Medico, (1) atasest antiquorum Medicorum Arabum, Gracorum, Latinorum, seculum; (2) Atas est avorum nostrorum Memoria, (3) Atas est hæc nostra, ubi Medicina verò ad summum florem pervenit (solum id conqueritur de spoliis ipsi factis, primo viduata est Pharmaceutica, (2) Chirurgia, & de hujus ja-Aura plurimum conqueritur, cum sit principalis ejus pars; quam sibi reddi poscit, & præcipuè in Germania, ubi multiMedici deChrurgia nil quicquam sciunt. Prælare loquitur ille incomparabilis Paulus Ammannus in sua Paranesi ad disc: l. v. part II. sect: 1. c. 1. § . 2. p, 298. Medicum quem. vis debere esse chirurgum, nam, quem in finem Medi-

cus Chirurgo adsociatur? ut Spectator sit ineptiarum chirurgicarum? minimè: sed potius, ut errantem Chirurgum corrigat, ne patienti periculum accrescat: hinc Physicus, Medicus, & Chirurgus, realiter etiam non differunt. Nos nullum Medicum Eruditum agnoscimus, nisi Chirurgiam calleat. Petit ideiro hic restitutionem in integrum. Multorum è contra, quæ in eam illata funt, ablationem:quorum partim mentionem injecit Clariff: Amman. nus. Et nos aliquando de thrasonicis inventis dicemus Deo Volente, in nostra Spongia Hippocratica. Vide orbem nostrum Medicum) recommendamus; Matthiolum in Dioscoridem; Jacobum Theodorum Tabernemontanum; Matthiam Sylvaticum, Montagnanam; Camerarium; Lobelium, Rembertum Dedonaum; Fuchsum de compositione Medicamentorum, Joannem Fernelium; Bernhardi Dessenii opus de compositione Medicamentorum, Antonii Musæ varia opuscula, quibus examen instituit simplicium & compositorum; Joannis Renodai dispensatorium; Jacobi Weckeri Antidotarium; Jacobum Sylvisem de Medicamentorum simplicium delectu, præparationibus, mistionis modo; & qui De Americanis scripserunt plantis, quos superius omnino indigitavimus; quibus jungi potest Hoffmanni Galenus: Ex Nostra ætate paucos quoque adferenus; hic sufficiunt (I) Schroderi pharmacopæa, cum clave Hoffmanni (2) Gieswein Systema, (3) Franscii Lexicon vegetabilium, (4) De Materia Medica introductio Nobilissimi AMMAN. NI. (5) jungi potest Pravotius. (II) Curiosorum opuscula, in quibus unicam plantam juxta Methodum Academiæ Curiosorum describunt; Et ex ea hactenus prodierunt, Crocologia Clariss: Hertodii, Absynthium illustris nostri Præsidis

dis D. D. Fehr. Ampelographia Clariss. D. D. Sachsii &c. ali Viri Magni, quorum opuscula magni facienda, & rem Medicam quam maximè illustrant & majorem spem adhuc sovemus de quorundam Magnorum Virorum laboribus; D. D. Tilingius Rhabarbarologiam nobis dabit, Nonnemo Nasturium nobis privatim promisit, qui labor cum Excellentissimi Pegasi Cochlearia curiosa collatus ad scor. butum curandum viam sternet, D. D. Christianus Franciscus Paulinus, inferioris Saxoniæ Decus, Curiosorum Arion distus edita sua Cynographia Salviam examinabit; nos Deo volente ex Vegetabilium Classe (1) Chamo millam, & (2) Raphanum. Ex animalium familia (1) Ciconiam (2) Hirundinem (3) Urinam, & (4) sanguinem; ex Mineralium Arsenicum dabimus curiosa methodo.

S. 55. Ex Vegetabilium familia maximam partem depromuntur, quæ vel sanitatem deperditam restituunt pristino vigori, vel eam conservant beneficio medicinæ Conservatricis: Ea autem hoc ordine recensentur, quæque respiciunt fermentum sequestrativum: (1) Cathartica, Purgantia, suntque talia Medicamenta (si propriè purgatio intelligatur,) quæ validius humores è corpore deturbant; quibus videlicet fermentum sequestrativum juvetur in ejiciendis particulis morbificis, ea promit familia Vegetabilium. (2) Emetica vel vomitoria, quæ humores in ventriculo, vicinisque partibus contentis per superiora vi atq; impetu quasi ejiciunt; (3) Apophlegmatismi nomen suum ab estectu adepti videntur, quod Cerebrum vicinaque loca per palati cerebrique emunctoria evacuent, ac serum proliciant. (4) Errhina Sternutatoria, ab effectu, caputpurgia, à parte, cui applicantur, nasalia dicuntur (5)

sudorifera vel Diaphoretica, ut & Diuretica, (6) qua etiam admiscentur suppositoriis vel clysteribus. (7) pralent & materiam suffimentis, vide Celeberri: D. D. Deckerum.

§. 56. Praterea vegetabilia dividuntur (1) in Cephalica, (2) Opthalmica, (3) Cardiaca, (4) Pulmoniaca, (5) Epatica, (6) Splenetica, (7) Stomachica, (8) Uterina &c. vel etiam juxta morborum seriem planta nominantur (1) Anti-Epileptica, (2) Antiapoplectica, (3) Antispasmodica, (4) Arthritica, (5) Nephritica, (6) Antihysterica, (7) Antipodagrica, Etc. Alia adhuc divisio est respectu Catharsis, sic quadam dicuntur (1) Cholagoga, quae hoc versu indigitantur.

Cassia, Manna, Tamarindi, succusque Rosarum. Scammonium, Myrabolani, Rhabarbarum, Aloe.

(11) Phiegmagoga hisce vulgo versiculis continentur.
Carthamus, Agaricus, Turbith, Mechoaca, jalappa;
Emblicia, Belliricæ, Chebulæ, Colocynthis amara;
Hermodactilus, Euphorbium, Opopanax, Sagapenum.

(III) Melanagoga, itidem in sequentibus versiculis vulgò comprehenduntut.

Sunt indæ Balani, Lazuli lapis, Armeniusq;.
Senna, Polypodium, Quernum, Helleborusque, Epithymum.

(1v) Hydragoga sequentibus contenta versiculis.

Esula, Gratiola, atque Ireos succus, Mechoaca

Post Ebuli semen, succus cortexque, Elaterium,

Soldanella virens, cum Gummi gotte, jalappa

(v) panchymagoga. Sed de ultimis his vegetabilium partitionibus ne prolixi simus, obstat veritas, & modernorum Medicorum experientia: postquam enim præcipitati sunt Humoristæ cum sua Humorum quadriga illa ut somnia

nunc

nunc exulant, nam quod antea Galenici diversitati humorum tribuebant, illud, nunc constat, tribuendum esfe diversæ tincturæ, qua purgantia serum tingunt: præter serum quippe ex corpore nihil evacuatur, quod variè tingitur. Huic nostro scopo facem accendunt verba incomparabilis Andrea Cnoffelii Æsculapii Poloni, quæ hic tanto libentius, licet prolixa, inserimus, quoniam ambabus ulnis sententiam ejus amplectimur. Cum omne solutivum nil elective educat vitiosi, sed indifferenter, exceptis paucis mitioribus & ballamicis, virulentia sibi propria omnia in omnibus, etiam ipsos substantiales liquores, hesternum simul cremorem sanguificationi destinatum instar torrentis abradat, & corpus nostrum in liquamen illud putidum subigat; isti nostri stercorum hariolatores credulis ægris, (quos, nescimus, qua arte fascinarunt,) maxime magnatibus illa liquamina mucosa, cadaverata pharmaci veneno bacillis in triumphum suspensa monstrant, Quæ morborum in te fuit Sentina, quis Hercules hoc Augiæ Stabulum expurgabit? Bona, Bona hæc fuere, vitæque & virium sustentamina nostra furto & veneno pharmaci subducta, non reperta ante exhibitum medicamen in nobis, sed introducta & facta, cadaverante & colliquante veneno solutivi per Medici sive dolum sive supinam justitiam non tantum semel propinati sed sægius repetiti. fraudis ocularem demonstrationem illustrissimus Dominus Comes ab Osterog Reipnblicæ Polonæ Cato meritissimus ante aliquot annos hic Varsavia vidit. Potiuncuculam solutivam Illustrissimo huic usualem NB. dudum à quodam Medico sibi præscriptam in sextuplo parari, nempe ad sex peculiaria vitra sive doses curavi: singulam R 2

lam talem dosin singulo, in id Electo Heidoni robustissimo, optimèque valenti cum jejunio & custodia quatuor horarum propinavi mane; post prandium singulus sua dejectionum liquamina monstravit æque, ac sub morbo suo Illustrissimus è potiuncula solutiva hacsua usuali, quorum neunus tamenintegro anno vel de suspicione morbi, vel talis saburræ morbificæ querulus fuerat. Hactenus pralaudatus Regina Polonia Medicus. Ex hoc quilibet concludere potest, quam tutò, quam citò, quam jucundè curent. Utinam hoc omnes illi legerent, qui sæpius sub tam imperiti carnificina gemunt, ac suos charos ad Rogum tanto citius transportent hi vespiliones titulo Medici ornati, & Lautis muneribus eos mactant Generosi illi Domini, dolemus hanc jacturam tot Heroum liberorum; De Vena sectione (L. B. id nobis facile ignoscet, quod hic in tantum extra oleas vagemur,) Quam itaque, inquit, periculose perfidis venæsectionis & purgationis subsidiis Diabolus spe auxilii è paganismo erutis, vitæ & saluti Christianorum aliquot seculis sucritinsidiatus, &c. Utrumque magna reformatione indiget vide nostr. Spong: Hippocratic: ficq; elective purgantia sunt saltem entia rationis, & ab imperito adhibita mera torturæ hominum organa Letifera.

& quæ dicuntur soporifera, anodyna, stupesacientia, e. g. Mandragora, Papaver, Cynoglossa, Verbascum, & c. omnium notissimum est opium & ex eo composita Laudana opiata, de quibus diximus prolixès. 33. Ea verò opii curiosa correctio, qua illustris D. D. Joel Langelott. Medicorum hujus nostri seculi Aquila, & facilè eorum, qui artem Spagiricam excolunt, Dux & Princeps, Patronus, Fautor, Amiricam excolunt, Patronus, Patronus

cus, & compater noster honoratissimus, cui tantum debemus, quantum nostrorum Amicorum ulli, suum opium præparat, consistit in arcano sermentationis, de quo iple illustris vir adhuc infra meritum, sive Magni hujus viri eruditionem, & experientiam, sive humanitatem spectes, à nobis laudatus ita disserit : Verum enim vero, inquit, alius adhuc usus Fermentationis isque satis illustris exponendus restat, posse nempe ejus beneficio sulphura cruda, impura naturæ inimica omnium optime & commodissime separari, id quod sequens opii præparatio demonstratum dabit, quam non possum non de meliori nota commendare, præbet enim Medicamentum tutum plane, & immune a vulgi dicteriis imò quoque verè panchrestum, mille commoda ferens, si quis eo dextrè uti noverit. Hactenus Celeberrimus Vir. Quandam quoq; opiipræparationem illustri D. D. Thomæ Bartholino, communicavimus (quem celeberrimum virum an magis de Eruditione & Experientia, quam de Eruditissimis Filiis ipsosatis patre laudare conveniat, ambigit seculum,) quæ exstat volumine 3. actorum, jam publicato in quo xviii observationes à nobis communicatæ exstant, hi illustres viri communicata posteris non invident ut nostri Curiosi, ut quibus multa curiosa transcripsimus, Verum jam in duobus Tomis modo 4. â nobis communicata habentur, ubinam reliqua hæreant, ignoramus, parem querelam nobiscum movet Excell: D.D. Tilingius Collega Honoratissimus, meditamur eorum peculiarem Syllogen. Hoc certum est, omnia composita officina lia, quæ hactenus in officinis prostiterunt ad leges fermentationis si examinentur, medicamentorum cortices sunt, ex quibus communi Seplafiariorum arte non evolvuntur,& R 3 maxi-

maximam partem ad commodius compendium redigi possunt, ut magis recta via tendant in usum humanum, quam alias, & videntur per ambages & circuitus illud præstare, quod tunc statim primo aggressu selicius expedirent; obices, quo minus Medicamenta desiderium Medici & ægrorum vota impleant, crassailla ignorantia fermentationis corporum nostrorum ponit, hanc si excutere laboremus, facile quasi novus phæbus artem nostram illustraturus oriretur. Totum arcanum consistit solum in hoc; Medicamenta fermento nostri corporis fermento analogo præparentur, Et pari fermentationis modo, quo corpus nostrum alimenta sibi in homogenietatem per fermentationem assimilativam sociat, & per fermentationem sequestrativam heterogenea vel faces à se amandat, sic quoque ipsorum medicamentorum assumptione, utrumque fermentum tam assimilativum, quam sequestrativum confortetur. Si nunc opii talem anatomen fermentationis operatione instituamus, opium fit tam tutum & panchrestum, ut loquitur insignissimus D. D. Joel Langelott, medicamentum; imo Anchora salutis, manusque Dei præsentem opem ferens: Omnis vero sermenti operatio confistit in asspersione contagii spirituosi particulas contiguantis vel continuantis, neque illa subterranea menstrua alio modo procedunt, nam uti antea omnino â nobis (§. 48. 49. 50.) dictum, sic tempore verno, ubi contingit Catholica fermentatio, prima rerum minima (§. 30. 31. 32.) vivificata calore solis contagium fermenti vaporosi, in quod tunc menstruum vegetabile beneficio caloris dissolvitur, attrahunt: Hoc menstruum vegetabile in fermentum vaporosum dissolutum nobis describit

bit Moles Gen. z. vers. 6. Et vapor ascendebat èterra. & irrigabat universam superficiem terra. Hic vapor, cujus hic mentio fit, nihil aliud est, quam primigenium menstruum innatum, quo pluvia turget tempore verno & æstivo, maximè verò ros majalis. Thesin hanc illustrant, quod Chambraus notavit, libro de causis inundationis Nili Nubeculæ quædam roscidæ nitrosæ fermentiinstar misceri aquis incipiunt, undè illæ turgentiores excursibus suis totam terram fæcundant, quo & respicit illa Rabbinica sententia, de causis inundationis, quæque Chambrai narratio lucem quandam indipiscitur, Ajuntilli (referente Wagenseilio commentario in Sotam, verba hæc nobis suggerit Poelis&Phylis&ThemidosMaximusMyltaD.D.Morhoff:p.t. Magnificus Pro-Rector, Fautor & Amicus noster, & Collega Honoratissimus Diff. De sensum paradoxis Cap. V.) Deum circa solstitium dejicere guttam unam pilæ magnitudine ex aquis masculis (ita vocant superiores rorem & pluviam, cum inferiores aquæ vocentur illis fæminæ; sed nostro arbitratu est ille Vapor Mosaicus (Gen. 2. vers. 6.) aqua malcula) in medium Nilum, istam vero guttam ita se habere, ut fermentum in Massa, unde omnes aquæ Nili efficiantur masculæ, illam verò guttam à Deo precibus Abrahami impetratam. (Hæcgutta vel potius vapor Masculus ante Abrahæ ortum exstitit (Gen. 2, vers. 6.) & terram irrigavit, hoc modo menstruum in fermentum spirituosum resolvens) Quod de Nilo, teste Wagenseilio, Rabbini statuunt, hoc nos de universali terræ superficie statuimus, nam terra nobis matrix est, quæ tempore verno contagio fermentispirituosi imprægnatur, unde menstrua subterranea activanturac è veterno quasi resuscitantur,

quæ maximam partem constant principio nitro · salino, cujus contagium masculum Mercurius aereus. (§. 43. p. 91. Ex prælaudato D. D. Joel Langelott Viro Incluto) uti nunc rerum Genesis non aliter quam beneficio utriusque fermenti assimilativi & sequestrativi absolvitur, & non aliter in amicam copulam nostri corporis vergant, necesse quoque est vi alicujus sermenti ita disponantur, ut sint fermenta. Etiologia compositionis opii Langelottiana in hoc consistie, nam uti diximus (§. 33. p. 67. k. 2.) opii vim soporiferam collocari in quodam spiritu tenebricoso, nam dum opium solvitur, ibi spiritus ille halituosus tenebricolus lucem microcosmicam primigeniam obnubilat, obscurat, hinc somnus ab opio &c. his tenebricosis particulis opii per succum cydoniorum lucidæ quædam particulæ sociantur: particulæ enim tenebricose cum particulis lucidis cydonii succi, salis Tartari, sacchari in luctam aguntur: Hinc quum (sunt verba Excellentissimi viri & D. D. Joelis Langelott) evidenter attollitur & resolvitur per minima: cave verò à sulphure Narcotico graveolenti, quod tune solet exspirare. Videbis tune quoque partem impuri volatilis spumosi superiora petere, partem verò magis terrestrem in fundo cucurbitæ subsidere: tandem in medio consistet purior pars, liquor nempe rubicundus Rubini instar pellucidus (videlicet spiritus ille halituosus tenebrosus nunc sixior factus, ac particulis lucidis Triga ingredientium impragnatus) quem caute separabis, filtrabis, & debita destillatione ad mellaginem inspissabis. Hanc denuò spiritu vini alcolisato (qui sane particulas suas quammaxime motrices & lucidas quoque impertit) disfolvas, filtresque, per mensemdigeras, ut quicquid adhue inde inest Cælesti

Cælesti illo igne (Lucidissimo luci primogenia analogo & homogeneo) maturetur & perficitur spiritu ad justam consistentiam abstracto &c. Hactenus D. D. Joel Langelott vir ram humanitatis quam Eruditionis omnigenæ Exemplar Aliter Ætiologia hujus compositi explicari non valet: Hac quippe præparatione Langelottiana opium particulis tenebricosis plenum exaltatur ut capax siat particularum lucidarum ignearum, ut unà cum iis non tam obnubilet obscuretque lucem primigeniam Microcosmicam particulam lucis Macrocosmica, quam potius blande, tutò, citoque mulceat, sopiatque nimia luciditate volatili effrenem Archaum, placetque. Hocque compositum Langelottianum dignissimum est, ut in omnibus officinis pharmacertius prostet: Et in hoc cardine quoque vertitur Atiologia nostræ præparationis opii secretæ, tantum dicimus: Menstruum ejus esse summe lucidum (divinent hoc philiatri, Deum verò testamur non esse spiritum vini) volatilibus maritatum, communicare non lubet antequam aliquis sol has triftes nubeculas, quæ nunc nos nostrasq; res involvunt oriatur: contumacissimum dolorem podagricum non tantum sopire possumus, verum hanc causam padagrænimis fixam & præcipitatam resolvimus eo in spirituosum vaporosumque fermentum ut per insensibilem transpirationem radicitus vanescat, tollaturque, morbusque nullam recidivam incurrat: Experientia laudabit hoc compositum opii verè opiseri & opis præsentissimæ. Ætiologia nostræ præparationis opii, quam ante biennium transscripsimus ad Danorum Medicorum Coum D. D. Thomam Bartholinum quoque consistit in particularum tenebrosarum elucidatione: Ubi videlicet inter affusi men-Arui

strui destagrationem injicitur succinum pulverisatum, ut cum ejus particulis per amicam copulam vel intrinsecum connubium opii spiritus halituosus & tenebricosus consocietur combineturque. Exstant in officinis tot lauda. norum opiatorum formulæ, adeo ut nullus Seplasiarius omnino sit, qui non peculiarem & secretam opii corre-Rionem jactitet, verum si examinentur, est ingredientium farrago: Sic vidimus quædam sæpius hanc compositionem ingredi, que nullius commodi, emolumenti vel ponderis sunt, nostri propositi ratio non permittit aliorum composita virgulæ censoriæ subjicere. An autem fermenta vel fermentationis negotium tantum debeat Acido ut nonnulli arbitrantur, non afferere audemus, constet per nos principiis Alkali & Acidi suus honos, hic verò acidum principalem personam non agit in hac scena, ut alias latius demonstraturi sumus de acido quædam dizimus Volum: 2. actor: Haffnienf: obs: 30. p. 255. 256. 257. &c. satis verò prolixè a nobis de fermento actum est in nostro opere de fermenti & fermentationis negotio in pathologia & Therapia, ubi omnes morbos, & omnium medicamentorum atiologias & operationes ex hoc unico principio educimus. Et (5.3.5.9.) de opio egimus. Tum & de fermentatione quædam in medium a nobis allata sunt (S. 49. p. 108. 109. 110. Et in nostro Scrutinio nigredinis Ethiopum S. xvII.) Hie nihil quicquam præterea nunc adjicimus, omnia enim ea hic congerere foret nimis prolixum, & extra propositi cancellos. Hoc tamen pro indubitato præsupponimus: Cardinem Pathologiæ & Therapiæ in hoc unice verti, & este quasi fontem catholicum, ex quo utrumque deducitur, & Achillea argumenta

menta suppeditat contra errores communes: Sed ztas nostra videtur eam lucem nobis affulgentem novos excogitando terminos obscurare, cujus census est vis illa Elastica dulce Somnium de qua Vid. przfat. Scrut. zthiop. przmiss.

S. 58. Missis his omnibus, ut quæ peculiare poscerent volumen; De purgantibus Emeticis, sudoriferis, & vulgo dictis Cardiacis hic paucis agemus, solum hoc indicato, in quibus particulis vires suas exserant hæc vulgo dicta: A Catharticis facimus initium; Et ea mutuamur ex nostro opere de fermento & fermentatione in pathologia & Therapia, ubi S. xiv ita loquimur jam de purgantibus agere incipimus juxta telam inceptam, ibi præprimus præjudicium tollendum est, videlicet vulgus vim catharticam collocat in particulis refinosis, non aliundè, quam quod forte resinæ jalapiæ Scammonii vim habeant purgantem fortiorem: Quibus opponimus Agaricum, in quo nulla resina, &c. paulo post: Quid dicent resinosarum particularum patroni de catharticis ex mineralium familia. Præterea Resinosæ particulæ non habent vim catharticam, fed propter | glutinositatem coharent humorum purgandorum poris, unde id quod tanta tormina in corporibus purgandis excitentur, nisi quod particulæ resinosæ primo solvi debeant suis compedibus antequam evacua re queant evacuanda. Unde quod mineralia, blandius sine minori torminum cruciatu purgent, si rite sint præparata, nisi quod careant resinosis particulis, praterea id evincitur ex variis Extractis, Essentiis, quæ siunt ex purgantibus, quibus revera nihil resinosi inest. E. g. Serum Scammoniatum Sylvii quid resinosi continet? Resinosæ particulæ non commiscentur levi mistura & levi tritura

S 2

Scammonii cum Aqua Borraginis vel alterius generis aqua: quippe particulæ resinosæ refugiunt unionem cum aqua, & non reddunt liquorem lacteum, sed particulæ resinosæ Scammonii, si quæ insint, remanent in fundo, & insunt particulis illis nigris, que post trituram Scammonii cum aqua in fundo inveniuntur. Et nunc tot pharmaca dantur, quæ nullam omnino resinam continent, quare ergo tribuemus id talibus particulis, quæ saltem paucis & præmemoratis pharmacis infunt. Destructo dogmate, de particulis refinosis, jam ipsam Catharsin respectu vegetabilium paucis examinare operæ pretium, & hanc potius collocamus in particulis plantarum aculeatis sulphureis salino nitrosis, & hæ, cum vegetabilia omnia ad suæ compagis solutionem non requirant prolixum apparatum, mox vim suam exserunt, quam citò ulterius suis compedibus sint solutæ beneficio fermenti stomachi. nam dum prorsus fugiant intrinsecam copulam vel connubium vel cum ipsa massa sanguinea, vel cum cremore sanguisicationi destinato, liquamen peculiare putidum constituunt, quo fermentum sequestrativum magis magisque confortatur, ut ejiciat saburram. Et quamvis merito improbemus hactenus perperam propugnatum dogma de Elective purgantibus: nihilominus tamen pharmaca purgantia non sunt ita promiscuè usurpanda, sine ullo delectu. Quippe quidam morbi non ferunt vim fortiorem Catharticam, sed blande moveri volunt, neque ferunt ea pharmaca, quæ adeo particulis acutis & acuminatis gaudent, aut vehementiori nisu humores præcipitant hinc delectus inter pharmaca semper habendus est: Nam si euilibet morbo medicamento uno eodemq; pharmaco

Scam-

maco vellemus succurrere, illud esset Crimen temerarium & dementiæ proximum. E. g. In febribus ardentibus & malignis velle exhibere, Elleborina, Scammoniata, vel Gum: de Gemu, esset revera hominem ad fatalem periodum deducere, plura videsis (al. I. S.xiv.) id aliquando lucem videbit si Deus annuat! potest tam diu videri Nobiliss: Deckerus: Sed posset forte aliquis objicere, sulphur & refinam esse unum & idem : R Negando, diffesunt enim, Resina sulphure pinguior ac viscidior est, tum etiam fulphur non solum sed simul cum aliis particulis catharsin absolvit, ea enim omnium optime purgant, & blandius, in quibus minor sulphuris copia; ubi illud adest, ibi Evacuationem comitantur tormina majora &c. quarè ergo sulphur per se datum non movet catharsin, quod assumptum videmus ciere diaphoresin, sed hæc tria particularum genera suis compedibus soluta in nullam copulam conspirant, hine catharsis, quæ non subsequeretur, si esset solum resina, Imo tunc spiritus vini omnium optimè purgaret, ut sulphure plenus: & quid de aromatibus dicetur, quæ omnino non purgant, quamvis sulphure abundent. Sic quodammodo sulphur & Resina differunt.

§. 59. Sequitur nunc Vomitus (a. l. §xv) quomodo ille videlicet peragatur beneficio fermenti & fermentationis. In vomitu motus contrarius est motui cathartico, nam quæ in catharsi per pylorum ejiciuntur, ea per orificium superius ventriculi per guttur amandantur majori cum nisu totius corporis & humorum agitatione. Hinc & multi verentur ad hoc remedium accedere, cum integrum corpus tam vehementer concutiat &c: & id mon mirum, si perpendamus, per quas vias operetur vomitus,

meupa

mitus, & per quas partes expediatur negotium, quibus vicina sunt viscera totius corporis principaliora&c. hinc totum corpus duplo, imo triplo magis laborat in vomitu, quam catharsi, quippe & hæc evacuatio per vomitum magis est præternaturalis, quam evacuatio per alvum, quæ est via saburræ exonerandæ destinata. Tum hoc ac-cedit, quod humores difficilius in altum sublimentur & attollantur, quam ut præcipitentur, ferunturenim contra vim pressivam Atmosphæræ Microcosmicæ & ea verò, quæ per inferius guttur exeunt, seruntur vi pressiva Atmosphæræ ad partes inferiores. Ad vomitum vero apta sunt ista vegetabilia, quæ quam maximè possunt vellica. re fibras & sine mora statim vellicant, neque opus est, ut vult Willisius, ut primo emetica vertantur in aliquam tincturam & absorbeantur a fibris: verum ita compara. tum est cum emeticis, ut, quam cito sunt assumpta, statim vellicare, & stimulare valeant sibras, & protrudant humores ad superius orificium, nam dum fermentum stomachicum agere incipit in vegetabilium corpora, illic statim incidit in particulas tota natura ipsi adversas, & irregularis figuræ corpuscula aculeata, hinc ventriculus fundi, qui est medius locus inter pylorum & superius orificium, & aliquatenus superiori orificio, quam pyloro vicinior, ut, in Isagoge institut: Anatomicar: philosophic: demonstraturi sumus validissimis rationibus, contrahitur ad exeussionem hujus hostis ad superius orificium. Ex Vegetabilium classe Emetica sunt, Helleborus albus & niger, folia Asari, sambuci, Radix Bryonia, Semina Staphidis agriæ quinde cim ex hydromelle bibita vomitum movent, jubetque Dioscorides qui ea hauserunt, deambulare & continuo aquam

aquam mulsam bibere ne fauces adurantur neque suffocentur: Teste Nobiliss. Godefrido Steeghio l. I. m. p. c. xvi. p. 193. Sed quorsum tam periculosum medicamentum, cum tutiora adsint: De albo Elleboro hoc monemus, ejus radicem ex Republica Medica proscriptam esse Mesues cum Elleborum appellat mortiferum, an huic plantæ injuria non fiat, cum tam innocens proscripta sit: Hinc factum ait Leonardus Jachinus, cap: de Melanchol: quod morbi difficiles, à vetereribus curari soliti, nostro seculo pro Incurabilibus habentur &c : Petrus Salius Diversus quoque hanc radicem vult reductam. Huic sententiæ subscribit Godofred: Stecchgius l. d. p. 193. 194. 195. 196 197. Et uti ille utitur, & nos uti non veremur, huic enim Magno Viro multum tribuimus. Ex hoc Vomitorium Conradini præparatur: possunt enim multa utilia per modum extractio. nis, & aliis modis ex eo fieri: in nostra praxi, quam in nostro physicatu in Ducatu Bremensisatis late diffusam, &, Deo debentur grates, felicem habuimus, nullo genere remediorum rarius uli fuimus quam Emeticis & Catharticis & venæsectionbus, multos tamen & deploratos, despetos ab aliis prognosticis relictos tam Illustrium, Generosissimorum Dn. Dn. quam plebis Genere restituimus: Illustrissimus Dn. Dn. Henricus Horn tum temporis Ducatuum Bremensis & Verdensis (ne alios Generosissi. mos nunc commemoremus) Gubernator jamque Classis Navalis Suedicæ Admiralis sapius, nostrum consilium daremus, clementissimejussit, peculiares observationum centurias suo tempore (Deo volente) publicaturi sumus &c. Hæc possident particulas acutas figura irregulari præditas quæ non solum pungunt vel vellicant fundum ventriculi

triculi sed sunt admodum vaporosæ, & fermentum stomachicum, ut & chylum & alia, quæ omnia omnino natura sunt distincta quasi, ut vel nunc cedant in vicinarum partium alimentum, partim etiam eliminanda sunt, quæ sunt scoriæ vel ad fæces pertinent, præsertim cremorem sanguificationi destinatum, qui tendit vel sese accingit intrare sua vasa; hæc omnia, inquam, sequestrativi fermenti inpressione imprægnata præter naturam rursum commiscet, & illa confusio per particulas Helleborinas acutas adversa est ventriculo, ejusque fermento, hinc vomitus. Nam illa vegetabilia, quæ vomitum movent, habent particulas aculeatas vaporosas, & fermentum stomachicum, vel quæ præterea ventriculo insunt, circulan-

tes, in isto actu circulationis saburra ejicitur.

§. 60. De sudoriferis nunc dicemus: (exa. 1. §. xIII) Vegetabilia multa sunt, quæ diaphoresin promovent & illa constant particulis salinis volatilibus, quæ cum facillimè poros subeant sanguinis, hinc etiam confortatur fermentum sequestrativum ut recementitias particulas è sanguine per poros expellat, sunt autem diaphoretica Carduus benedictus, Scordium, Centaurium minus, Angelica, Ruta, &c. quarum plantarum si examinemus compagem & contexturam, facile quibus particulis diaphoresin absolvant, patet, nimirum particulis Salinis volatibus: Quo enim plus salis volatilis inest vegetabili, eo fortius sudorem movet: Nam hoc notandum est, totum negotium diaphoresis consistere in cofortatione fermenti sequestrativi, in quibus particulis hoc consistat, satis prolixè diximus a. l. Plenius hoc arcanum aperire non placet, cum in eo consistat nostræ Methodi Medendi, qua ab aliis prognosticis

gnosticis relictos, desperatosque sæpius felicissimè restituimus, suo tempore N. B. id communicabimus, nam quod alii hactenus Purgationibus & Venæsectionibus suis (nam si quis plebi Medicorum has luridas & arenosas phlebotomia & purgationis columnas, quibus universum, medicationis superstructum est ædificium, subduceret, totum, & nil nisi quod Laconad philomelam, vox sunt; nempè convenientibus & à Natura dotatis arcanis, & decenti Methodo destituti omnimodo, per illa duo vulgò dicta, Mors triumphum agit per Medicorum plebem in corporibus humanis &c) hoc nos simplici confortatione fermenti sequestrativi (Deo debentur laudes) perfecimus, ut multis observationibus probare possumus, & probavimus adhucante tres septimanas (Die xix Maji currentis anni 77.) rumpantur ilia Codro: Et ex hoc fonte fluit nostra Medendi Methodus per solam inspirationem alterati aëris, qui ita à nobis alterari potest, ut purget per alvum, per vomitum, somnum inducat, confortet. &c. superbiantalii suis inventis, nobis nostra curta supellex potior est istis Thrasonicis inventis. Nobis in usu est Emplastrum, quod non componitur ex vulgari ista materia, & qua alii concinnant sua Emplastra Stomachica, quod est fermento nostri Stomachi tam analogon, & tam fortiter eo confortatur tantumque appetitum facit, ut vix cibo quis satiari possit, & cogitur sæpissimè edere, qui hoc emplastro muniit ventriculum. Civis quidam hujus loci admirandas vires de co prædicatur: in podagra est admirandi effectus; hoc saltem hic libet dicere, nullum oleum ejus compositionem, nullum officinale ingreditur &c. sed constat ex tribus vilissimi pretii, sic & DEUS vilissimis quoque admirandas suas dotes concessit. Nos observatis observandis nil aliud intelligere conamur in arte Medica, quam duum-viratum quendam Microcosmi, & quendam duumviratum Macrocosmi, & quomodo interse habeant analogiam: Deo Soli, & Principi Clementissimo nostro Domino & paucis placere studemus, cæteros nihil moramur invidos: pace mundo restituta, palam siet, quale talentum nobis à Deo concessum, quod & libenter impendemus data occasio-

ne, & eam, quà prodesse liceat, ægris desideramus.

6 61. Practicis Cardiaca frequenter in ore (vide a. 1. 6. xvi. & xix) & calamis sunt, quam cito ad ægrorum grab. batos accedunt. Quid autem propriè sint & plurimi, qui præscribunt, ignorant, & qua energia suas operationes perficiant, nescione; Er fallo nomine intigniuntur Cardiaca à Corde nomen adepta propriè enim Cor, quatenus est musculus, non confortant, nihiletiam patitur, fed tota vis confortandi in particularum (********) effervescentiam præcipitando, & in ejus languore propter nimiam particularum viscidarum corrigendo copiam videlicet sublimando consistit &c Cor quippe à nobis non aliter consideratur, quam ut quædam Valvula musculosa oceani Microcosmi, & communiter meretur nomen istius hydraulici instrumenti, quod Belgæ vocant eene Siel: cujus officium est aquas ex oceano profluentes vel transmittere vel sufflaminare, ad motum fluxus transmittere ad motum affluxus sufflaminare &c.Omnia vegetabilia, quæ multum participant de principio nitro Salino sunt Cardia. ca. Etc. nihil addimus praterea, vide suo tempore dictum opus de Fermento & Fermentarione in Pathologia & Therapia in quo multa curiosa traduntur, quæ alibinon invenient Studiosi, licet sollicite inquirant. 5.62. Fam

§. 62. Jam dicendum foret de compositis ex vegetabilium familia, sed nihil addimus, pertinent enim ad pharmaciam, & hæc duplex Galenica & Chemica, Galenicam Zwelfferus reformavit latis feliciter; Chemica ulterius scrutinio per Vulcanum indiget, multa præclara possidet, nobis verò præomnibus compositis arrident salia volatilia ex vegetabilium familia: Nobiliss. D. D. Joel Langelott Amicus noster Curiosum experimentum ex cujusdam Medici Suedici communicatione ad nostros Curiosos transcripsit. Nobilissimo Wedelio & hic multum debet nostraRespublicaMedica, & Danieli Ludovici Medico Gothano Viro Infigni: sunt tamen omnia Galenica, ita comparata, ut indigeant maxima reformatione, potest videri nostra Spongia Hippocratica suo tempore. Solum id dicimus hic, Emulsiones Perlarum respectu Perlarum nullam habent efficaciam, si quis cretam depuratam istis aquis cardiacis admisceat, parem habebunt efficaciam, quam Perla admistæ, nihil enim virium aquis Perla communicant, & talia sunt sexcenta plebi practicorum in usu. Aquæ ex plantis destillata, Conserva & Electuaria non rite fiunt in officinis, sunt cadavera, & plantarum vires novis compedibus constringuntur. Præprimis ista Electuaria purgantia sunt tales ingredientium confusæ mixturæ nulla arte concinnatæ, audit verò malè apud omnes ferè practicos ista confectio Hamech, de qua videri potest judicium Excellentissimi Sennerti, quod ita habet: Et revera non videtur, inquit, commoda confectio, præcipuè ob myrobalanorum, quæ, astringunt, copiam. Etsi enim Arabes iis frequenter usi fuerint, recentes tamen habuerunt, quibus nos destituimur &c. Solenander, Fernelius, Steeghius quoque eam improbant.

bant: Myrobalanos in Confectione Hamech quoque omisit Celeberrimus Christianus Marggravius Leida Decus in fua Materia Medica Contracta cap: x1, p: 175. Et sinistris oculis dignæ sunt syruporum quorundam compositiones, quid funt nisi menstrua sanguinem fermentantia, & nostro arbitratu in nullum adhiberi debent ulum, que cunque etiam modo illud fiat, nisi semper ad mista fint quædam ex præcipitantibus; summatim, composita saccharata maximam partem nobis suspecta in omni morborum genere, meretur & hic audiri monitum, quod dat illud Medicorum Hallensium fulgens Sidus D. D. Martinus Andreas Mætlenbroccius in sua Cochlearia Curiosa c. xvII. p. 103. Etc. Imo per Chymicas probationes, inquit, innotuit Saccharum acri i. e. corrosivo sale constare. Etc. Tumque creditur quod in bilem facile transeant sacharum & mel. Nihitominus primum est, ad quod practici accedunt in curan-. da pthisi & tussi, ibi ægritot Syrupos, tot Eclegmata lam. bunt, ut nauseent ad vocem Syrupi vel Looch, quid hie fie aliud, quam ut curando hunc morbum centum anamolias iplo morbo deteriores inferant, tonum viscerum prorfus vitient, sed non libet ulterius hæchic reformare: pauci funt, quibus venter non distendatur vel doleat, si hosce Syrupos lambant. Inveniuntur etiam pigmentarii, qui cond'unt condienda melle loco Zacchari, quam benè & illi consulant sanitati hominum, probè sciunt Eruditi: Nulla a. varitia magis detestanda, quam quæ etiam propter lucrum humanæ vitæ insidias struere, sub prætextu quod prodesse velint, & officinasin eum finem instructas esse communis persuasio est, annituntur. Et si Medicina nostra reformari debet, uti omnino debet, in repharmacevtica fiat

fiat intium, cum & ibi plurimum plebi imponatur, ac de ejus corporibus, non minus quam de corio vulgari fiunt per mortes experimenta, & Magnatibushine quoque adveniunt pericula, præsertim si tales Medicos adhibeant, quorum sapere non extenditur ultra communem compositorum farraginem: in Tribus verò consistit Seplasiariorum fraus, quæ reformatione indiget (1) in Taxa (2) in Materia Medica (3) in Materia Medicæ compositione. Quare Medici sibi artem pharmaevticam una cum chirurgia non reposcunt, cum sint partes Medicina? Quare pharmacia & Chirurgia non publice docentur in Academiis, & errores notantur? Vulgaris Medicorum praxis, qua colludunt cum seplasiariis, hominum laniena est, verum de his & similibus artis Medicæ erroribus agemus ex professo in nostra Spongia Hippocratica.(1) Taxam quod attinet, prostant in benè ordinatis Rebuspublicis tales ordinationes, E. g. Augustana, Noribergensis, Francosurtana, Rostochiensis, Bremensis, Hafniensis &c. Consule hac de re Elegantem Discursum Celeberrimi D. D. Georgii Dethardingii Physici Sundi Meritissimi Practici Famigeratissimi, Consultissimi Felicissimi, Magni nostri Amici. (2) Materiam Medicam omnium sollicitissime conquirunt Haffnienses; Batavi, Angli, & illi, quorum commercia in orientis plagas usque respiciunt, quoad exotica omnes superant, & sua Pharmacopolia optimis simplicibus instructa habent: multis in locis, ubi illa commercia silent, cortice oportet esse contentos, illis recommendamus Magni nostri Amici & Patroni Infignissimi Thoma Bartholini consilium de remediis inquilinis & nobiscum natis. (3) circa Composita præprimis curiosi sunt Europæ nostræ septentrionalis Athe-Ta narum

narum Medicarum Haffniæ Medici, vide illorum Dispensatorium; De compositis in officinis ordinandis lege Nobiliff. D. D. Georgii Dethardingii Elegantem Discursum p. 6. 7. illorum etiam farrago innumerabilis exstat in variis officinis, & nimium hic quidam luxuriant, & nonnulli in hoc gloriam quærere gestiunt, ut in officinis sua prostent composita, & ea sæpius tam jejunè & confusè sunt ordinata, ut omnino mereanturjudicium par, quale olim Celeberrimus Sennertus de Confectione Hamech superius â nobis allatum proposuit, dolemus & in hoc nostri seculi luxum intempestivum magis vanæ gloriolæquam sanitati hominum studentem: jactent alii sua composita, apud nos composita Gulden Klee & Hoffmanni Magni sunt Momenti: &c. De aquis destillatis repetimus nostrum judicium ex nostro Prodromo p. 516, 517. 518. 519. 520, (sed hunc tractatum cum publicaremus, quoque communes errores errabamus &c.) hinc fit utægri adeo torqueantur, & materiæ morbificæ istas aquas propinando novum fermentum additur, quasi Camino oleum, hincque tot prognosticis relinquuntur, tot ad Rogum efferuntur, repetimus ea, quæ diximus in praloquio pag. 5. & 6. hujus operis curiosi.

S. 63. Quemadmodum nunc superius dictum, (S. 28. p. 55. 56.) si Herbarium Salomonis exstaret, magnam facem accendere posset ad cognoscendas plantas Biblicas, revera & maximum emolumentum in curandis morbis ex eo petere liceret: nam tale quid litteris demandasse ex scripturæ locis quam facillimè colligitur 1. Reg. 1v. 29. 33. Sap. VII. 15. 20. Syrach. XLVII. 18. Salomonem de plantarum natura & facultatibus, quæ & quoto gradu essent calidæ, aut frigidæ, siccæ aut humidæ, libros scripsisse, ex quibus multa

multa deinceps Medici decerpserunt; quosque Ezechias Rex pius tandem de Medio sustalerit, quodque populus inde Medelas acciperet, nec à Deo opem peteret ex Eusebio & Hippolito recitat Anastasius Meanus Quast: 39. in S. Scriptur: Neque id omnino veritati ullo modo abso. num est: Fuit enim hoc quoque Regum studium, & scribit Fuchs: in Dedicat: de Histor: Stirp: Attalum Pergami, Evacem Arabum. jubam Mauritania Reges de plantis scripsisse. Varro recenset ad quinquaginta, qui Græce de Agricultura, curaque hortensi scripserint: quos inter Reges Hieron Siculus; & Attalus Philometor; Hinc & Herbe quædam Regum nominibus insignitæ. E. g. Gentiana, Lysimachia, Mithridatia, quæ & Scordium, â potentissimis Regibus, Illyriorum Gentio, Macedonum Lysimacho, Ponti & Bithyniæ Mithridate appellata: ut Teucrium a Teucro, ab Achille Achilbea, à Chirone Centauro Centaurium; Artemisia & Cariæ Regina Mausoli conjuge. Ita Hortos quoque post Salomonem Reges ac principes coluifle leguntur, Cyrus apud Ciceronem de Senect. Tarquinius superbus, & Diocletianus, postquam imperii fasces reliquisser. CaRolus. V. Deposito sceptro summam voluptatem habuit in horticultura: & Nostra ætate Ludovicus xIV, Rex Galliæ & Navarræ (§. 9. p. 15.) inter medias belli flammas curam hortorum gerit, & Musarum summum Asylum est. Rex Anglia jam imperans & studio natura totus deditus, eruditos viros Naturam ruspantes in summo honore & delitiis habet; ut nihil nunc dicamus de aliis Serenissimis personis Naturæ studio deditis. Sed Herbarium hoc Salomoneum & abditum este, neque amplius existere (§ 28. p. 56.) asseruimus. Et verisimile videtur, ided abolitos hos libros, quod

quod nefandas superstitiones continerent, sive à Magis Conscripti fuerint, nomine Sapientissimi Regum abusis, qui & hodie quosdam specioso hoc titulo Salomonis venditant, de quibus junge (§. 28. p. 56) Delrionem Disq: Magic: 1. 2. Q. 3. Sive Rex ipse, qui Apostata factus & idolatra, ad Magiam infamem quoque deflexit, ut ad hane â Naturali facilis est transitus, (qua de re Pineda in Salomone Previo l. 3. C. 23. & l. 7. C. 12. talia ediderit. Nam Magicas artes, cum idolatria (sunt verba Ursini Magni Theologi &c) gentium sororio quodam vinculo conjunctas, jam olim Israelitas coluisse, & calluisse certum est quarum infamis prætextus quæsitus à Magorum autorum nominibus: accepisse ab Adamo, Sessio Abrahamo Salomone se gloriabantur. Et quoniam & iis refertum Herbarium Salomoneum, que possent videri Magica (Salomonem verò à crimine Magiæ absolvere non possumus propter rationes à Pineda allatas) licet forte in se spectata non essent, vel ad minimum non Damoniaca, rectè DEUS interire voluit, satis enim adhuc superstitiosi quidam sunt circa plantas, & iis Magi abutuntur. Notum quid Celeberrimus Loccenius Suediæ Decus de quadam arbore juniperi, quam rusticus detruncare volens ter inaudivit vocem, ne securim junipero admoveret &c. in Antiquitatibus Gothicis. Ut nihil nunc addamus de magicis superstitionibus, quibus utuntur in lectione plantarum, de Filicis semine mira habent, ut & de Mandragora, de virgula divinatrice (§. 44.) Remittimus B. L. ad Celeb. D. D. Frommanni Curiosisf. opus de Fascin: l. 111. part. 1x. C. 111. p. | 938. 939. 940. Nos & iis ritibus & ceremoniis Magicis nil tribuendum esse censemus, & nemo Christia-

norum

norum salva conscientia talibus plantis uti potest, vel ab iis poscere opem, qui hos illicitos ritus Dæmoniacos

usurpant, & facientes Dei iram in se provocant.

§. 64. Propter quas causas Herbarium Salomoneum perire voluit diximus modo antè, & quod etiam plantis ceremoniis Magorum infamatis uti non liceat, verum tamen an hine etiam contra fascinationem vires omnes plantis denegare debeamus! Nos nostrum judicium suspendimus, ne vel asserendo Magorum impietati fulcrum substernamus, vel negando naturæ Majestati, cujus vires maximam partem nos latent, injuriam faciamus, repetimus, verba Nobiliss. D. D. Frommanni (46. p. 97.) & nostra (§. 45. p. 96) sunt tamen multi Excellentiss. viri, qui admirandas dotes plantis tribuunt. Venatores pro veneficio repellendo quercus fruticem sciderunt, ac per ipsum cum canes, tum venatores ipsi transiverunt. Consule Codronchium, & Jordanum. Me etiam admodum anbiguum reddit, ut nihil hic asserere confidenter, vel negare ausim, observatio, quam olim autopsiæ side communicavi Medicorum Phanici D. D. Thoma Bartholino: Quidam Dæmoniacus in summo furore versans à quatuor viris robustissimis vix continebatur; quare quidam Decurio hoc dedit consilium, illius manus & pedes Tiliæ cortice constringerent; hoc facto manus & pedes quieverunt, sed cum capite terram quatiebat cum & hoc corticeTiliæ cingeretur, totus quievit. (Volumin: 11. Obs. viii. p. 11. 12.) Scillam in limine januæ suspensam malorum Medicamentorum introitum pellere tradit Pythagoras, ait Plinius 1.20. c. 9. idem tradit Dioscorides 1. 2. c. 168. qui de Rhamno scribit 1. 1. c. 102. famam esse, ejus ramos valvis fenestrissenestrisve impositos venesicia depellere. Laudatissima est Herbarum Homero, quam vocari â diis putat Moly, & inventionem ejus Mercurio assignat contraque summa veneficia demonstrat, verba sunt Plinii 1. 25. c. 4. in Homerice hoc Moly duo notatu digna notat Petrus Laurenbergius apparat. l. 1. c. 17. (1) difficulter eam & non nisi à diis erui è terra. (2) tollere ac avertere incantamenta ac veneficia propterea hoc Moly affine censet illi plantæ, quam Josephus Baaras indigitat. Leontopodii radicem utilem esse ad philtra appensam, scribit Dioscorides. Alysson Domibus appensum salutare esse creditur, & hominibus atque animalibus fascini amuletum. Audiamus Clariss. Martin. Pansam de prorog. homin. vita p. 4. c. 56. Tametsi. enim, ait, herba eum præcipuè usum, easque vires insitas habent, ut alimenti & Medicamenti ratione corporibus humanis accommodentur, sunt tamen aliquot stirpes ejusmodi virtute nobilitatæ, ut maleficiis obsistant, omnisque generis fascinationes abigant. Similis virtus præter herbas, & gemmis quibusdam attribuitur, eamque consecutæ sunt non à primis qualitatibus, h. e. temperamento caliditatis, frigiditatis, siccitatis & humiditatis, sed specifica vi & occulto effectu abditaque proprietate, cujus rei causa indagari nequit, hactenus Pansa: Et quis non novit per solum attactum plantarum morbos periculosos solvi: sic ad hæmorroidas cæcas amuletum est fabariæ radix recens, dorso intra scapulas appensa, nodulorum numero tuberculis Mariscarum respondente, sine ulla alias superstitione Teste, D. D. Georg: Wolffgang: Wedelio Dignissimo Rolfincii successore: (Tom: 2. Ephemerid. obs. cv. p. 297. Volumin. actor. Haffn, obs. Li. p. 103.) Occasione hac inseri-

mus quod nuper ex relatione cujusdam Reverendi Domini percepia mus, qui autopfie fide mibi retulit se non semel vidisse & observasse, in cujusdam alterius Pastoris Filio fluxum sanguinis è naribus ex simplei Granati admotione fuisse suppressum, sed pleniorem relationem mihi promisit, quam B. L. alibi leget. Memini ex autopsiæ side audivisse in Magistro Excubiarum sanguinis fluxum desperatum substitisse, propterea quoniam sanguis depluebat in araneam filo alligatam, quod consilium dederat cujusdam Chiliarchæ Suecici coniux: causam hujus rei dedimus alibi. Hæc admiranda effecta non sunt contemnenda. Sed vid. B. L. D. D. Frommanni. I. III. p. Ix. C. 1. 11. 111. Iv. part. x. c. 1.11. &c. de Fascinatione ut de qua nemo felicius hoc Magno viro scripsit. Tribuunt & plantis vim indurandi corpora, ita ut ea penetrare non possint arma: verum de hoc vide Excell. D. D. Fransisc. Redum. &c. Nos nostrum judicium suspendimus, inquirant alii nobis inhisce oculatiores; ad dæmonem pellendum plantas nil quicquam posse eruditissime asse. ruit D. D. Voetius qui videatur apud Dictum D. D. Frommannum virum consummatæ Eruditionis (l. 111. p. 1x. c. 11. S. 8. p. 931.) omnibus vero ea sint recommendata, quæ aliquando ad nos perscriplit Ampliss. D. D. Thomas Bartholinus & exstant (volum. 2. obs. eu. p. 250.) optima gnippe remedia, Hollerii judicio, quæ plurimis cognita, pluribus probata funt. His ergo utamur, præeunte Vindiciano ad Valentinianum imperatorem, quibus sumus benê experti, & quorum benesicio consequuti sumus optabilem sanitatem &c. Et in hujus Magni Viri monita, dignum, ut juret quilibet Candidatus Medicinæ. Et contra ritu Magorum infames factas plantas repetimus, quæ in fine (5.45.p.96.) diximus. Nobis non grave estet plura heic commemorare, horumque scrutinium curiosum institues re, sed verba sunt ponderanda, præsertim hocce seculo, quod est delicati gustus, & vix quicquam ad palatum, nisi fortè illi aliquid scribant, qui autoritatum statuas adorant, tum etiam metuimus Tanagraos Gallos, qui inter Eruditos Germaniæ nostræ crocitant, talemque Tanagrico genere ortum Gallum pugilem jam ante quinque annos expertus sum, hominis meminisse non placet, ejusque etiam fit mentio tanquam Anonymi in nostro Nigredinie Ætbiopum U 2 (S. XXI)

(S. XXI.) ubi Wilhelmue Postellum calumniatur. Sed solenne eft in mundo Catules insultare leoni mortuo: Si fibi relinquantur terrarum Joves ac Reipublicæ litterariæ Dictatores videntur effe, licet longe infra quisquilias & Eruditi orbis nugas sint depressi, si quid in publicum enitantur, quamvis nil aliud sit, quam quod aliunde exscripserint, nihilominus in ludis olympicis præ aliis coronam civicam promeriti videri volunt, si quis statim iis somniis lectis assensum deneget, hunc diris devovent, aut ils annumerant quibus præter peponem nihil cerebri in mentis arce, cum tamen omnes hi homines cum sua eruditione Elastica, & inutili sapientiæ phlogosi in vappam vel phlegma brevi resolutura animam pro sale babent, loquimur cum seculi Nostri Juris Naturæ & Gentium interpretum Phænice. D. D. Samuele Pufendorffio, ne putrescant: Bonos laudamus, nobis cum iis res est, qui Zoilorum principes sunt & aliorum labores vituperant, hoc fit Maximis viris, quid ergo mirum, si parem sortem, quoad hocpun dum, cum iis patiamur, namque in lucta cum invidia & odio hominum maximam vitæ nostræ partem tranfigimus, premant, dum non opprimant &c. Sed subifistmus & huic Methodo nunc finem imponimus, novamque telam sub auspicio D. T. O. M. De Mineralium familia ordimur, quam & simili methodo elaboramus, eritque Deo, Volente curiosum opus magis verò in eo ad species descendemus, quod hic facere non licuit, quoniam pecu. liarem meditamur laborein de Anatome plantarum philosophica, ubi ex professo plantarum partes contemplaturi sumus & philosophice consideratui i juxta philosophiæ Corpuscularis dictamen, quantum ei deferendum sir, sæpius in hocopere diximus; nullibi verò nos mancipavimus, aut ullibi nos mancipaturi sumus, nihil enim nobis magis exosum quam plagium, &in civitate philosophica libera servitutis jugum & ut quilibet merito sibi aliquid vendicabit, sic nobis aliquid vendicamus &c. sed hic esto terminus hujus laboris. Gloria Tibi Domine

JESU, qui es omnia, & super omnia, & prater omnia

Scalig. Exercit. 345. Sect. 2.

OstendeMeliora, si potes, & tunc carpe nostra, Verum ita ut ubique speciment modestiæ simul edas!

FINIS.

Soli Deo Gloria, cui etiam Gratias summas dicimus
Candor B L. Spongiam erratis a nobis prætermissis delendis admovebit, censuram Zoili Momi & Nasutuli nihil moramur, ipsis meliorem mentem precamur, & candorem B. L. perennem nobis optamus.